Lwowska Narodowa Naukowa Biblioteka Ukrainy im. W. Stefanyka.

Odział Rękopisów

Zespół (fond) 4

ZBIÓR RĘKOPISÓW BIBLIOTEKI BAWOROWSKICH

Dział 1

1129. Batowski Aleksander. Rozpoznanie wszystkich rękopismów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, wiele z nich niejasnych, tylko zaznaczonych w nagłówku.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська наукова
бібліотека
ім. В. Стефаника
АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
Бав. 1129

Z Zbioru
Hrabi Hons. Batowskiego
Superbos Patere
subiectis, et debellare

V. F. 24.

Rozpoznanie
wszystkich
REKOPISMÓW
Biblioteki
Zakładu Narodowego Im. Ossol-n

Zeszyt

Rękop. I — (in 8-o dz.)

1101 - 1159

Liczby arabskie podł. nowego Inwentarza.

*) Kk. 528 i 529 tudzież od 547 — 551. biało zostawione —

1101. A. 2

Prawa i Zwyczaie
Koronne i W. X. Litewskiego
albo
Terminy prawne i polityczne
w historyi Statucie i Constytucyach
mianowane
przy sejmach sejmikach sądach i dyskursach
zwyczayne
z fundamentu dla Statecznośći
wytrumaczone
I dla mądrzejszego rządzenia
Statystów sędziow i polityków
porządkiem liter Abecadła
Rozłożone
Roku P. 1696 d 7.
ad. m. d. D. G. H.

(p. 1 — 558.*)

(pismo współczesne jednej wprawnej ręki może samego autora który całe nie-wiadomy. Oprawa pergamin biały.)

Dzieło to z mianowaną rzeczy pojęte i wykonane — zalecać trzeba że nie całe a rzeczy tylko próby nasze, gdyż w tym jednym do naszej wiadomości dowodzie tomie niedwo litera A dokończono — jeżeli zatem z niego wnosić wolno — całe obejmować powinno było przynajmniej tyle tomów ile liter w alfabecie

alfabecie. Od str. 3 — 30 jest wstęp do dzieła z napisem:
Fundament Księgi Tey praw i Zwyczaiow Narodu polskiego
Krom tych rzeczy samych potrzebnego godzien był cały cytatu wybrałda wszim autor potrzeby podobnych dla polaków podrzędnych ksiąg kaob majorennem ig we wszystkiem całkowitch statucie, rzędzie, jurysdic. i politykowi politickiem jest niezrzędnie potrzebnego — pod politickiem — obszerne wszelkiey nauki wiadomości podczas zajęcie. — mówi (str. 11.) „potrzeba prawa kardego i zwyczaiu polskiego fundament albo początek, przyczyny widzieć ... Instencya tey prawy mojey, kres i cel ~~celym~~ jest naprzod na większą a większą chwałę Boską: Druga żebym z polaków narodzyć: dokonałych i godnych statutów, rzędów jurysdykcyi i politykow wyformował: trzecia żebym polakom pokazał materyą do codziennych rozmów, konwersacyi albo dyskursów żeby niezawsze o psach tylko albo o gospodarstwie dyskurowali: żeby nie wstydliwymi zartami Boga nieobrażali, i nie cnotliwych nieurażali uszów." —

Dalej

Dalej wypisuje autorów krajowych którzy czerpał swoje wiadomości, historyków, prawników i politycznych — dodaje przytem czytanie autorów greckich rzymskich i innych postronnych. „Do nas potem (str. 22.) prawo y zwyczajów naszych Sejmowych, Sejmikowych, prawnych, Koronnych ordynacyi narodowi naszemu wesel[illegible], pogrzebowych, wojennych, domowych stacheckich, miejskich, wieśniaczych zwyczajnych przy Konwersacyi, bankietach, witaniu, żegnaniu, ustroju potrawach i wszystkich innych ceremoniach, narodowi polskiemu własnych prawnie i zwyczajowi nam cudzoziemy ni od postronnych narodów trojakiem sposobem wchodzące, przez wygnanie do cudzych krajów i wygnańcami zmianami wtarmaconych krajach Konwersacje." Te trzy główne przyczyny dalej rozwinięcia objaśniwszy — podaje początek prawa polskiego podług Długosza i Dwarkowskiego (na ich rozumienie powierzchownie i błędnie od Lelewela i Kraszewskiego) — ~~pomiędzy~~ dotychczas ~~wiadomości~~ Kazimierzowskich Statutów, Konstytucyi i autorów prawa naszego od Łaskiego do Szczerbica — daje pochwały królów i

królestwa

królestwa polskiemu które wolnością swoją wszystkie przewyższa państwa królestwa i rzeczypospolite (str 29) .. † „ zrzego polska nasza szlachcic to godniejszy nie Likurgus, nie Solon — " (str. 30.) ††

Kończy wstęp ten nareszcie tak: „ Będzie tu miał Kazuodzieja materyą na Karanie. Statysta na Sceny. i Scenniki. Sędzia i Jurysta na Sądy. Sprawiedliwe. Politykа na polityczne dyskursy, zarty. Zgoła cokolwiek należy do króla, Senatora, Szlachcica, urzędnika Koronnego, Nadwornego i grodzkiego do mieszczanina i wieśniaka rycerza i Senatora to wszystko tu znajdzie zawsze. " —

Jakie ważne zadanie szkoda że tylko mało z tego do nas dochowało się — odrzucane wszystko do kompletowania po części dzisiejsze, dużo ciekawego by nasz słownik Konwersacyjny pisarzy u nas mamy, za granicą dziś tego wszystkiego wprowadzony — dla pisarzy nawet wiele pomocny. — Materye przez autora trzeźwie wystawiane i rozrzone z pod stowarzyszeń jak po sobie idą na tych papierze:

† Jakie szlachectwo i szlachty polskiej —

†† Że to jeszcze pochlebnie przy wielkiej sprostności zdania i pewnej gorzkiej prawdy niezmiernie mozniejszy szlachty i gubiły państwo do którego wpływała.

† i wyrazami łacińskiemi i polskiemi

1) Abbreviatio str. 30.
2) Abdycacya str. 31.
3) Abrewiacya - 35.
4) accessoria. - 36.
(Axiomata albo Sentencye Sędziów i pisarzów wybrane z Statutu i Konstytucyi około accessoria. str. 39.)
5) affekt. str. 41.
6) Agenda - 45.
7) Akademia - 47. (Tu ~~wypisy~~ przywileje Krakowskiej: i cały artykuł godzien czytania.) ~~Constytucye~~ Constytucye około Akademii Krakowskiej — Historye Nawne o Akademii Krakow: od. 1364 — 1550 — polscy Akademicy Nawni. Co wszystko do str. 87.)

+ Excerpt z Herburta Stan: p. 414; 428 przywilejów władysława Jagellona na akad: Krak: zbiór: p. 458. przywileje Urbana papieża i Bonifacego -

8) Alexya.
(Axiomata albo Sentencye których około alexyi prawnych pisarze przy sądach zażywają. str. 114.) (Tu wykład obserwacyi spostrzeżeń prawowania się wróżnych przypadków — który daje nietylko miarę wiadomości prawa sądowych prawnych autora ale dla sądowych pomiar formy sądowych w polsce procesów bardzo dokładny. do str. 220.)

1. Abbacye (odnieś do nowa Opactwa)
2. Akolit (odnieś do nowa Kapłan.)
3. Akusamit (do nowa Juknia.)
4. Akt (do nowa sprawa.)

akta

9) Akta - str. 220. (albo księgi publiczne.)

10) Aktor i aktorat. str. 226.
(Sentencye sędziów i jurystów o aktorach. str. 235.)

11) Alchimia. Str. 250.

12) Alienacya. - tam.

13) Alternata - 251.

14) amnistia. - 252.

15) Anioł. - 254 - 262.

16) amaty. - 262 - 266.

17) Appellacya - 266 -
(Sentencye i inne wypisy około appellacyi do str 314.)

18) Appendices. str. 314.

19) Approbacya - 315 - 324.

20) Apostatowie. - 324 - 332. (Tu o prawach polskich na tychże i wyliczenie nawiększych w polszcze apostatów. -)

21) Apostoł. str. 332-366. (Tu o żywocie Apostołów Chrystusa - wyjęcia z nauk chrześciańskich czyli Nowozakonnych polskich i innych.)

22) Archidiakon. str. 366.

23) Architekt. - 372. (tu wyliczeni nawięksi w polszcze na nie którzy Kazimierz III. król polski. Ale niedokończony zostawienie do słowa miasto.)

5. Alabaster (odesłać do słowa Kamienie polskie.)

6. Animusz (odesłać do Fantazya polska rzecz.)

7. Apparat (do słów końcowe zwroty str.)

(W. ob. karty osobne i wypisy na końcu tego opisu)

24) Arcybiskupy. str. 377 — 453. (artykuł ten wyborowany zawiera dużo ciekawości z historyi. autor wylicza prawa Kościelne około arcybiskupów — dalej arcybiskupów polskich — Tytuły arcyb. gnieźn. ich prerogatywy — Statut i Konstytucye o arcybiskupach — Wymienia Hawoniejszych w polsce arcybiskupów x) str. 430 — 453. —)

x) Jarosław Kościelec — Mikołaj Trąba — Władysław Oporowski — Jan z Sprowy — Jan Łaski — Jakub Uchański niżej w innych.)

25) Arcyxięzta str. 453.

26) Arenda. — 454

27) Arest. — 462

(adwersye Jurystów około arestów. — Statut i Konstyt.)

28) Armata — artyleryja. str. 468.

29) Artykuły wojenne Hetm. ańskie. — 480.

— nalezące do obozu itd. 489.

— porządkowe itd. 496.

(te 3 materye dają dokładne wiadomości prawa wojennego w polszcze.)

30) Arianie. str. 502 — (Konstytucye przeciw tymże. 503 — 507.)

31) Asekuracya str. 507 — 513.

32) Astrologia str. 513. (wylicza Astrologów którzy w polsce przeszłe rzeczy opowiadali w polsce od r. 1434 — 1669.)

33) Asystencya. str. 516.

8. Atlas (odesłać do nowa rzeczy polskich.)

37) Atramentk. str. 546.
38) auditor. — 547.
36) athens. — tar.
(argumenta przeciwko athenom s. 548.)
37) augustiniani. str. 549. (Wypisy z Życia S. Augustyna Ustawy reguły tegoż — Canony albo prawo duchowne około Eremitar S. aug: — przywileje — Canonici regulares S. August. — augustiniani wspólne odr. 1147 — Augustiniani polscy itd. do str. 546.)
38) Autentyk. str. 546.
39) Author. — tar.
40.) Awizy. — tar.

Wdodatku na str. 551 — 558. Fundamentum politici orbis jako ~~mowy~~ mowne Sentencye wypisane po łacinie których pod wyrazem: accusare I–VIII. pod: accusatum esse I–VI. — pod adulatio I–III. pod: aestimationem et famam vitiam parere I – XXII.

(marginalne napisy ułatwiają wynalezienie rzeczy pod słowami powyżej wypisanemi — słowa po których wykład do nimyś autor odesłał dowodzą iż dzieło całe mogło już być napisane. ~~odwołuje się do~~ ob. ~~na~~ osobnych Karthago. —)

p. 364. Stanisław Warszewicki Syn Jana Warszewickiego Kasztel. warszewskiego, pogardziwszy Krakowie i Biskupstwa 40 letnia swoia wotczyzne do Towarzy: Jezu° A. S. 1597. Heretyków od błędów odwodził apostolskimi Kazaniami, dziełami wydanymi i zgromadzeniami pobożnymi wkrakowie u S.° Maieja — (Pruszcz Fort. monar. str. 188.)

p. Tam. O Melchiorze Mosnik (Brown. propag. S. Kiaynskii cap. 6.)

p. 355. Stanisław Hosius — urodził się R. p. 1504.
—357. z Zofią Ulryka z Matki Anny. Ozdabiał pismo młodym prawie nauce lutterskiej wiersze pisał, Księgi ich palił. Fabianowi Cyma stanu ciosu prawiem, bardzo na gorąco ku skorygowaniu radził, aby Księgi lutterskie popalił: obiecując mu zdrowie. Co gdy Cyma uczynił zaraz odzdrowiał. Za namową Biskupa Krak. Piotra Tomickiego we Włoszech Konicznym nauki: Doktorat Theol. w Bononij ostawszy, do polski wróciwszy, prymicye na Skałce w Krakowie odprawiwszy; Kanonikiem Krakowskim ostawszy, bardziej lutterskie gromił błędy językiem, piórem; po łacinie i niemiecku Księgi pisząc Kacmodziejom je rozdawał. Biskupem Chełmskim pasterskim a potem warmińskim ostawszy pilniej około dusz ludzkich chodził. Gdy go za namawiano aby na poddane swoje dań podwyższył odpowiedział: „tondere pecus promittimus non deglabere" Kardynał drzwi otwarte mając

wstydu

władał Sprawiedliwym pochlebców nienawidział, znajpodlejszym wieśniaczkom łaskawie się obchodził, ubogich dziatkom na nauki udzielając. Heretyków Konwersacyą swoją nawracając, do pawła IV p. trzema listami zawołany był. Na pierwszym przywitaniu prze[illegible] godziny papież mu o potopie Kopiora bożego nówił. a gdy Hozius na wszystko odpowiedział nadzwyczaj rzekł o nim papież przed Biskupem Weroneńskim słowami Saby Królowej: „verus est sermo quem audivi in terra mea„ pius IV następnik pawła IV. Hozyusza do Ferdynanda Cesarza i Maximiliana Kr. Czeskiego, dla postanowienia Concilium walnego posłał i Kardynałem go uczynił. Tamże w Rzymie życia swego dokonał R. P. 1579. 5 d. sierpnia wieku lat 76.

Dwym sam tytuł mu dał pochwały:

Stanislaus Hosius Cardinalis
Tuus Gallorum civis polonia senator,
Ecclesiæ columna Cardinalium phœnix,
orbi miraculum. polonicus patriarcha
Regionis atlas altera pauli manus,
Interpres Dei Tuba Christi.
moderator Concilii Tridentini.

Corpus

Corpus suum posuit ad aedes Fausti ubi vivit B. M. V. Romae a. d. 1579. nonis augusti.

Stanislaus Hosius opat Jędrzejowski to w żywocie jego położył: mors Lutheri orbis amor. (przeszłe fortele. monar. str. 191.) ... Tenże Hosius powróciwszy z Trydentu do polski i postrzegłszy że się w polsce za Zygmunta II Augusta poczęła herezya szerzyć, przyjmował do polski dla zatrzymania Katolickiej wiary patres Societatis Jesu i pierwsze ich Kollegium założył w Brunsberdze. Generałem był natenczas Jacobus Lainus. (Niol. Orlandinus lec. Jezuickiej Historia ejusd. L. 8. f. 322.) zrozumieć że ten Hosius miał apostolskiego Ducha, kiedy wszelkim sposobem nietylko przez się lecz i przez patres Societatis Jesu chciał polaków od herezyi odwodzić —

Piotr Skarga alias Pawęzki w Mazowszu rodził się
p. 359. 1535. po naukach w Akademii krakowskiej odprawionych od Tarła Biskupa Kujawskiego Lwowskiego na subdiakona poświęcony i Kanodzieją mianowany. Natychmiast wielu heretyków i Schismatyków do Chrystusa nawrócił. Wojewodów i Kasztellanów wróżnych Religiami będących a między tymi Wojewodę Kijowskiego wprowadza bardzo wszystkie do jedności Kościoła przywiódł. Tatarów wielu Nowochrzeńców, Tatarów, Żydów, do prawdziwego przywiódł Boga. Gdzie widząc się o to czart 3 razy się mu przykładnem będącemu wpostaci psa pokazał i pięścią na goleniach się położyć kazał. Pogardziwszy prelaturami Kościelnemi wstąpił do Zakonu S. J. w Rzymie R. P. 1569. 2° dnia Lutego. Gdy się do polski powrócił z Rzymu razu wtóry był do Rzym. III kr. pob. na Kanodzieystwo, na którym urzędzie u

Inflanciis

wniflamies pogaństwo i herezyę do
S. wiary nawracaiąc za pomocą Je-
zusa Nadziei dni, Biskupa
krakow° Kardynała Kolegiá zakładał
Ka modrzejá był lat 49. (?) napisał
księgi przeciwko arjanom, Kalwinom
i Lyrmatykom, żywoty SS. Historyą
kościelną z Baroniusza. Bractwo miło-
siérdzia pod imieniem S. Łazarza i S.
Mikołaja w Krakowie u S. Barbary fun-
dował. uprosiwszy ią od Dworu krol°
przyszedł do Kollegium S. Piotra w
Krakowie życia swego dokonał r. 1612
27 d. Września pochowany w kra-
kowie w kościele S. piotra i pawła —
którego dwa palce prawej ręki, któ-
rymi pismo S. pisał nienaruszone
są. (Jab. Birkowski Ord. predi-
ca. pauebri Equit. comitat.)

Beatus Jozafat Kuncewicz Archyep. Połocki urodzony rodzicow
p. 361. Gabryela i Matki Maryanny w Włodzimierzu na wołyniu R. P. 1584. Ten oddawszy się do zakonu Bazyliańskiego i postawiony Dyakonem w monast. Trojcy S. często wybiegał na rynek wiśniowski do kościoła i spowiedi namawiając, Kapłanem zaś postawiony po miasteczkach i wsiach chodząc ewangelią opowiadał. Hawany był Heretykom i Tyrnatyłom w dysputacyach, dla tego zwali go odszczepieńcy Duszochwytem. Archimandrytą Witebskim a potym Włodzimierskim postawiony znalazł wiele Kapłanów niegodnych, których przykładem i napomnieniami corocznymi do zgody przywiódł. W Południe po jutrzni gdy się począł modlić w Komorze przypadły Tyrnatyły, naprzód drugi jego towarzysze ranili, a potym Kijem zbili do sztetnera Archidyakona, i mianuja Kuntata Kurzego z krwi Cesarzow Konstantynopolskiej idącego. potym gdy na krzyżu wyszedł Jozafat i gdy rzekł „mamili w przeszłe mnie o to ja jestem„ jeden z nich Kijem Jozafata ranił wprzod, a na ziemi padł. drugi go siekierą w głowę ranił, wtym na ostatek go bili a i głowę i twarz nieznać było wywlekszy na podwórze gdy mu dwa razy w głowę strzelono, skonał. wtym chłopi

i Ariańscy

Mopsta, nieżarty nogami go kopali;
Dyptali; rzgowy; brody iego włosy tar-
gali, i wtwarz iego plwali. Gdzy prze
mień na rabotego ciało Boże; zmowa
lekka ku niebu wzniósł ię. potym
widowisku przez u nog uwiązawszy po
ulicach witeptskich ciało, samo tylko
włosienicą pokryte włokono, a potym w
rzec kamienie u szyi i nog uwiązawszy uto-
pili. W pięć dni bedwo ciało znalazły bede
nabożni do potocka go odwiezli; pocz-
wali w tym grobie który wbrz za żywota
zgotował. miesiąc R. P. 1623. 12 dnia
Listopada - potoczanie nad witebskiem wi-
dzieli gdzy gwiazdy o 24 mil odległ, jego
śmierć oznaczający; dzieci dwuletnie przed-
dziami swymi powiedziało. Boga rabitko,
co zbudował kościół. Urban VIII. wliczył
go błogosławionych poczet. R. P. 1643
16 maja i pozwolił mszy o nim de Com-
muni. (Fab. Brzeżowski in Genebrio comm-
ne.)

1102. II

Respvblica
seu Status Reipublico polona.

k. 1 — 634. *)

1) Karty białe w tym rękop. 12: 86/2 — 90/2. 135/2 — 136/2.

2) Oprawa biała ircholowa wyciskana rusywana — w grzbiecie przylepiony dwie kawałek na 1ej proczniu politicum na 2ej Respublica polona i ten ostatni przyjęliśmy jako najstosowniejszy — bo tak w Katalogu starym Ossolińskiem — Rękop: należał do Biblio: Ossolińskiego Kanc. Cechorskiego jak tego podpis na k. 1. u dołu.

Księga Kopiatna kilku charakterami w wielu miejscach niebate; i błędnie ~~pisana~~ r. 1695 lubo dzieło samo nieświadomego autora (nowe jakiego Jezuity) dalej nad r. 1680 nie idzie. Dowodem na k. 7/2 wspomnianym geograficznym wspomnianym stanu andrusowskiego r. pomienionego przedłużenie do r. 1693. a samo opowiadanie historyczne kończy się panowaniem obserwuje Zygmunta I. gdzie treść dzieci za Zygmunta — Augusta dzieło właściwe zamyka — cel autora prawie widoczny aby dawnego i nowszego szlachcica polaka na Karnodziej mowę i polityka wyposażać stąd tyle grono materye skreślone w osobnych oddziałach politycznej, geograficznej i historycznej potrzebnego rady do czego gdy szlachta i tylko szlachta wpływała pisarz nieomieszkał dodać traktacik pod tytułem Nobilis polonus ocenę obserwuje na swoim miejscu powiemy.

Dzieło całe bez wyraźnego tytułu otwiera się wstępem — proœmium które od f. 1 — 3/2 tak się zaczyna: „ oratorem polonum sequitur politicus sarmatia; postquam enim oratorem polonum præceptis Rhetoricæ artis instruxi congruum est ut eundem non solum notis sed etiam instrumentis dicendi instruam, in ordine ad recte tractanda munia polona &c." Przego widno że to jest druga część" niby pakietyczna dzieła które sobie autor (profesor) oratorem czyli mowcą nazwał a wstęp, skład rządu, prowincye do polityki należące i dzieje królów tłomaczyła nie obejmuje w wstępie tylko ogólne uwagi o państwie i rządzie (f. 1/2 proœmialia politia.) a przy końcu powtarza: „ ~~ergo~~ corpus ergo Reipubl. polonæ hic politicus sarmatiæ in hæc verba dividet, ac velut in simulacro seu imagine rerum statum Reipub. polonæ Neo-politico sarmatiæ exhibebit. " *) od f. 3/2 — 14. poczyna się wizerunek

*) stąd stary nazwali praw tę ogólnym tytułem politicus sarmatica (conf. MSS. IV. in 8vo. i inne opis.)

I.

wzie ów opis polityczny, który jak zaraz w Tytule dalszym niżej mianuje pod napisem: Respublica seu Status Reipublicæ polonæ cuius wyobrażenie najlepsze dawny gdy grubsze punkta tego wypisowany dyskurs ich jak go autor nazwał.

f. 14 — f. 17. Divisio polonia. I Divisio politica in ordines seu Status. II Divisio politica ratione gentis. III. Div. pol. ratione Comitiorum. IV Div. pol. ratione Comitiorum. —

— 17 — 81. Divisio Geographica. I Sarmatia antiqua. II. polonia. maior polonia. minor polonia. III. Silesia. IV Superiorus Comitatus. V. Lusatia. VI marchia Brandeburgica. VII.) pomerania. VIII. prussia. IX (bez liczby) Livonia. X. Russia, moschovia, Lituania. XI. (bez L.) mazovia, valachia, moldavia, podolia. Koniec tej: f. 81. urbes. f. 83½ Flumina polonia. f. 85. Lacus polonia f. 85½ montes polonia. f. eod. Sylva polonia. — porem miar być ipsi alfabetyczny wszystkich tych miejsc idzie na co ff. 86½ — 90½ biało zostały. — Część ta nie jest do odrzucenia wypisza autor historycznemi datami zpisarzów których cytuje, wyjętymi. Które

x) ten paragraf myślnie VIII f. 41½ kiedyś.

rzyś.

rzyj prócz znanych jak Lubienskiego pisarzu, Piotra, Heidensteina Neugebauera i politycznych autorów wymienia mianowicie: Myszkowskiego pióra Kanonika poznańskiego pismo: polonus sive politicus[1]; Andrzeja Zebrzydowskiego[2] Kasztelana wiślickiego pismo: perspectiva politica; Samuela Schurcpfleischa: Lineamenta sarmatica[3], dziś mniej znane.

II. f. 91 — 135. Nobilis polonus cum adjunctis. § I. nobilis. II. Eques. III. magnifici. IV. generosi. V. Domini. VI. milites. VII Dziemianie. VIII Szlachcic. IX. Cognomina (rody i herby tedyż przydatki.) — Origo nobilitatis et stemmatum universi. — Encomia nobilitatis sacra — philosophica et oratoria — poetica — encomia nobilitatis — signa externa nobilitatis omnium gentium. — status nobilis omnium gentium. — Status nobilitatis polonae — privilegia nobilitatis polonae — wszystko godne czytania Osoby dla obeznania się z swymi rymedziami wielu które się z wielkimi gromadzily z wszystkich stron świata a polacy chciwie je przyjmowali i niebacznie

1) wyszło w Kaliszu r. 1634 in 4° zamiast politicus politus. —

2) Korycińskiego które dzieło po śmierci jego wyszło w Gdańsku r. 1652. in 4° — Chwalkowski bardzo słusznie mówi: „quod verba tot pondera et quot lineae tot sententiae" —

3) 1e wydanie w Wirtemberdze r. 1670 2gie tamże r. 1683 in 4° tam jest Spis krótki pisarzów polskich —

niebacznie naśladując tobie szkodzili — Wyjątkowi paragrafy poprzednio wypisane z innych dzieł swoich i obeyść trzeźwie skreślone i maią wartość pracy sumiennej i rzetelnej, do której ich Kawyni innym zajrzeć nie od rzeczy wydaje się trafiają im dziś wtym przedmiocie uwagi pisane zdomysłów bez majowości tych co życie niemal jak całe na nim strawili.)

+ Tytułu brak wcześniej

III.

(w związku tym dziełem zapis dalszym ciągu str. 138. 139. IV in 8vo i moj opis.)

f. 137 — 633. Bez zadnego poprzedniego poczyna się zbieranie (Compendium) historyi świętych i królów polskich począwszy od Lecha I aż do Zygmunta-Augusta włącznie.) Nazwiska: Lechus I. Dux I — Visimirus Dux II — palatini XII. — Cracus Dux III. — Lechus II. D. IV. — Vanda Dux V. — Palatini XII secundo — Premislus seu Lescus I. aurifaber D. VI. — Lescus II. fraudulentus D. VII. — Lescus III. D. VIII. — Popielus seu Senior Dux IX — Popielus seu Junior D. X — Piastus Dux XI — Semovitus seu Zieniowitus D. XII — Lescus IV D. XIII — Semomislaus seu Zieniomislus D. XIV. — Miecislaus seu Miesco I Christianus Dux XV — (Sancti in polonia regnante Miecislao. f. 180) — Bolesłaus I Chrobri primus Rex polonie — (Sancti in polonia regnante &c. f. 172.) — Miecislaus seu Miesco II. D. II — (Sancti in polonia &c. f. 180.) — Casimirus I. D. III — (Sancti &c. f. 185.) — Bolesłaus II audax Rex IV —

Rex IV — (Sancti in polonia &c f. 190.) — Vladislaus Hermannus Dux XVII — (Sancti in polonia &c f. 200.) — Bolesl[aus] III Crivoustus Dux XVIII — (Sancti in polonia &c. f. 214.) — Vladislaus II D. XVIII — (Sancti in polonia &c f. 218.) — Bolesl[aus] IV. Crispus D. XIX — (Sancti in pol: &c f. 224.) — Miesco tertius Miecislaus Senex III D. XX — Casimirus II. Justus D. XXI — (Sancti &c f. 233.) — Lescus IV. albus iterum D. XXII. Miecislaus Senex iterum. Vladislaus III Lasconogus D. XXIII — (Sancti in polonia regnante Lesco albo f. 245.) — Bolesl[aus] V pudicus D. XXIV. — (Sancti in pol. &c. f. 262.) — Lescus niger VI. D. XXV — (Sancti in polo: f. 283.) — Interregnum. Bolesl[aus] primo Henricus deinde, Vladislaus Locticus postea Rufus Henricus. — Premislaus seu Premislas II. Rex V — Vladislaus Locticus electus ac repudiatus — Wenceslaus Rex VI. polonorum ac Bohemorum — (Sancti in polo. Regnante Wenceslao Bohemo f. 291.) — Vladislaus cubitalis alias Locticus seu Lokietek D. VII — (Sancti in pol. &c. f. 305.) — Casimirus III. magnus Rex VIII. — (Sancti in polonia &c. f. 322.) —

Ludovicus

Ludovicus Vngarorum et Polonorum Rex IX. — (Sancti in pol. dz. f. 340.) — Vladislaus Jagello Lituanus Rex X — (Sancti in polonia regn: Vladislao Jagellone f. 384.) — Vladislaus III polonorum et Vngarorum Rex XI. — Memorabilia sub Vladislao III — (Sancti in pol. f. 409 — Casimirus IV Rex XII — (Sancti in polonia regn: Casimiro dz. f. 461.) — Joannes albertus R. XIII — (Sancti in pol: dz. f. 470.) — Alexander Rex XIV — (Sancti in polonia dz. f. 480.) — Sigismundus I R. XV — memorabilia sub Sigismundo I — (Sancti in polonia Regn. Sigism.° I. — f. 605.) Sigismundus - Augustus Rex XVI Hujus Memorabilia sub Sigism - Aug. — #)

(od Karty 622 do 633. lubo wszystkiego ostatniego paragrafu Memorabiliów umieścił autor dokładny spis Kollegiów Jezuickich i ich zakonnych w polsce i na Litwie — skąd miarkować można Jezuitę autorem tego całego dzieła.)

Compendium to jest Kompilacyą autorów pisz znanych jak Sarnicki, Hiedenstein, pistorius Neugebauer, Skarga, lubo oboźnicze wziął sobie pisarze za przewodników Długosza, Kromera i Bielskiego którego ostatniego tłumaczenia

* (po Kar. 482 brakuje najwięcej jednej czwartki wiersza paragr. Swiętych za króla Alexandra nie dokończony —)

#) oban pamowanie dokładnie wyszczególnione w Ms. IV in 8° f. 89 — 122 które tu wypuścił Kopiator przedstawia tylko na memorabiliach spisanie Kollegiów Jezuickich zakonnych.

macza strezura. Opisy rzeczowych panowań nabierają większej wagi od Władysława Hermana — Kroli panowanie Zygmunta I celuje obszernością i pilnością pracy godnej czytania — gdyż przed Bielskiego nikt dotąd tak dokładnego opisu nie wydał — Rządy Zygmunta Augusta wypuścił ograniczają się tylko na wyliczaniu mennic zabitych osobliwie co do rozmaitości, heretykami przez niego nazwanych. — Jest tu wiele wyliczonych także wierszy osobliwie nagrobkowych z Sarnickiego Kromera pod każdym panowaniem umieszczone z wielkie klemensa Janickiego. Wszystko opatrzone kwitą marginalną dzielą ułatwiającą poszukiwanie ważniejszych przedmiotów — Między kwitami mamy Długosza, Oleśnickiego Zbigniewa, Jana Laskiego itp — podaremne opisu dzieła starannie dla obrazowania jak nasi pisarze historyczni po dziś dnia nie tylko niepostąpili w tej pracy ale tylko i wonią przenabiają ciągle — powtarzali, skracali, kompilowali miasto tworzenia, dali i warzeń — a im bliżej nas tym niedokładniej — pospiesznej ††

†† która uwaga nie tyczy prawowiernym autorom nie majomennm

1103. III.

1) Na grzbiecie napis: Historya polska.

2) Karty białe: 19 — 20. 51 — 52. po Kar. 196 powinny być oprawione k. 204 — 211. Kar. 198 dwar. Lubrina.

Polityka
to jest
Statysta
polski
Senatowi, poselskiey Izbie y Obycerskim Kołom na Seymowe y Seymikowe Rady y mowy
Trybunałowi
Koronnym, Ziemskim y Grodzkim na sądowe sprawy, y wszystkim tego wieku polakom na różne dyskursy wielmą materyą podaiący. 1)

(f. 1 — 245. 2)

(pismo zwarte Jana III. około roku 1690. oprawa w papier)

Rękopis ten jest gdani zaniedbowaniem i stłomaczeniem dzieł pod Lit: I. III rękopis: in 8° (Ob. moje opisy porównaj.) składa się:

f. 1 — 13. Fundamenta Statystyki polskiey (jest to zbiór uwag o państwie i politycznym rządzie różnych pisarzów nowych i obejmuje w VII paragrafach zamiast przemowy czyli wstępu.)

f. 13 — 79. Historyi historyi polskiej. (w kontynuacyi powyższego wstępu

wstępu wykazuje autorów z których dzieło kompilowane.) Wszystkie jak przy Rzkop. I (str. 13 – 21.) z dodaniem autora Christiana Funkego który r. 1689 w Wrocławiu wydał książkę pod tytułem: Quadripartitum Historico politicum Orbis totius imperantes Breviarium gdzie opisał Polskę w Rozdziale 7 str. 480. —

f. 21 — 232) Księga I Chronograficzne historyczne y geograficzne opisanie Korony polskiej — (w tej Księdze Rozdział I obejmuje opisanie polskiego państwa — w Rozdziale II zawarta jest treść Historyi polskiej rzeczegiem panujących Książąt i Królów od Lecha I do Bolesława Krzywoustego — co wszystko zdaje się być wyjęte i na polskie przełożone z Oratora politycznego opisanego pod L. II rękop. in 8vo.) Dalej już Kompilator nie miał cierpliwości spisać zatem lata same:

f. 232 — 245) Królów polskich panowanie (z datami lat obioru i śmierci od Bolesława Chrobrego do Augusta II. r. 1697 koronowanego pod którego panowaniem jak widać to dzieło kończy) pismo zdaje się niewyraźne kilku rzęd — cały rękopis małej wartości; prócz że po polsku podaje co wcześniejsze tamte.

+ kilka dzieł niektórych późniejszych krótkie zdarzeń wyliczenie —

(Bb. dawniej pod Lubo MS. V. in 8.)

*) karty białe od: 271-IV. 272. przez omiienie pisanego — 390 — 395. niedopisania. 436-441. takie niedopisania —

Oprawa w pergaminie pisany rękopisu Jabłkiego w. XIV. grzbiet w ćwiek biały. dobrze jesienne zachowany — na karcie białej przed 1a licznowana nowa ręką pervillu: Rē Valentinus Boza Radziewski Can. Sandom. praepositus Reputatus Cracoviensis Collegiatae Sandom. obtulit „ na kar. fol. 1. w dole: „ pro Biblioth. Ecclesiae Coll. Sandom. 1758. „ który poniej na wierzchu pisany ze trudno go odczytać. —

Politicus Sarmatiae.

(na grzbiecie) właściwie zaś tytuł bez tytułu jest to:

Compendium Historiae polonae a Sigismundo I ad Vladislaum IV inclusive. (fol 1 — 441.)

Rękopis ten jest wprawdzie oryginalną Kontynuacyą opisanego przez nas pod Liczbą II na 8. (który wydrukowany na 3 głównie części w I-ej opisuje stan polityczny i jego granicy polskiego państwa w II Szlachtę i jej prerogatywy w III nareszcie przekłady historyi polskiej treści od Lelka do Cygni - aug.) zatej zatem przyczyny ~~[illegible]~~ nazwaniem tej Kontynuacyą równie tamtemu dziełu: Compendium &c. opisanemu go jako dwa & tamte gdyż wprawdzie —

fol. 1 — 77.) Sigismundus I Rex XV. —

77 — 83/2) Memorabilia sub Sigismundo —

83/2 — 88/2) Sancti in polonia regnante Sigismundo I. —

W całe to streszczenie panowania Zygmunta I jest dosłownie jak w rękopisie

pisanie pis wyżej wspomnianym pod
l. II in 8vo. opisanym † pismo
jednej ręki dobre, czyste, czytel-
ne — jest wiec. Dublet tego same-
go niemającego autora co poprze-
dni ale zasługuje na pierwszeń-
stwo dla staranniejszego charakteru
którem pisane †.)

† na kartach 483 — 612.
2
nadmienionym ms.
†† a który może odróżniać autora za Władysława
IV pisany tamtem czas różnią
mierownie późniejszą — łacnie.

f. 89 — 191.) Sigismundus-Augustus
Rex XVI. — Ordo senatorum
praescriptus Lublini in comitiis
augusto Regnante anno 1569 —
fragmenta de familia Jagello-
num ex variis collecta auctori-
bus — fragmenta ex fune-
bri oratione Stanislai Orich-
vii in funere Sigismundi I R. pol. —
Genus Sigismundi Augusti
descriptum ab alex Gagnino &c. —
Memorabilia sub Sigismun-
do — augusto. (te memorabilia
są dosłownie w mss. II f. 612 —
2
poczem: f. 187: Fundatores et
2
Benefactores collegiorum Tem-
plorum Societatis Jesu in polonia. —
Sancti in polonia regnante
Sigismundo II augusto —)

Ms. w tym skreszczeniu jest
wiele wypisów z Bielskiego
po polsku przytoczonych.

x) x) poróż: Tabae mss
XII. Memorabilia
od f. 236 — 243:
2

f. 191 — 268.) Reges polonię
ex diversis familiis.
Henricus Valesius ii) gallus
Rex

Rex pol. XVII. — Leges polonorum antiquæ — Litteræ Henrici adkratum — Litteræ Henrici Regis ad Stanis: Karnkowski Episc. Kujaviensem — Epistola polonor. ad Maximil: Imperatorem — Epistola polonorum ad Henricum Regem — Epistola Henrici ad polonos — Responsum Henrici Regis ad legationem Polonj — memorabilia rob temporis Interregni post obitum Sigismundi-augusti et regnante postea Henrico Valesio —

W. f. 268 — 363.) Stephanus I Bathoreus Ungarus princeps Transylvaniæ et Livoniæ (tu) Rex pol. XVIII. — Memorabilia rob Stephano Bathoreo —

f. 363 — 389.) Sigismundus III Rex poloniæ et Sveciæ. — (to opisanie mi dołoniono; niedopisane — przerwane na r. 1593 — i Koronacyi Zygmunta nabożeństwo szwedzkiego po egonie i pogrzebu ojca ego Jana.) (f. 390 — 395. białe)

f. 396 — 434.) Vladislaus IV Rex poloniæ XX. (tytuł defekt niedopisania — Koronacyi na bitwie z Moskalami pod Orszą na r. 1634 — przydarzyło.) ostatnie Nowa tego zhopisania Zy: "

f — i wojciechowi.

" Quippe in summum jam evadentes no
" stros prono cursu detrusari, a subsi-
" diarijs hastatorum turmis et Cosacis
" Zaporovicensibus a Vladislao missis a
" summo montium ad eniem Boryslhe-

nis

„ Athenis rejecti sunt. Tertia itaque
„ vice montes ascendentes Moschos,
„ Rex et Radivilius dux praetoria-
„ nis militibus vi in subjectam
„ planitiem fluviumque praecipita-
„ verunt. Vladislaus integra victoria
„ non conficienda causam in illa 54
„ tormenta legionaria, et subducta
„ 4 scloperiorum millia (de qui-
„ bus superius diximus) rejiciens
„ vindictam eadem nocte sumere
„ ex illis per Jacobum Vejcherum
„ volens a palustribus, convoisque
„ locis impeditis . . . . . " —

(Rękopis dla obserwacyjnych opisów panowań Zygmunta Augusta – Henryka – Stefana i Zygmunta III kilka niezupełnie – Panowanie jednego pisany ręką Sandro wprawną czasem dla ukazania błędnego niezrozumienia – może być dawniejszy od MS. pod Liczbą II opisanego zatem najdalej z ostatnich lat władysława IV przeto zpołowy XVII w.

1) karty białe: 14/2 — 16/2. V. (tytuł jak pod L. III.) 19
315 — 321. — Oprawa
w półskórek wyłożeres na. 1105. (pod tytułem ręką tą samą)

anno 1711.

(f. 1 — 314.[1])

† Kompletniejszy (Rękopis zupełnie temu podobny a
jest more i tego samego autora tylko ~~tu~~
~~[illegible]~~ pod L. III/8 jest
opisany. Następny opis różnic obu
ołaże.)

f. 2 — 10.) Fundamenta Statutu
polskiego (to samo co w MS. III/8)

— 10 — 12/2.) Historicy Historyi polskiej
(jak poprzednio.)

— 12/2 — 14.) † politicy albo autorowie
którzy Statut i Konstytucye Kor. y WXL.
z Kombinowali y Księgi napisali o
Rzpltey polskiey. (jak wyżej
dnio wspomnianym.)

— 17 — 314/2.) Księga I. Chronograficzne
historyczne y geograficzne Opisanie
Królestwa polskiego. Rozdział I
Starodawne Narody na miejscu tera-
źniejszym polskim kiedyś mieszkaiące.
Rozdział II począstki procederu i róż-
rewolucye Królestwa polskiego (f. 21/2
(wogólności fundamenta czyli wstęp do
dzieła zawierają uwagi krótkie nad pań-
stwem i rządem — autorowie historycy

i

i polityczny wypisani są jako źródła do których się autor w ciągu swego dzieła odnosi które się zjednej strony składa Księgi 12 z 2 Rozdziałami napisanej. — Jestto Historya polska opowiedziana w Kościele według pisarzów swoich i obcych porządkiem Ksiąząt i Królów polskich doprowadzona od Lecha I do Leszka Czarnego r. 1283 w tym Rękopiśmie zatem jest rozprawdzie samego dzieła część — w Rękop. bowiem III Księgi się na Bolesławie Krzywoustym. Lecz zato w niniejszym niema tamże znajdującego się na str. 232 i nastę: Królów polskich panowania (od Bolesława II ~~Śmiałego~~ Chrobrego do Augusta II)

(pismo czyste jednej ręki.)

(Ob. poprzedni pod III 6.)

1

(Def. wstr: 33; 34 brak. 63. 64. wyp: 155. 156 wyp. 1106.
Od 202 reszty brakuje.)
po str. 189 mylnie na zmarnowa. 200. Jest wtym Karty. 94.
czyli stronic 188.)

VI. Formy Zapisow

(1741 — 1753.)

(p1 — 202 def')

Sa to Kopie zrożnych oryginalnych Dokumentow jak Kontraktow arzdownych testamentow, inferyz vid jako Formularz prawnikowi i nieprawnikowi moze czasu potrzebne. pisał je po polsku N. Lyskiewicz jak na str: 39. nastepuja adnotacye wiadomy: „varia notata et scripta Juridica p. N. Lyskiewicz przeia solutione collecta mihi Stanislao Zigismundo de Bystkow Spinek pocilatori Osuic.(?) eodem A° 1753. d. 21. Junii Cracovia. „ mało atoli takich ktoreby dostatecznym wyrazeniem miejsc, osob; czasu interesowały. (Oprawa pół skórek wypłowiałych zpowiadzierana. Na stronie tytule czyli ... mylnie liczbą nie trzeba, czyli ... wspomnie przełozone. —)

(Ob. Karteli 2006:)

† wydarte

1107. VII.

Epitome
Juris publici poloni
ex Statutis et Constitutionibus.

(f. 1 — 90.)

Rękopis kopiałny z w. XVIII (circa 1700.) z jakiegoś pisanego około r. 1680.) przez niemającego prawnika. Tytułu niema — porządny ułożony z słów autora na k. 3/2 wpunkcie IV: „ Omne illud Jus vel est privatum vel publicum. Illud privatorum utilitatem, hoc statum Respublica tuetur; cuius Divina favente gratia ex Statutis et Constitutionibus Epitomen conscribere instituí. “ †

Dzieło całe składa się:

(f. 1 — 3.) Origo Statuti et Constitutionum I — IV. —

— 3 — 18/2) § I. Provincia Regni poloniæ.

— 18/2 — 39.) § II. Ordines Reg: poloniæ.

— 39 — 40/2.) § III. Jus Sacrorum.

— 41 — 42.) § IV. Jus Tributorum et vectigalium. —

— 42 —) § V. Jus armorum.

§ VI.

x) Wiadomości o wyrazach i charakterze pisma, papier i oprawa nawet bardzo ratem świadczą że Rękopis może być współczesny autorowi —

† Dobrze zachowany, czytelnie pisany oprawa w tekturkę płótnem czerwonem 1 Kart. poprzedza 4 Kart białych — i tyleż po Kart. 90 ostatniej. —

f. 46 — 47.) §. VI. Jus Legationum. —
— 47 — 49) § VII. Jus honores et
Bona conferendi. —
— 49 — 50) § VIII. Jus cudendæ
monetæ. —
50 — 71.) § IX. Senator polonus.
71 — 79.) § XI. Nobilis polonus.
79 — 80.) §. XII. Judicia.
80 — 81.) §. XIII. Judicia comitialia.
81 —) §. XIV. Judicia relatio-
num et assessorialia. —
82 — 84.) § XV. Tribunal Regni
et M. D. L. —
84 — 84.) § XVI. Tribunal The-
saur. —
84 — 85.) § XVII. Judicia marc-
schalcalia. —
85 — 85.) § XVIII. Judicia Terre-
stria. —
85 — 86) §. XIX Judicia ca-
strensia. —
86.) §. XX Judicia Cameralia.
cad.) § XXI. Judicia palatinalia
86.) § XXII. Judicia palatinalia
et capitanealia. —
cad. § XXIII. Judicia Capitanea-
lia et civilia. —

Cad.

f. Cod.) § XXIV. Judicia Commissoriales —
– 87.) § XXV. Judicia Civitatum. —
– cod.) § XXVI. Judicia Componisilia —
– cod.) § XXVII. Civitates. —
– 88/2.) § XXVIII. Kmeto seu Auricola —
– 89/2.) § XXIX. Judæi et Cingari. —
– 90.) § XXX. Pagani. —

wyliczy 30 tytułów paragrafów autor bardzo trzeźwie naprzód układ państwa w prowincyach do Rzeczypospolitej polskiej należących dalej prawo publiczne polskie podług Statutów i uchwał sejmowych — tym sposobem każdy senator, każdy urzędnik publiczny, duchowny, poseł i deputat państwo wiedzieć mógł i razem za pomocą Epitomu tego do dni swoich wyćwiczał pisarz i umiał kwestye zachodzące roztrząsać, prawy sądzić, obradować na sejmach &c. Książka ta napisana około 1680 – widać z obszernego opisu abdykacyi Jana Kazimierza (f. 20–23.) P) [illegible] uchwał sejmowych z tej oba wyjęte Michała i Jana III. w Polsce [illegible]. f. 23/2 jest nadto wzmianka o Trzebickim Bartłomieju Krak: jako żyjącym (modernus) który gdy r. 1679. umarł stąd przyczyny dzieło to około r. 1680 napisane być widzi.

P) Sam autor (f. 20) zamyślając tak się wyraża: „ad „casus illius viri (cujus „Christi spectator fui) me- „moria ubi Rex Joannes „Casimirus a° 1668 de- „

1108. VIII

Na grzbiecie wypis: złotem: ordin. urbis Cracc. —

Ordinatio

urbis Metropolitanæ Cracoviensis. Decreto Judiciorum Commissorialis (ou) Sacræ Regiæ Majestatis atque Assessorialium Regni In anno 1750mo prescripta.

(fl — 140.)

Rękopis ten jest dosłowną kopią wyroku jak na tytule po łacinie wydanego w sprawie odwiecznych zatargów magistratu miasta z mieszczanami — w którym poprzednie królewskie sądowe wyroki wszystkie wymienione idą wiernym ciągu do k. 120. na której dalej tak:

† przywileje

„ Quia vero Ordinatio per Judi-
„ cium Commissoriale facta ad tollan-
„ tiam tam privilegiorum quam de-
„ cretorum et laudabilium usuum re-
„ duci debet. Ideo memoratam Or-
„ dinationem meliorando ac
„ reformando non aliter et non a-
„ lias ejusmodi ordinationem Re-
„ ni ordinis sumendam nisi justa
„ tenorem sequentem habendam et
„ perpetuis temporibus observandam
„ esse Statuimus:

„ Ponieważ

" ponieważ dobry porządek dobre sprawuje skutki, więc aby w mieście stołecznym Krakowie ber pociągania się do prawa i klotu każda materya miała swoj opis i portanowienie. My z Panami Radami i w prawie biegłymi naszemi dla lepszego wszystkim obywatelom wyrozumienia wszystkim brzmieniu albo gryzie na zawsze czynimy przez punkta ordynacyą. 11 Tu następują te punkta według tytułów swoich.

f. 120. O testyach pospolitych i Respons. (tacy.)
- 122. O prowentach i Rachunkach. —
- 123. O Sprawach. —
- 123. O portach. —
- 124. De non portandis armis. —
- eod. O opiekach. —
- 125. O ochędostwie miasta. —
- 125. O assygnacyach. —
- 126. O piwnicach. —
- 127. O Rzemieślnikach zawodnych. —
- 127. O urzędzie wojtowskim i Sawnicznym Krakowskim. —
- 128. O kładach. —
- 128. O prawach wiadomości. —
- 129. O Stronie. —
- 130. O wybieraniu podatków. —

f. 130

f. 130/2. O spadkach Jure Ducali —
cod. O purtkach. —
– 131. O sprawach zalegtych. —
– 131/2. O prawach Mieszczanom przyzwoitych
– 132/2. O taxie victualium. —
– 134. O Zydach omnisce handlujących —
– 135. O murach mieyskich. —
– cod. O arędach. —
– 135/2. O rekruttach. —
– cod. O tandetach. —
– 136. O ogrodach. —
– cod. De lege sumptuaria —
– cod. O umorzeniu dekretów. —
– 136/1. O pogrzebnym. —
– 137. O szkole Krakowskiej —
– 137/2. O cechach. —
– 138. O więzieniu. —
– cod. O miodu robieniu —
– 139. O zachowaniu bezpieczeństwa
do ognia —

poczem f. 139/2: „ Quam quidem ordinationem nostram omnibus et singulis eius punctis &c. &c. Actum Varsaviae Feria 3a post Dominicam Oculi quadragesimalem proxima die scilicet 3a mensis Martij Anno Dni 1750 Regni nostri 17mo Anno. (L. S. R.) Joannes Mackowski Supr. Regni Cancellarius etc &c. (na samym końcu: f. 140: „ Decretum inter honorabiles ac spectabiles pro consulem, consules totumque magistratum Urbis

S. R. M. —

„S. R. M. metrop. Cracoviensem atque Communitatem eiusdem urbis alosque clerales et Judicentes."

(pismo jednej ręki wspaniałe — oprawa tabar w półskórek dobrze zachowana.)

NB. powinowate z tychpismami tychczasu u M. Hofecznego Krakowa pod Liczbami:

Ten Tytuł na 1ej karcie IX. 1109.

2) folia białe: 35/2. 67. 67/2. 73/2. 92. 92/2. 106/2. 138/2 →

Świat Polski

Herbownemi Klejnotami przyozdobiony Rycerskiemi orężami uzbroiony mowcom polskim do każdey mowy we koliczności Herbów gotowy, obfity y wyborną materyą podający. 1)

(f1 — 159/2.)

Ber rolin wyraźnego tedy że jest końca XVII wieku. Autor nie mający. Rękopism ten wykłada zasady (co jest sam tytuł iego objaśnia) według których mowy i panegiryki dla osób zrodzin herbownych ułożone być powinny. Główne punkta których ich to dzieło składa jak po robić idąc

f. 2 — 9/2) Fundamenta i sposoby zapisywania tey Księgi. (paragrafów I-XII. w XI^m mówi autor (f 5/2): „żeby po tomu Oratorowie mieli materyą na pochwałę i tych herbów które cudzoziemcy iacy za kilkadziesiąt lat mogą przyjęli" do polski. Na przykład gdy za kilkadziesiąt lat, przydzie do

polski

„ polski nadrzeźnice jako, który będzie miał na herbie Koło-wrot albo nóż, albo nóż ręk będzie mógł Prator pomienione herby revokować do tytułu ostatniego Rozdziału." — fundamenta te jako wstęp wyjaśniają dzieło całe które ma 30 Rozdziałów (znowu na paragrafy czyli ustępy podzielone) składa. Rozdziały umieścił autor §. 7/2 — 9/2 w Judexie przy końcu którego widzimy że miało być osobnych tabliczek dwa tj: Judex proprietatum nominum; Judex appellativorum nominum, odnosząc się do dzieła mowca wesoły (podobno X Wojsmarowicza który gdy wyszedł po sandrugi r. 1677) dodaje się że czas niniejszemu dziełku nienależy wyżej naznaczonem. Odczytaj ciekawego tej materyi badania do samego dziełopisma podam tu tytuły Rozdziałów dla wyobrażenia lepszego, co zawierają:

§. 10 — 13/2) Rozdz. I. Krzyż. —
— 14 — 17/2) — II. groby, mogiły, dzwony itd. itd.
— 18 — 27/2) Rozdz. III. człowiek. —
— 28 — 59/2) — IV. Czworonogie Zwierzęta. — (W tym rozdziale nic o maluchu

~~o~~ ustęp na Kar. 35 znajdzie się opisanie familij przez urzędy koronne nie ruskie i grodzkie nie dotknięcione. —

nieoznaczony osobną liczbą prawie wyrodku poprzedniego III. o człowieku który dyskurs ciągnie aż ~~do~~ tu nie aż do Kar. 59. i na tę ważność że tu czytelnik ma dwie szczególne ustępy z filozofij wieku i nauki lekarskiej czyli patologij, klimatu polskiego dość obszernie i czystym stylem oddane z tego powodu godne uwagi.)

f. 60 — 65.) Rozdział V. — o ptakach. —
— 68 — 73.) — VI. — Rybach —
— 74 — 75.) — VII. — Robactwo —
— 76 — 80.) — VIII. — Gadzinach —
— 81 — 84.) — IX. — Drzewach —
— 85 — 88.) — X. — Kwiatach i Ziołach.
— 89 — 91.) — XI. — Ogniu. —
— 93 — 96.) — XII. — Wodach. —
— 97 — 106.) — XIII. — Ziemia [1]
— 107 — 115.) — XIV. — Niebo. [2]
— 116 — 117.) — XVI. — Kruszce [3]
— 118 — 121.) — XVII. — Kamienie [4]
— 122 — 125.) — XVIII. — Honory.
— 126 — 127.) — XIX. — Umiejętności, nauki i Rzemiosła. —
f. 128 — 132.) Rozdz: XX. — Organ —
— 133 — 138.) — XXI. — Architektonika
— 139 — 142.) — XXII. — Stoły to jest kotłe ucho, maudły, od mis chleby, puhary, gruszki, jabłka i jakiekolwiek naczynia stołowe albo kuchenne. —

f. 143

1) tu wytłomaczony kolory pól na Herbach! —
2) tu Rozdział przeniesiony omacony XXIV. —
3) w Gdańsku przypada wymieniony rozd: XV. minerały ~~[illegible]~~ który tu według Gdańsku co mnie go jak kruszce rozumieć trakuje więc rozdział ten cały skreślam. —
4) Całe to określenie dla rozróżnienia od dwóch poprzednich rozdziałów takie: „Kamienie drogie pospolite wmurowane osadzone i nietynkowane na herbach polskich" —

f. 143 — 144.) Rozd: XXIII. Droga
Tj: podkowy, strzemiona, orto-
gi, koła wozowe itd — (-stwo.
— 145 — 146.) Rozd. XXIV. Zegłar-
— 147 — 148.) — XXV. Ozdoby.
Tj: naszyce, łańcuszki, pierścienie itd —
— 149 — 150.) Rozd. XXVI. Gry. —
— 151 — 152.) — XXVII. Orarzro
Instrumenta. —
— 153 — 154.) Rozd: XXVIII. Zegary. —
— 155 — 156.) — XXIX. Instru-
menta sztuki albo roboty różnych
rzemiosł które mogą być na her-
bach polskich. —
— 157 — 157.) Rozd. XXX. Muzyki. —
— 158 — 159.) — XXXI. Powietrze — #

uwaga. Rzeczy opisu widzimy ślad panegiryki w. XVII i XVIII odzwierciadlali przedmioty do swych weselnych, pogrzebowych i pochwalnych mów i kazań. Jakie się one dziwi kiedy do tego wyraźne mamały i dzieła podrzędne pisano aby czyli tę literaturę wreszcie wyjść i nowcom ustąpić. Dla tego też aż do ostatnich wybujałe krasomowstwo nazwane przez nich samych kwiatu wzrytko dzisiej za konnemu schlebiectwu. —
(charakter kilku tych tj: na
Kart: 14–18. 128–132. 149–150.
i 158–159. Cały pismo bardzo
podobne do tych: w opisu pod L.
I. 8vo = tu opisanego.)

po każdym rzeczy słów dodane z Epiteta naturalne, historyczne i poetyczne — prócz tego marginalnie wyrażone z liczne rozkazy każdego paragrafu czyli osobnego artykułu. —

Karty białe: 8/2 — 12.
Też Bpkop. potrzebuje opraw.

X. Miscellanea.

1110. (Ab a° 1700 circ. ad 1751.)

(f. 1 — 84/2)

(Rękopis zbiorowy, który nie nadaje się do dzielnych które niżej opisze.

1. (f. 1 — 8.) I. M. J. Encomium praeclara Academiae Cracoviensis. (innem pismem dodano) a Societ. Jesu. — wiersze zapewne pmer Jezuitów; ich nomiów pisane quasi całe poemia z 2°, 4°, 6°, 8°; 10° wierszów liczbami od 1 — 52 numerowanych wynydrzające Akademików Krakowskich. poprzedzone są Listem f. 2; 3/2 przez którego osobny tytuł: Excerpt z Torunia z listu Dyssydenta pewnego ztrony transakcyi przy pogrzebie J. O. Xcia Stanisława Dąbskiego — do Konfidenta swego. Jestto przedmowa do rzeczonych wierszy w której przy powodzie onych pisarz powinszowawszy exequia w Toruniu zaraz napogrzebie pana Hansa Baudorra pastora z takimi wKrakowie pmer Studentów wKrakowie poderwał pogrzeb Dąbskiego nom. Krakowskiego zmarłego r. 1700 [1]) Konieczne mówi: „... przyznam WPs. żemy się z tego, patrząc na tę transakcyę cieszyli; i wspomniawszy sobie na rzwetes który było przy ciele naszego pana Hansa tedyśmy sobie nie wiedzieli: scelera ipsa nefaria, hae merce

[1]) Vide Niesieckii T. II. str. 11.

de

„ de placentur, które i Katolickiej Biskupów Papiestka a przytem i Pane WP. zalecitszy Communikuj WP. Dworzanina idącego za tą Francuzką akcyą zatto bliżej animadwertowes" — Rzeczywiście jestto ciekawe uczczenie klęczący przykład którego owdzie tytuł taki: Hultajski Bigos albo popisie Pszczelic Cnotom akademickiej na pogrzebie Kanclerzowego dworskim stylem wytkniony. (Gdy tego to przekładem na Polski Karcie potrzeby autor: Encomium acad: cracov:)
(pismo współczesne czytelne i staranne tytuł listu w ozdobkach piórem robionych.)

2. (f. 13 — 14.) Elogia Societatis Jesu. (Rękopism jednym charakterem pisany przez Jezuitę co zawiera nastepne napisy i [redacted] pogląd okaże.)

(f. 13 — 19) Cardinalium Elogia Episcoporum (nie) to to Excerpta Zdań pochwalnych o Jezuitach, ich zgromadzeniu, założycielu i członkach którzy z znakomitych owo lub pisarzów ich napisał lub powiedział zbiór ich jest jako dwór na wzniesieniu zarzuty które tymże w całej Europie

pie

pie od początku istnienia zakonu czyniono. wpisany tu zamyka polaków rzeczy amatorów tej rzeczy do samego wpisma odsyłając.) Wspomniany tu f. M. Stanisław Warszew. f. 14/2 Stanisław Karnkowski (f 15) Jana Bebera archyb. walentyńskiego zdanie o Kalisiuin Kollegium. – (f. 20.) ab Ignatio Elogia. (f. cod.) Sacrorum Senatuum Elogia. (f. 20/2.) Extractu Laudati Imperatorum Elogia Societ. data. (f. 21.) Regum Japonie Elogia. – (f. 22.) Regum Lusitanie Elogia. – (f 23.) Regum polonie Elogia. – Królów Stefana Batorego, Zygmunta III.; Stanisława I. Leszczyńskiego (który ostatni miał mawiać że na widok Jezuity teraz mi zimno i chciałby być Królem Jezuitów.) – (f. 23/2.) Regum Sinarum Elogia – (f. cod.) Regum Ethiopie Elogia – (f. 24.) Regnorum Elogia. – (f. cod.) principum et Archiducum Elogia – (f. 25.) Ducum marchionum et Comitum Elogia. (anna aloisa zatoczyciela Kott. w Ottrogu) – (f. 26.) proregum Senatuum et Senatorum Elogia. – (f. 27.) Virorum varii seu selectorum ex omni ordine virorum de Societate varia Elogia. (tu zdania: Stanisława Desrli, Albertra

te Stan: Radziwiła, Mikołaja
nie mechiego arcyb: poznańskiego.)
(f. 32.) Augustinianor Elogia.—
(f. 33½.) Barnabitarum Elogia.—
(f. 34.) Basilianorum Elogia.—
(wspomniany tu Br. Jozafat
Kuncewicz r. 1628 umęczony za
unią a r. 1642 kanonizowany.)
(f. 35.) Religiosorum Elogia
Benedictinorum — (f. 37.) Ca-
nonicorum Regularium Elogia—
(f. 37½.) Carmelitanorum Elogia —
(f. 41) Carthusianorum Elogia.—
(f. eod.) Cisterciensium Elogia.—
(f. 42.) Clericor. Regular. Theati-
norum Elogia.— (f. 42½.) Tri-
nitariorum Elogia— (f. eod.) Mi-
nimorum Elogia — (f. 43.) Pa-
trum franciscanorum Elogia —
(f. 44.) Hieronymianorum Elogia.—
(f. 45.) mercenariorum Elogia—
(f. 46.) Patrum congregationis ora-
torii Elogia.— (f. eod.) He-
reticorum de Societate Elogia.—
(f. 47.) ab inferis Elogia.— (f. 48.)
Elogia Soc. Jesu a Summis Ponti-
ficibus, Conciliis Cardinalibus, Im-
peratoribus, Regibus, principibus
Religionibus, urbibus, Hereticis &
Collecta a R. P. Christophoro Go-
mez Soc. Jesu.— (poczwały te
cyfr

cyfr

exyli raczej zdania pochlebne wyjęte zbiór, dziś ich różnych się liczbie jest ich wszystkich 293. z polaków cytowani tu: Ks. Jozafat Kuncewicz Wojciech Baranowski Ksk. prochi Jg Mikołaj Zieniecki Stanisław Karnkowski, Stanisław Reszka, Alb. Stan. Radziwiłł, (f. 62.) Ex alio authore notata descripta ex notatis M. antonii Mekoni. (te excerpta pisz wiecej ogólnego życia i moralności Zakonnej tyczą się i są alphabetycznie spisane tudzież liczbami oddzielone.*) nakoniec (f. 70 — 74½.) Loci tas Jesu et Socii eorumque singulares virtutes (ex alii notatis.) (po najwięk części z Książek polskich i przez polaków czynione wypisy po łacinie; po polsku — jako to — z kim: Rok niebieski; pism X. Kazyra Druzbickiego, Łanenyckiego, z modrzewskiego[1]) który opisał zgonki i cuda Jezuity Józefa anchiety (noc ancuta) X. pawłowskiego: ni Reflex. matutina; żywot tamuy albiry Ostrogskiej Xiężny — Wojciecha Kojałowicza.) —

*) ich wszystkich 172.

1) Eucharyasza; excerpta żywota tego są po polsku — Kończą się słowami: „Dla starości od przełożeństwa uwolniony piersze wzi się nazad pogan —" (więcej tego pisma nie dostaje.)

Uwaga. Jest więc cały jeden wypadający z tej kreski w 2 pierwszych lat XVII. wieku — natyle pochwał wjedno zebranych nie byłoby tylko płaskiem przed nimi na niemiś upadaniem i proźbą aby [redacted] przebaczyli wszystkim tym co się tak wkalają i niechlubią. Dziwna że nie o Skardze ani o innych naszych Jezuitach w tych wypisach nie znachodzi się. —

+ tudzież Jana Kazimierza Króla Polskiego sobie uprzedzali byli —

Z.

[illegible]

3. (f. 75 – 84.) Formy i aryngi Relacyów, Delibertów &c &c

(bez tytułu spis tu zawiera wzory dokumentów jak mają być stylizowane, pisane lub podawane – pisał je Kazimierz Smolikowski palestrant grodzki krakowski niedawno latami 1747-1751.) (bo Kartki osobne nie ważnego nie mające.)

XI. Miscellanea.
1111. (cir. 1700 – 1745.)
f. 1 – 201.

Rękopism kilku rąk z kilku fragmentów polskiej i łacińskiej złożony. Mniej wyr. 1700 a 1745. zbierany. przejdziemy tę Kompilacyą odrębnie:

1. Ff. 1 – 45½. 49 – 79½. 92 – 129½. 141 – 152½.) Epitheta na Herbach polskich. fragmenta te wszystkie z defektowe bądź dziesięciania bądź z brakiem kart. Tytuł powyższy dałem zrów na brzegach w górze (nur tranches) niewyraźnie pozostawiony tak: Epitheta 1733. tudzież na każdej karcie w górze powtarzanych: na herbach polskich. Widać się że Kompilator [illegible] miał zamiar podać wzory i zebrać myśli do chwalących ludzi herbownych wskazania i panegiryczne. przechodzi zatym pod pojedyncze herbowcami symbolami znaczone osoby i dodaje epitheta historyczne, poetyczne, zwyczajne i naturalne (nie) które o tyle interesują o ile je czytano zapisali herbów krajowych. mało jednak bardzo innych i zdaje się polskich wymieniono. Dzięki to niemu żadnego bystrem ani nawet świątku i można rzec że prawie które je dla swego przysłużenia nazbierał Kompilował. 2) Zresztą przypisuję na się tu zjeść skoro. pod L. IX wyżej

pis

1) Rozmaity znaczony. Tytułu żadnego. Kart wiele białych punkta tęczowe nie herbowi nie kończone – innemi ręcznemi pismami przeplatane. Kompilacya ta jak str. 114½ pewnie była własnością albo czyli pisaną przez Andrzeja Rawodzińskiego. Brakuje fol: na: 3. 4. 8. 14½. 18. 19. 20. 26½ – 28½. 41. 42 (na k. 45. bis) 42½. 52. 65. 74½. 75½. 77½. 78. (na k. 79 def.) 114½. 118. (na k. 120. def.). 122. (na k. 129½ def.) (na k. 141 def.) (na k. 145 def.) na k. 146½ def.) 149 – 150½. (na k. 174½ def.) 193½. 199 – 201½.

2) Jak świadczy urywek na k. 46.

pis opisany z którym porównać należy.

2. (f. 80–91.) Tractatus de Coelo. circ. 1735. fragment niedokończony. Skrypt to zapewne podług którego uczono wówczas fizyki i początków astronomii. Paragrafy są:
1. Nomen et definitio. —
2. Materia et forma coelorum —
3. proprietas coelorum. —
4. Figura coelorum. —
5. Numerus et divisio. —
6. Climata mundi seu coeli. —
7. Circuli coeli. (reszty brakuje.)

3.) (f. 131–134.) Racye przeciwko i rożnym rewolucyi Królestwa polskiego. — urywek bez początku i końca pismem oddatami lat XVII.w. —

4.) (f. 135–140) De Epistolis et oratione latina. — fragmentum circ. 1700. — (bez początku i końca.) zawiera ostatek § II. — § III. De symbolis, emblematibus, hieroglyphicis, et stemmatibus — tu dzieł początek § IV. de variis argumentandi formis. —

5. (f. 153–193.) Forma Rzeczypospolitej polskiej. (circ. 1735.) — Księga II jakiegoś większego dzieła zdobna rozdziałów złożona. Rozd. I. forma albo sposób rządu Rzplitej polskiej (f. 175–193.) — Rozd. II.

Elekcya

Electeya Króla polskiego (f. 153–174) które rozdziały przełożone w oprawie obu ma cale. —

b. f. 194–198.) Notata ex Libris pharsalia Lucani. (b. poczt. cir. 1700.) pismo wprawne. są to wypisy wybranych miejsc tego poematu od księgi 7ej do końca.

7. f. 198.) Notata ex Petronij arbitri Specimine belli civilis. (podobne wypisy tej samej co poprzednie ręki.)

Ob. oprawa Karty.

1112. XII.

Miscellanea (pod. Kasal.)
(cir. 1680.)
f. 1 — 258.[1]

(Ta książka nima rolu wyraźnego. Tytuł jej oddarty. Sądząc atoli z dzieła cytowanego: Zorteca monarchów około r. 1682 pierwszy raz wydanego można jej czas wydania połowie XVII wieku aratym około r. 1680 naznaczyć. Co do tytułu Rękopis pod L. XX 8vo mający zniniejszym wiele wspólnego podobieństwa, tytuł tam wypisany byłby najwłaściwszy, gdyby zamykał nibyż krótkiem przedmiotów ale zwłoką mniej ważnych w książce oddzielnie traktowanych — jak najwięcej wyraźne. pismo jednej ręki.[2] porównanie obudwu rękopis. jako dziś małej wagi opuszczam — dodam tylko że tamten nowa ojczysta pisany widocznie jest zakładowaniem wersyi a wersyi przekładem niniejszego po łacinie ułożonego.)

Aby Krasomowstwo za tak powszechne uczynić mizerować i naukę pewną nauczkowań — potrzebną była przy końcu W. XVII książka któraby zadaniom wieku odpowiedziała, a mowcom duchownym i świeckim poddawała wyborną gotową i obfitą materyą w każdej okoliczności — Bo nawet pochlebstwa bez erudycyi i naukowych wiadomości nie popłacały. Encyklopedya taka a zwłaszcza magazyn podobny erudycyi powszechnej w a-

Astronomii

[1] Karty białe z niedopisaną 1: 30. 52 — 54/2. 72/2 — 74/2. 96/2. 120. 141/2 — 143/2. 152. 160. 168/2. 172/2. 177/2 — 178/2. 207/2. 228. 229/2. 230/2. 231/2. defekta przy K.

[2] na Kar. białej przed 1a sygnaturką właściciel Książki taki podpisał: „ex libris Fr. Laurentii Jedrikowski minorita Conventualis cum licentia sup." pismo atoli niegodne i pomiędzy od sygn: — oprawa współczesna dobrze zachowana.

strononii, fizyce S, dziejach grabiej
i rymskiej, historyi ojczystej, w
mitologij i teologij czerpany ułatwia-
jąc oratorom powołanym a czułej nie-
powołanym pamięć i nowadz, torował
im drogę do dyrtyrakcyj i zasmyślow-
Było to niniej wiecej zarazą wieku
wiatej Europie bujać po firmamen-
cie i gwiazdach, zmieszanie topowietrzu
zrzucami w wodzie, w chorągwiami po
niemi, z Herkulesami, gromoteemi
i Bóg wie czemi równać herbowne
zasługy osoby żyjącej lub zmarłej
a wszystko upiększać allegoryami, no-
obalizacyami i emfazą — zatem nie
dziwny ij że i wpolsce mnóstwo ij
takiej oratorów wyłęgło. Słuchacze
ij nauki i wiedzę podziwiali a nie-
uważnili że jeden dostarczał wzoru
lecz że książka wzór do rąk przed-
stawia ta sama studnią była wtó-
rzej kto co chciał wchłonąć czerpać ma-
larz, byle dar miał zastosować, odmie-
nić, nacieniować i wystawić — o prawdę
mało ij troszczył wreszcie. Zato też
przy podanej klemencyi tacy, że
arte mówili, rzpiste aptamy i wzię-
cie nieprzystoite szykowali. Niniej-
szy Xięgosz wzór a poprzednio opi-
sanymi jest tego dowodem. Autor
rzeczy niewiadomy, odwołując się do ja-
kiegoś pisarza cytując polskich
autorów a nawet xięgosza u-

t i zpisakami

porządkował

porządkował nową kompilacyą punktami, aforyzmami, anekdotami i tym podobnemi wypisami. Był nim zapewne Jezuita, którego z trzykleiskiego spisu funduszy i dobrodziejów tego zakonu (sub K. 191–207.)

[3] niektóre tytuły części opatrzone trzeźą marginalnemi.

główne materye[3] na które dzieło rozdzielone wyliczemy porządkiem kart.

I. (fol. – 9o.) Dei coelum — Reptilium coelum — Insectorum coelum — aquarum coelum — militiae coelum — Nummorum coelum — mensarum coelum — Musicae coelum — Navigationum coelum — (pod którymi napisami wjedynym prawie porządku opisuje (Origo, nomina, numerus et situs Stellarum) punktami liczbowanemi rzadko niekiedy idąc do herbów używane.) —

II. (fol. 91 – 96. Coeli (astronomia id est astrorum lex &c.) w tym oddziale traktuje autor pozytywniej bo określa naukowo systemu planetarnego † pod osobnemi napisami które są: Sol; Luna; Stellae, astra errantia; Nomina Stellarum. —

† aforystycznie,

III. (fol. 97 – 102.) Meteora (quid sunt meteora?) podobnie poprzedniemu określa: Ignea meteora — aerea meteora — aquea meteora — i ta część zdaje się zasługuje na uwagę.

IV. (fol. 103 – 119.) Corona („Huc revoco pontificum, Imperatorum, Regumque coronationem; Episcoporum, abbatum, monialiumque

rialiumque Conservationem, Stemmata, Varias coronas, serta nuptialia ad Stephani (tis) nec non allusiones moralisationes circa coronas.) Następnie enumeracya tak o Koronach ma napisy: Nomen Corona — origo Coronarum — Deus — angeli & anima — Homo — Quadrupedia — aves — pisces — Reptilia — Insecta — arbores & Frutices — Herbæ — Elementa (Ignis. aqua. Terra. Coeli.) — minerali, metalla — meteora — artefacta (scientiæ & artes. Honores. militia. ... architectonica. agricultura. mensura. ... via. Navigatio. ornamentorum insignia. — (po czem od f. 120 — 141. tubo bez osobnego napisu Wyhart numerowany znakomitszych w pismie i starożytności nauk rzeczy i obserwacyi się do Dzieła pod napisami jak następuje: .... angeli boni & mali — Homines — Quadrupedia — aves — pisces & amphibia — Insecta — Reptilia — arbores & Frutices — Herbæ — Elementum Ignis. aqua. Terra. Coeli. — minerali metalla & lapides — meteora — Honorum — Eruditionis — armorum — Ludorum — Artificiorum — ornamentorum. Equitationis. Navigationis. agriculturæ. Temporis. — (które napisy odpowiadają poprzedniemu opisowi Dzieła.) —

† (Index)

f. 143 —

V. f. 143 — 151.) Abbacus („Jure Concionator petat moralisationes de sortibus. Jure orator nuptialis, funebris &c petat eruditionem pro Stemmatibus in quibus sunt szachownice ut Wercle de Drye ") f. 147:) Instrumenta Lucoria (abbacus Dei. angelorum. Hominum. Quadrupedum. avium. piscium itd. które wszystkie napisy odpowiadają wyżej wyższowi poprzedniemu.) —

VI. f. 153 — 159.) Inauguratio honoris Ecclesiastici & Laicalis de de. (66. cały tyt. na owo. Kartce.) Eruditiones sacra & profana, ad omnes circumstantias rerum mundi, ad Stemmata Nobilitatis de de. adornata & consecrata.) Te są wypisy quasi motta do mów i pochwał z różnych autorów obcych i swoich, historyczne i poetyczne do każdego z powyższych pod IV. już wyliczonych tem samem porządkiem idących paragrafów — która jednak praca Quodopisania przerwana na paragr. XV. napisem: ars defecta, można zatem widzieć co jeszcze brakuje. —

VII. f. 161 — 168.) Triumphus Christi Redemptoris eruditione historica ad Stemmata alludente adornatus. — (Te wypisy do przedmiotu położone pod paragrafami których tytuły wypisałem pod IV. min. Alg. Dalej od K. 169 — 258. przedmioty także wzwiązku zdaniem całym, lecz osobne wiadomości historyczne do podające. obaw w osobnych Kartkach.

XIII. (Duży p. Kat.)

1113. Listy własnoręczne Franciszka Siarczyńskiego zebrane przez Adama Rościszewskiego.

(in 8vo Stronnic 80.)

Nr. 80.

pismo współcz.

XIV. Formularz Inscriptionum (Suscipiendarum) Cessionum, Transactionum, Donationum etc. (a. 1736.)

1114. (p. 1 – 80.)

Stary i tytuł na oprawie, następnie własnoręcznie podpisany: F. Brunowski – również i na str. 81. dodał: Correxit Brunowski mp.

(Pismo dwóch rąk. od str 77 – 80. Catthalogus Compendij brevior collectus Suscipiendarum Inscriptionum p Numeros descriptus. którego ostatnim jest liczb 72.)

Odkąd Stefan król Trybunały w Koronie i Litwie wprowadził można systematycznemu panowaniu naznaczeni ewo – Deputatami, Sędziami, Asesorami ile byli obywatele, szlachta onadto i duchowni – obrońcami sprawy podobnie krajowi – mnożyły się litóstnie zajazdy, pieniactwo wzięło górę od 2ej połowy XVII wieku i dotąd ciągle. niebyło zapisu, testamentu długu bez gwałtu i defraudacyi – można powiedzieć że nieumoralnością sędziów, niemoralne strony; tworzyła się wtedy palestra nie na obronę cnoty, nie na wyzwolenie wdów i małoletnich od straty mienia, ale na swój użytek i wpływu obydwu stron zmniejszy i nowemiejscy wywoływał na sąd którego członkowie jeśli nie przekupstwem to winem i bankietami na swoją przyciągali stronę. Taka była miejscy sprawie-

× patronami swoimi

dliwość

i jej wymiar aż do ostatniego krola i to zgorzenie niemało ku przyczynieniu do zguby ojczyzny całej. Dokument napisany najlepiej podpadał wyskrzeniu prawowiernemu jednym przekreśleniem słowa jedna kropką lub kommatem. Dekreta stoarkuszowe przedtrzaja wiecne procesa, mężny młodzież zgromadzają się do Akademii lub palestry. wtym ech ktory z autentycznych dokumentów utrzymać się w stanie, skwirie (przepisywano, podawano, dzierżano) aszeby wiarie podobnym wzorem skazowie byty. (I podobnie kniszenka niniejsza stuszyła w rozmaitych zapisach, kontraktach, dozwoleniach, dzierżawach, cytacyach, wiecach itd itd. cała pisana wszystkim sądom — w żadnym niema bodźmiejsc, bądź czasu, bądź osob wymienionych.)

† zdołał

XV.
1115.

Stemmata principia Poloniæ
cum allusionibus ac Impetibus oratoriis ordine alphabetico conscripta —

(circ. a^m 1700.)

(p 1 — [1])

Rękopis cały jednym charakterem wprawnie wykonany. Jest zdaje się odpisem nieznanego autora — najdalej z początku XVIII. wieku. Zawiera krótkie opisy Herbów polskich według abecadła wyjętych łacińskim z dodaniem niekiedy nazwisk polskich — poczem za każdym podaje krótkie allusye i początki (impetus) do mów i panegiryków dla mowcy politycznego służących. Czerpał wiadomości o początku herbów naszych z Paprockiego, Bielskiego, Kromera, Okolskiego Najciekawsze są odmiany jakie w tymże samym herbie rodziny odmarły. Aboli wszystkich tu niema dla wyszukania ciekawym spis ich następujący.

p. 1. accipiter — p. 2. agnus —
- 7. ala. — — 9. anchora —
- 10. annulus. (x) — 15. aper —
- 16. aquila — — 23. arbor —
- 26. ascia — — 29. asinus —
- 30. ansa — — cad. areus —

pag.

1) Tytuł ten część napisu przy str. 1 części 2 trzeci dodał dalszem. Na tejże stronie wprzek poźniejszym charakterem. „Ex libris Dominici Kościesza S. J. donatus a R. M. Paulo Goscembiowski S. J." — oprawny w papier zmarmurowany. Na końcu Kart. niebieb. bialych 5 —
Na grzbiecie kartka na której piórem: Stemmata Poloniæ —

(x) p. 13. anser.

p. 32. Bos — p. 35. Cancer —
— 36. Canis — „ 37. caper —
— 39. Caput hominis. p. 41. Catus —
— 41. Cervus. — p. 43. Clavis —
— 44. Clypeus. — — 49. Columna —
— 51. Cor. — „ 52. Cornu —
— 53. Corona — — 55. Corvus —
— 56. Crux — „ 59. Cygnus —
— 61. Dentes x) — — 62. Draco
— 62. Elephas — „ 64. Equus et Equus —
— 68. Falx — „ 69. Fascia —
— 71. Fenestra — „ cad. Fluvii —
— 76. Galea — „ 78. Gladius —
— 82. Grus — „ 83. Gryphus —
— 85. Hamus — „ 86. Hasta —
— 88. Hermianceus. — „ cad. Hypocentaurus.
— cad. Lapis. — „ 91. Lateres. —
— 91. Latrunculus — „ cad. Leo. —
— 94. Leopardus — „ 95. Lepus —
— 95. Lilium. — „ 98. Libra —
— 99. Luna. — „ 104. Lupus —
— 104. Manus. — „ 106. Monoceros.
— 106. Monedula — „ cad. Murus —
— 107. Navis. — „ 110. Noctua. —
— 110. Pelicanus — „ cad. penna. —
— cad. pes — „ 111. pica. —
— 111. piscis — „ 113. pomum —
— 115. porta — „ 115. Rastrum.

x) Ex dentibus duplex occurrit Hemma. per 1mum Stephani Bathorei Regis pol., quod nobiles familiæ N. (sic) usurpant. 2um Lindzienthuis in quo pinguntur 2 dentes piscis marini cum radijs et in campo rubeo. supra coronam etiam ijdem dentes inter duas alas aquilæ, quæ tamen pamiętex ijs panegiricis ruptis occurrunt, ad alia transeo. (wiecej o tym herbie nie, ktoremu i niwi przodkowie wedlug wzoru Batorowego pielęgnuja się.)

p. 115. Rosa — p. 118. Rota. —
— 118. Sagitta — „ 122. Salamandra —
— 122. Samson — „ cad. Sciurus. —
— cad. Sepulchrum — „ cad. Serpens. —
— 124. Solea. — „ 127. Stapea. —
— 127. Stella. — „ 129. Tentorium —
— 129. Tuba. — „ 130. Triangulus —
— 131. Vexillum — „ 132. Virgo. —
— 133. Unci. — „ 133. Vomeres. —
— 134. Vulpes. —

(wyjątkiej herbów 88. Na ostatniej stronicy tak autor kończy:

„ Ex his tractatus mei Stemmatici si quem pono quæ hic stemmata posita non reperies equi boni consules neque enim stemmatographum agere proposui sed præcipue solum ? (ut in ipso profixi titulo) me allativum ex quibus orationi politicæ impetus dari possit. Cedat hoc opus ad M; D; G; B; V; M; S; L; O; C;

Honorem. „

Notandum że gdy Niesiecki autor między nie czytaje zdaje mu się dzieło to zwięzłe przed nim pierwotnie mniejsze było napisane. —

1) na k. 1. „Jerzego Xcia. XVI. Ofolińskiego Kanclerza W.K. Życie y mowy.

2) w Tomie III Dziennika Ign. Krasickiego B. W. (dziś w Baranowie przez pożar zaniku nie istniejącej więcej) następuje Mowa zapisane, które tu zdawałoby wyjęte bydź: „w 9bre r. 1780 umarł w Lobraus nowiu Józef Ofoliński „ Lo.a Wotyńskiej, mając lat 73. Był to syn Maxym. Ofolińskiego podk. W. Kor. który z królem Stanisławem, dobrym podskarbstwo w Lotaryngij osiadł i umarł. Dziedzictwo tego wielkiego Dóbr Dziedzicha Jerzego Stadnickiego Starościca Lubaskiego, a potym Sekretarza Królewica przywiodszy go do tego stanu iż się osobliwie w gotowiznie między najpierwszymi Obywatelami Królestwa nógł rachować. wkrótce przed śmiercią za milion kilkadziesiąt tys. złot: Kupił Dobrą z przywileiami Dziedzictwo niegdyś Ministrów. Postawił tamto dwór tych starey we francyi osiadłości mody z wodą podle altanę, córkę jedną za potockim Krajczym Kor. drugą za Ministrem Chorążym W.K. w czasie rozruchów polskich (z jego konfederacyi barskiej) mocno się był do niej przywiązał i wiele znaczył za utrzymanie tey partyi Rozy.

3) Jest między rękop. w folio pod Ll. przezemnie opisany.

Jerzego
na Ofolinie y S. p. O. Marszałka
Ofolińskiego
Kanclerza wielkiego Koronnego
Życie
Dziwary godnych pisarzów
Krótko zebrane
y
Mowy
w rożnych Potentatów
imiane,
z Łacińskiego na polskie
przełożone. 1)
(f. 1 — 48.)

(po tytule idzie Dedykacya (f 2–5.) Józefowi Ofolińskiemu wdzi Wotyńskiemu 2) wdzięczej Słomaz Jozef Marz. W. Ofoliński równa go z Jerzym — przy końcu dodaje „ze części rożnych autorów zebrane „ (części z Łacińskiego przekładu na ojczyste przełożone — podpisał się wmnikiem. — od (f 5 — 12.) Życie Jerzego Ofolińskiego K. W. Kor. z kilko przypisami, wyjęte w skróceniu części z rękopisma Jerzego (którego autograf 3) w bibliotece podlaskiej posiadał a który dziś w Bibliotece zakładu im. Ofol. znajdować się) części wprzedniejszych pisarzy jakoto z puste Wapenberga, potockiego (centu: virorum)

Kurwata

Karwata, Piaseckiego, Okulickiego, pastorałka, i Nieśieckiego (co mówi sam na k. 9.). Dotąd wszystko staranie i czytelnie przepisane zbiegł, Słonecka następują przekłady mów Jerzego [4] (od k. 14 — 48.) które ob. na osobnych kartkach. —)

Jestto praca młodości J. M. Opolińskiego założyciela naszego Zakładu wnosząc stąd iż się nieodwołuje do Żywota Bokomolcowego r. 1777 w Warszawie drukiem ogłoszonego, wnosi jak stąd że w Wolynii w Listopadzie r. 1780 życia dokonał przypadnie czas tego przekładu na rok niniejszy 1774-6. wydał ją co do polszczyzny poprawniejszą r. 1784. z życiem jednak Jerzego wyjętem z Budawskiego [5] Język ojczysty jest tu gładszy i swobodniejszy od przekładu Jeneki wydanego r. 1782 w Warszawie. Obiedwie książki są dziś bardzo rzadkie. Oprawa złocenia w skórkę ze złoconemi brzegami. Na końcu białych kart 2. —

4) obacz krotkie zdanie.
Mowy Bazylika wyszły najprzód pojedyncze potem razem z pięknemi rycinami wydrukowane we Wilnie w 4° nay r. w później Bokomolec w życiu Jerzego wydał je przy końcu Tomu III. (ob. złopismo in fol. tego żywota i kartki na których mowy te wykazane są każda osobno — które tych zdybują się jeszcze i przy innych złopismach — co w ogólnym spisie przedmiotów dokładnie podane będzie.) —

5.) Jerzy Opoliński K. w Kor. urodz. się r. 1595 umarł r. 1650.

*) Karty białe: str. 201.

Pismo bieglej ręki dobre wykroczenia – oprawa biały pergamin wiązany rzemieniami.

XVII. Adnotata ex Regulis

1117. Constitutionum ac Exhortationum Societatis Jesu.

(ab A° 1570 — 1605.)

(p. 1 — 277.)

(Zbiór wyciągów jednej ręki pisany z wielo kreśleniami. Tytuł powyższy ogólny dałem z napisu na 1ej stronie i odtąd tak robię dalej. Na oprawie dobrej pergaminowej wycisnione na czerwonej karcie złotem Nova Ex constitut. manuscript.)

Oddzielne przedmioty tu exzerpowane są:

1. (p. 1 — 92.) ✝ Deus in nomine Tuo. Ex Regulis Constitutionum adnotata. (głó- wne marginalne tytuły tych ustaw następują- ce:) Quid est Religio — Societas Jesu no- minata — Ratio vivendi Societ.s in exterio- ribus — De paupertate — De amore car- nali — De sui ipsius — De amore mun- di — De humilitate — De correctione fra- trum — De Judicijs — De vana gloria — De sensibus — De loquutione — De pace. De superbia — De dignitate hominis — Victus — De sobrietate — Gula — Vesti- tus — Vestitus animæ — Lectus — De a- gritudine — De obedientia — (Te głó- wniejsze tytuły niejako nowe owoce działu i poddziały wciągu i na marginesach w toku zebrane i pisane — widocznie że pisarz albo się sam na pamięć się uczył albo drugim wykładał.)

2.

2. (p 93 — 112.) In Christi + Domini nomine. Quedam de Imitatione Christi. poczyna się: „In omnibus generum speciebus est devenire ad aliquid unum quod sit metrum et mensura omnium quod est in eodem genere." Dz — (potém rozbory się składają excerpta pod tym tytułem: De Religione — Religio comparatur militiæ &z — Religio comparatur navi &z — Religio est paradysus voluptatis & hortus Dei. — 12 Leges peregrinorum, eisque Christiano servanda —)

3. (p. 113 — 162.). Quedam de Oratione & progressu diei. — poczyna się: „Oratio est basis fundamentalis et formalis actionis animæ?" Dz Dalsze excerpta wtey materyi idą tu pod napisami: de modo surgendi e lecto — de modo audiendi sacrum — de collatione sumenda — de modo studendi — de examine conscientiæ — de Refectorio — de recreatione — de exercitii laboris. — de modo eundi urbitim — de modo conpetendi — de modo communicandi —)

4. (p 263 — 277.) Explicatio regularum communium. a) Ex exhortationibus D. P. warszewicij Rectoris vilnensis

quas

quas habuit diebus veneris 1572. (22. Februar.) b) de votis in communi. — c) de observatione Regularum ex exhortatione R. P. Bernard. Confalonerij provincialis gli Jn... 1601. — d) Ex exhortationibus die veneris per P. (— — ?) Rectorem Braunsbergensem 1570. — e) 1570. Ex exhortationibus R. P. Laurentij magij per austriam & poloniam provincialis — f) de Instituto Societatis. (który cały traktat w wyciągach jak wyżéj, układem i treścią daje się być jak powyżej pod N. 1m excerpowany zwłaszcza i reguł.) — g) Quedam ex exhortationibus R. P. Francisci Sunnierij per poloniam vice provincialis, cum visitabat Brunsbergen se collegium 5. Aprilis a° 1571. — h) Ex ejusdem P.E Exhortatione, quedam de votis, quam habuit in Hermanis dum ibi propter vilnensem pestem mansimus 1571. — i) Ex Exhortatione P. warszewicij ante renovationem votorum in Junio 1572. — k.) Tempore adventus domini. Ex P. warszewicio 1572 Vilne. — l.) Ex alia exhortatione — ł) Ex 3tia exhortatione — m) ante Renovationem votorum vilne P. warszewicij in Februar. 1573. — n) Ex exhortatione ejusdem patris post Festum Resurrectionis Dominice — o) in octava Renovationis votorum P. warszewicium Vilne 1574 in Januar. — p) Ex exhortatione

hortatione p. Francisci (Junner) provincialis. vilno post pascham 1575. — g.) Ex exhortatione p. warszewicij (——?) ms 15(82) autexnovationem votorum. — r.) Exhortatio R. p. N. generalis 4ti Everardi mercuriani quam habuit Romæ ad ptres congregationis cum fuisset ejus electus 16 may 1573. — s.) Ex exhortatione p. Fran. Junyerij vice provincialis. de obedientia post pascha — t.) ex R. p. Decij Strinerij provincialis exhortatione. Calisij 1605. — u.) Exemplum literarum R. p. Generis ad Laurentium Maggium provincialem Austriæ (Romæ 20 die Februarij 1574.) — w) de tribus votis et renovatione votorum. Exhortatio p(atronij —?) in aug. 1579. — x.) In renovatione votorum R. p. Jo: pauli Campiani provincialis vilno 1581. in ejus. — y) patris Scarga Eodem tempore vilnæ. — z.) Ex exhortatione R. p. Bernardini tonfalonerij provincialis (——? ms 1595. — (nakoniec Koniec owe adnotacye wtrzeci zpowyższych przemowach wypisywane wszystkie sięgają aż do zachowania ustaw którzemi się Zakonstwo rządziło. przełożeni nakazywali przed wszystkim czystość obyczajów ubóstwo, posłuszeństwo — czy wszystkie te rzeczy dochowali

ms tu słowo nieodczytane macey albo purificationis marie albotes pollocia. —

+(Everhardi mercuriani)

+(annotata?)

ms słowo nieczytelne z przedmowami w tym miejscu papier zostatka liter p słabo czyta Jaworskie mnie się zdaje parum. —

dochowali skutek i wiek następny dowodnie okazały. — Rozpisów tych powziąć może-
my o zasadach i regule zakonu Jezuitów
który z wcześniejszych zakonów jak S^o Bene-
dykta i Dominika tudzież przepisy ś^{ś}
Franciszka i Teresy zakonnicy mniejszej
nauki S^{ś}. Anzelma i Augustyna ustawę
swą czerpał, pismem S. ewangelij i li-
stami apostolskiemi. ją popierając. Jest
wiec ten Rozpis treścią wszystkich o-
wych przepisów zakonnych którymi się za-
kon rządził a zakonnicy wcześnie próbi
wotów nowych się mnożyli chcąc zostać cało-
kiem zgromadzenia i ukończonym kapła-
nem. Nienia w tych ustawach nic coby się
celu i skryte zamiary zdradzało owszem
nakazują wiele cnót i wykładają prze-
pisy według których w życiu prywatnym
zasad zachowania się w ubiorze, jedzeniu
obchodzeniu do boga przystępowania się nasza-
cnem spoczywa krzewieniu przymiotów
duszy, cnotliwe postępowanie i wpływ
na udoskonalenie bliźnich. Reguły te
są prawie jedne z regułami dawniejszych
zakonników ich założycieli zakonnych podaniem. — ustawy
później dopiero (w XVII. W.) Jakiem
spowszechnić starano się; nie bardzo się po-
rządzał pod względem — stąd nasz rozpis nie-
tylko jest zbiorem treści ich bez wdzięcz-
nia za granicą polski przez jakiegoś
Jezuitę, zakonnym — później uzupełniony
przez z innych przemian (exkortation
wizytacyj

wróżnych okolicznościach przez różnych
przełożonych miewają, skąd pomiarkować można jak ich Towarzystwo Jenerowe
wprowadzenia nowych i wprowadzenia latach
do polskiej prowincyi tak duchownie jako i drukownie prowadzić było trzeba.
Później gdy Kasze nieznał Kollegium własne posiadało drukarnią
Towarzystwo drukowało dla nowych
członków Reguły i Ustawy swoje
a krótsze przepisy dla siebie tylko zostawiało, które później pod
tytułem: Monita privata mimo
ich woli ogłoszone, w Judzkie dostawszy przez Brym ~~swoi~~ i cenzurę duchowną zażądać — nieskończenie
omyłkowe być miały.

(Ob. szczegółowe Karty tego Akt.)

XVIII. 1118.

REGVLA

(na wierzchniej okładzie górą pod nim wowału medalion z popiersiem p. Jezusa wokoło słowa: Jesus. Christus. Filius. Dei. vivi. Salvator mundi. Rex. Regum. et Dominus. dominantium.

FRVM. MINO. (dołem

LVCE

LEOPOLIEN.

(na spodniej okładce gorą i dołem wśród ozdobek i suchoodgniecionych głowek krówek wypuszczone — powyższe litery czarno odciśnione. 1)

(Rękopis piękny dobrze zachowany złożony z jednej Karty (na grubszej niż reszta pergaminowej i str. 1 — 104. pergaminowych — tudzież papierowych str. 105 — 115. i 4 Kart niebieskich białych takichże) —

Zawarty w tym Kodeksie treści poważny opis wskazuje — tym szczególniej uważnego godzien ze względu na wykonanie, wykonanie forma liter gockich, inicjały, kolorowanie onych tudzież skórzenia złocenia pieczęci a pismo polskie z początku XVII wieku być się zdaje 2) — zresztą rok przy końcu przepisarza położony, zapewne czasu w którym dawniejszy Kodeks przez kopiatora naśladowany i dla zachowania tegoż treści wykonany został. —

1) Oprawa skórzana biała wypukłe rzeźbiona, — były przy niej klamerki mosiężne których ślad został.

2) Litery bardzo gęste na każdej stronicy najwięcej po wierszy 12 tylko. —

1. p 1.) (forma sponsionis) bez żadnego tytułu począwszy: „Ego frater Severinus voveo et promitto &c —" p. 2.) taż (forma) po polsku tak: „Ja brath Kliment vel N: ślubuię i obiecuię panu Bogu wszechmogącemu błogosławionej dziewicy Maryi. S. Franciszkowi i wszythkim Swiętym i tobie oicze przes wszythek czas żywotha mego chować Regułę braci mniejszej przes oica papieża Honiusa potwierdzoną, żyiąc wposzuszeństwie bes własnośći i wszytkich." —

2. p 3 — 36.) (Confirmatio Regula fratrum minorum per Honorium papam[3]) także bez tytułu. począwszy pięknym Inicyałem: „Honorius epus servus servorum" dei dilectis filijs fratri Francisco et alijs fratribus &c &c — po którem potwierdzeniu p 4) czerwonemi literami: „In nomine Domini incipit regula et vita fratrum minorum i Capit. — p. 6.) De his qui volunt vitam istam accipere et qualiter recipi debeant. Secundum Capit. — p. 12.) De Divino officio et ieiunio et quomodo fratres debeant ire per mundum

3) Bul poprzednich Honoriusza Innocentego III. potwierdził (approbata) tę regułę S. Franciszka a papyrus, który ią wydz. r. + Innocenty papież rządził Kościołem od r. do r. —

4) Inicyały wszystkie ~~Hon~~ farbami czerwonym, niebieskim zielonym i złotym tu na stronicach 3. 5. 37. 59. 61. prócz tych są wcześnie inicyałki Kapitułowe mniej jednak ozdobne malowane lecz bardzo starożytne z wieku XV i XVI znamionujące — tudzież przestawkowe litery ~~czerwone~~ farbą jedną drobną a najwięcej krzemu krótkie punkta zaś między-obresowe czerwone. —

dum 3. Capit. — p. 16.) Quod fratres non recipiant pecunias 4 Capit. — p. 17.) De modo laborandi 5 Capit. — p. 18.) Quod fratres nihil sibi approprient et de eleemosyna petenda et de fratribus infirmis. 6. Capit. — p. 21.) De penitentia fratribus peccantibus imponenda. 7. Capit. — p. 23.) De electione generalis ministri tocius fraternitatis et de capitulo penthecostes. 8: Capit. — p. 26.) De predicatoribus 9: Cap. — p. 28) De admonicione et correctione fratrum 10 Capit. — p. 32.) Quod fratres non ingrediantur Monasteria monacharum 11. Cap. — p. 34.) De euntibus inter saracenos et alios fideles. 12. Capit. — p. 36.) Konice powyższej Reguły przez Honoriusza potwierdzonej tak: „Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmacionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignacionem omnipotentis Dei et beatorum (sic) apostolorum ejus Petri et Pauli se noverit incursurus. Datum Laterani tercio Kalendis decembris pontificatus nostri anno octavo — (w gdy Honoriusz III. na Stolicy rzymskiej roku 1227 zapadł — na 29 Listopada r. 1235 przypada.) —

3. p. 37 — 54.) Incipit testamentum beatissimi patris nostri Sancti Francisci. (typ. czerwono.) po thorzonym tekscie testamentu bez daty. ta zaraz zaś co cały Kodeks na str. 54: „ Ipso die Sancti Gregorij Nazianzeni Anno Domini 1. 5. 8. 4. die vero 9 „ may: "

4. (str. 55. 56. 57. 58. były począthkowo białe na których pomiędzy zaś wiele dodatkuw nakładnych. gothic pismo dopisano p. 55.) verba Beatissimi patris nostri S. Francisci (czerwono) — p. 56.) Eiusdem Maledictio, contra scandalosos fratres. (czerwono)

5. p. 59 — 100.) [illegible]: — (Bulla Honoriusza papieza potwierdzająca Regułę zakonu S. Franciszka) bez żadnego tytułu* początek: „ Honorius biskup sługa sług bożych miłym synom Bratthu franciszkowi y innej braciej ito " (po ktorym wstępie p. 61.) „ Wynie boze poczyna się reguta i żywoth braci mniejszej pierwsze capit — (czerwono jak wszythkie nastpne.) p. 63.) O thym ktory chce then żywoth przyiąć. a iako maią, być

† tytuł ostatnia tabela.

* przekład polski tekstu Łacińskiego pod l. 2. na str. 3 — 36. położonego.)

bye przyięti. wtore Capit. —

p. 70.) O boskiey chwale i o poście a iako bracia maią ise przes swiath Trzecie Cap. —

p. 75.) Ze bracia niemaią brać pieniędzy. 4. Capit. —

p. 77.) O bycrani robienia. piąte Cap.

p. 78.) Ze bracia nyc sobie niemaią przywłaszczać i o proszeniu załmurny i tess o braciei niemocnei. szoste Capit.

p. 82.) O potkanie braciei grzeszącei vstawieniu. siodme Cap: —

p. 84.) O wybieraniu pospolitego ministra tego bractwa. i o Kapitule swiąteczney. 8. Cap. —

p. 88.) O Kazanodzieiach. 9. Capi. —

p. 90.) O upominaniu i Karaniu braciei Dziesiąte Capit. —

p. 94.) Ze bracia niemaią wchodzić do klasztora mniszek. iedenaste Cap:

p. 96.) O idącym między Sarasceny i do ginących niedowiarkow dwunaste Cap. (Koniec bulli tak przełożony) „ a „ ieśliby ią kto na to potkanie śmiał „ womięrzaiącą wszechmocnego Boga i błogo „ sławionych piotra i pawła. niechaj wie „ iż wpadnie. Dano w lateranie (dzie „ dzieste go dziewiątego dnia xsiężyca lipca „ padá) biskupstwa naszego roku osmego.„ nastąpuie na str. 100.)

„ librum cum aperies. hunc claudere ne pigriteris

nec

Nowa podkreślone na skrobanych poźniejszą ręką dodane —

nec tencas nude. folia
tene moderate
A rudibus sordide. sacri
libri tractantur undique
Qui noscunt literas tra-
ctant velut margaritas.
In vigilia corporis Xpi
die vero 30 may anno
domini. 1584. pater Le-
verenius a Tarnow: peccator
orat pro unum ave maria. "

(Koniec ten w drugiem miejscu inaczej
nie jak go tu wypisałem.) —
Następuje str. 101 – 104 cyfr. Kart 2
pergaminowych białych – poczem reszta
papierowe zlotych str. 105 biała. —

6. p. 106 — 114.) Początek Testa-
mentu Błogosławionego Ojca naszego
S. Franciszka. (czerwono ten tytuł –
reszta wszystko jak pod L. 4. –
pismem jak zdaje z połowy XVII w.)

7. p. 115.) Słowa Błogosławionego Oy-
ca naszego S. Franciszka. (oba
ostatnie przekładane Łacińskiego wy-
żej pod 3. i 4. wymienionych przez
przeklęństwa (maledictio) którego
tu niema. —

(Ob. oprawa Karthes.)

1119.

XIX.

Gospodarstwo Stawowe
(podług Katalogu)
O Konstrukcyi Stawów
(na grzbiecie oprawy piórem),
(I—VII, str. 1—358.)

---

1) Tytułu brakuje. ~~str.~~ Karty brak: IV/2. V/2. VI/2. VII. VIII/2. Karta między str. 42 a 43. — str. 48. 70. — Kar. między 74 a 75. Kar. między 146 a 147. — Str. 174 — 178. 204 — 208. 225 — 229. potem między kiełbicami zamiast 230 idzie liczba 300 — 307. i tak do końca. 359 — 361. brak. — rozmaitości Rękopism cały ma wiele kartami niebiel. (na których figury piórem dodane) wszystkiej Kart 158 czyli str. 316. Na str. I. w górze: Ex libris Joannis G. Dubiński Dla którego Nowa na tłoczonym poniższa wpisane ręką. — nakleję

P. Jan Klukowski b. Kustosz Bibl. Oj. opisał rękopism niniejszy na iedney ćwiartce i porównał go z wydaniem opisu tem rozszerzonym a dodawszy pełny spis pozostałych wydań opisu bibliograficzny z najcelniejszych dzieł ~~dzieł~~ o tej materyi wydanych, których ~~ich~~ przekona każdy jak dawno wspólne nauka zakładania i zarybiania stawów nietylko praktycznie ale i teoretycznie × uporządkowaną była, że gałąź ta ekonomii krajowej na wyspie odmiennej krajów stała ~~stała~~ stopniowo dziś o tej nauce nic dodać nie mamy lub rząd (pod którym nieszczęście mamy zostawać) wydaje niekiedy swoje o tej nauce rozporządzenia najczęściej niepraktyczne albo przez nowych mierników (miernierów drogowych lub obwodowych) popełnia nieodrosowane błędy, niszczy odwiecznie istniejące stawy, porywa właścicielowi prawnej własności, na prostym wodnisku, zakłada przez groble drogi bez względu jak takowe by opór dawały fali

zakładanie

× (czego niepowtrzymuje p. Wojcicki ??)

† i niedorzecznych

zakładane być powinny — Nowem
prawa gruntu † skutków albo zbroi
twych urzędników — wtenczas dowo-
dzi wiadomości w gospodarstwie
stanowym od tych jakie w polsce
w XVI^m wieku i pierwej ~~jak~~
~~zwyczaj~~ istniały, ale przejdziemy do o-
pisu Rękopismu samego a potem
odkażemy dzieła o których ~~wspo~~
nadmieniliśmy wyżej. —

† fundacyi

W ob. niej opis Wojnowskiego dzieła &c —

Jestto dzieło Stanisława Wojnowskiego podwakroć wprzód druk-
kiem ogłoszone (1609 i 1636) jak
mieniam za fundament wzięte
aby wydając następnie pomnożyć
je późniejszemi doświadczeniami — W.

f. I — IV. Regestr tych rzeczy które
są tu wpisany Roku 1645. m.)

f. V. Do czytelnika (przemowa —)
która ją tu całą wierszem bardzo
napisaną a niebydącą w żadnej znaj-
dek drukowanych.)

Jakobyś miał zadrawki, y stawy budować.
A wonię Karpie y szczupki, ba y Pstrągi chować,
Krocichmoc gospodarzu, ta Xiążeczka prawi:
A wielkiemu Xięciu pożytki na oczy wystawi;
Jeśli ci Komu miłe pola rozłożyste,
Albo Gory wysokie, y miejsca skaliste.
Po których na Jelenia i na Zwierz Koli?
Dubry, Towie, zające, wieprze gonić woli,

Ty

Ty uż rzday do Stawów, à mówisć to śmiele?
Dać Ryby więcey Jadrą, niżeli Daniele;
Stawie Sam albo Jeziorá: za więpra Dzikiego;
Stawi Karp, albo Towi za Łonia Słuszego;
Łowisć co uż czyśtokroć, na Słuszę po leśie:
Co Koni na mordzie to wszystko odniesie.
Ty Koło Ryb y piękney zażyiesz uciechy;
I naperśnisz pieniędzmi, Skrzynie, wory, miechy;
(wżdy niema zdaie uż że Jalej miało być, chciał bo-
wiem pisarz wkrótkości rymem oddać co Stroynow-
skiż do Rybnik obszernie prozą napisał.)

§. VI. S. piotr za wodza dany. (a)
(wzywaiąc wiérny S Któréc uż:

Ryby uż czas pewnego Karmicy:
Że chodzą w wodach, bez wodza błądzicy;
A choć też Każda sobie wybiérała,
Trzoda Hetmana; nie wiele wyśtrzegała;
Lada nawałności, y niepryjaciele
Choć małe, szkody wnisą czyśili wiele;
Dzisz zapowdza, piotra będą miały,
Aby bespiecznie po wodach pływały.

---

a) w wyd. 1609. Stroynowskiż (Str. 1 — 10.) Gospodarstwa Stawowego
którym nastąpuią pożywa- części pierwsza. 1. O sposobności
nia robić Lids jest paragraf miejsc na Stawy i Stawki. —
tim rupełny na Kar. Biij —
b) u Stroynow° dosłownie poło- — 10 — 15.) O wywodzeniu wody. b)
żony na k. Diij verso. —
c) u Stroynow° k. Diiij verso z- — 15 — 21.) O budowaniu Grobley. c)
wypuszczeniem słów przy końcu
paragr. tego. —
d) u Stroynow° Ej verso tu od- — 21 — 33.) O nayrnowaniu Sztuk — d)
mienniey wypuszczeniem spodziony.
(Str. 34.

(str. 34 — 36.) Czego pilnować rzpnie groblą. — g)

— 36 — 37.) O Trąbach. — h)

— 38 — 42.) Sposób robienia Trąby. g) — g) te dwa paragr. razem stanowe.

— 43 — 47.) O Bartach. — i) h) u Strojnow° K. Fiij z zmianą słów mniejszych. —

— 49 — 54.) Sposob nayruowania grabarzów albo Stawiarzow wpolrzne — i) i) niema u Strojnowskiego.

— 55 — 60.) O cudzoziemskiej przerzuchach wymiarów — k) k) na K. Fj. u Strojnowskiego.

— 61 — 66.) Zmowa pawła Tarki grabarza z Będzichowa na Staw Liskowskii na prety a° 1603. — l)

— 67 — 69.) Zmowa Jadama Mieńkiny grabarza na staw w bory Pyckowskim na Samiedzy — l) niema obudwu zmów w Strojnowskim stąd widocznia iż pisarz chciał poźniejszemi podaniami odwiekowo iego pomnożyć — bo i stat 1631. 1632. 1633. 1652. ugody wkrótkoś dosyra. —

— 71 — 75.) Kontrakt Trąby ze Stupem z zakarbowaniem u progu y zdzirami. — t) t) u Strojnow° na K. Fiiij na odwrocie którey drzeworyt Izbicy odniemy. tu str. 73. odtyrować pisarz Izbicę przed kratą którejnie na wotrzymowskim. —

— 75 — 78.) O Tarasach Stawowych. — m) m) u Strojnow° — na K. Gj. —

— 78 — 81.) O Stawie który ma grobla między gorami. — n) n) tamże na K. Gj verso. —

— 81 — 86.) O wtrymiey które potrzebie na Stawnej budowie. — o) o) tamże na K. Gij. —

(str. 92

(str. 92 – 95.) O stawach Rudkich — p)

– 95 – 97.) O przemurzaniu stawów — r)

– 98 – 106.) O wypuście wospolitzo ich — s)

– 106 – 108.) O strotowym wypuscie. — t)

– 108 – 109.) O zwodnicy. — u)

– 109 – 111.) O stawach ktore bywaią na iakimsy (wodach) wzrobowiach, do ktorych się tycho dzdrownica ciągna. — w)

– 111 – 116.) O sadzawkach dla przechowania ryb. — x)

– 117 – 119.) O pomykach (ne pomikach) wstawnich. — y)

– 119 – 121.) Ktore drzewo na Tarasy nayprzod y nayspowolnieyse idzie. z)

– 121 – 124.) O prowadzeniu wody do stawów. — aa)

– 124 – 126.) Iako wodę do stawów y sadzawek prowadzić potrzeba. — bb)

– 127 – 130.) Kiedy y iakim sposobem wodę do stawu nowego prowadzić. — cc)

p) u Strojnow° sygk: Giiij. — na tym pargo. konczy się u Strojnowskiego części 1ª — tu pisarz dalsze bez oznaczenia 2ey prowadzi. —

r) u Strojn° — na K.: Giiij verso. przed tym napisem słowa: Druga Część.

s) Tamże na Kar: Hij. —

t) tu przy Końcu dodał pisarz: „Iako ryntt zatorzony zrobiono w Radoszycach w Lubelskiey naiaśnieyszey 1659." — u Strojn° na Kar: Hij verso. —

u) u Strojnow° na Kar: Hij verso. —

w) u Strojnow° na Kar: Hiij. —

x) Tamże na Kar: Hiij — przykim tym dodał pisarz: „Czego się napatrzyć nowszemi wypadkami pod Kaliszem (a nadole) roku Ws. 1633 do 1654." —

y) u Strojnowskiey° na Kar: Hiiij. —

z) Ten paragraf nieznayduie się u Strojnowskiego ale wyięty z Dubrawskiego Księgi II. Rozd. VII rozdziana słow niektorych. w wydaniu Krakowskim X. andrzeia Broga na Kar: D3 verso.

aa) wzięty z Dubrawskiego Księgi III. Rozdział I. na Kar: E2. —

bb) ten paragraf iest Kontynuacyą powyższego rozdziału w Dubrawskim l.c. —

cc) wzięty z Dubrawskiego Ksi: IV. Rozdział II. na Kar: E2 verso. — tu przy Końcu czytamy: „Czego dowiadł się w Sadzawkach Zacraczowskich a° 1643. (a pozniejszem pismem) probatum." —

(str.

(str. 131 — 136.) O upatrzeniu wysokości przypadnienia wody w stawie który budować masz. — dd)

— 136 — 148.) O korytku przez które doświadczamy ile ciała przypadnie głębokość, albo y szerokość zalewku w stawie, który kto budować ma. — ee)

— 148 — 155.) O szynwadze. — ff)

— 156 — 157.) O żlennicznej wadze gg)

— 158 — 163.) O izmurowej wadze. hh)

— 163 — 166.) Żurawska wodna waga. ii)

— 167 — 173.) O stawie jako być ma, tam kędy wziąć wodę na staw a zwłaszcza w tych stawach, które są zawarte pobocznicą, od gościnnej wody. kk) —

— 179 — 181.) O sposobie narybiania stawów. — ll)

— 182 — 195.) Zaprawia karpi na Tarcie. — mm)

— 196 — 202.) nn) przestroga o przewożeniu ryb przy spuście. — oo)

— 203 — 209.) Nauka o rybach. — Przestroga. — pp)

— 209 — 217.) Jako i kiedy trzeba karpięta do stawu przenosić. — qq)

(str. 217 —

dd) Te słowa się pisarz wracając. Strojnowskiego u którego paragraf niniejszy ob. na Kar: Biiij verso dosłownie —

ee) Tamże na Kar: Cj verso. —

ff) Tamże na Kar: Ciiij. —

gg) Tamże na Kar: Dj verso. —

hh) Tamże na K: Dij. —

ii) Tamże na K: Dij verso. —

kk) u Strojnowskiego ar na Kar: Giij. —

ll) u strojnow° na Kar: Hiiij ver. —

mm) ten paragraf. w pobożeniu sprowadzonym u Strojnowskiego. —

nn) następne paragrafy są dodane przez pisarza. pisał je między r. 1641 — 1646. jak niekiedy całą wstawkę się bardzo pod względem praktycznym uważy godne a jako niemane drukiem godne mówi tam jako str. 198: na tom patrzał i za tym tam dosmał Roku 1643 a 1645. " albo str. 199: R. 1641. zaraz gdzie z Hlazka sekretu itd — Słowem jest to część oddzielna dodana przez dotwierdzenia, pisz z innych ksiąg (jak Dubrawskiego). —

oo) wyjęty z Strojnowskiego na Kar: Giij

pp) wyjęty z Dubrawskiego księgi III. R. VII. na Kar: Eij verso. —

oo) wyjątek z Dubrawskiego Księgi III Rozdz. III. na Kar: E3 verso. —

pp) wyjątek ubi supra Rozd. IV na Kar. E4 verso. —

rr) Tabia ub. sup. Rozd: V. na Kar: F. —

(str. 217 – 220.) Co upatrować trzeba w Karpiętach które do Stawu zadrany y skąd się zaciągać. — pp)

– 220 – 224.) Jako wiele do którego Stawu Karpi zadrać trzeba. — rr)

– 224. (Pomierzenie Stawow w Włościach do Collegium Kabinetowego należących. (którego jednak nie dopisano – na co str. od 225 – 307 (po str. 229 kartki wyrwane od 300.) zostawione biało.) ——

ss) Ten Rozd: odpowiada zupełnie Rozd: VII Księgi III. Dubrawskiego z małą odmianą o-kolicznościami jest z niego nak: F2 verso —

– 308 – 310.) Rozdział VII. (nie) Jakie maią być Tarlitka — ss)

tt) Jak poprzedni odpowiada Rozd: VIII. na Kar: F3. —

– 310 – 312.) Rozd. VIII. O Troiakim rozrzeniu zadrawek do Tarcia się y do odrostu Karpi należących. tt)

uu) Jak poprzedni odpowiada R. IX. na Kar: F3 verso. —

– 312 – 315.) Rozd. IX. Jakim się porobem trzy Karpie i Szczupki. uu)

ww) U Dubrawskiego Rozd. X na Kar: F4 verso pod napisem: Czy raz czy wiecey iako wmorzu bywa Karp w roku wycierá się? ta opuszczony całemu niniejszy odpowiada także Roz: XI. na Kar: G. —

– 315' – 318.) R. X. którego czasu potrzeba szczupaki do stawów przesadzać. — ww)

xx) Ten Rozd: odpowiada Dubrawskiego Rozd. XII Kniz: III. na Kar: G2. —

– 318 – 321.) R. XI. Co za przyczyna iest że się szczupaki często znayduią w tych Sadzawkach y Stawach do których z żadną wodą nie przychodzą. — xx)

yy) przerobiony z Rozd: II. Kniz. IV. Dubrawskiego na Kar: G4. —

– 321 – 324.) R. XII. Jakiego starania około Stawow na wiosnę potrzeba — yy)

(str. 324.

(str. 324 — 326.) R. XIII. Lecie co za staranie maby być około stawów zz)

— 326 — 329.) R. XIIO pasy Karpiom potrzebney. — aaa)

— 329 — 334.) R. XV. Jako się może trzenia ze stawów wykorzenić. — bbb)

— 334 — 338.) R. XVI. O chorobach które na Karpie lecie przypadaią. — ccc)

— 338 — 341.) R. XVII. Jaka pod czas o Jesieni około stawów zabawa przypada? — ddd)

— 341 — 345.) Rozd. XVIII. Zimie co za staranie maby dz około stawów. — eee)

— 345 — 348.) R. XIX. Jako tadrawki przy stawach maią być robione. — fff)

— 348 — 353.) R. XX. Zkąd to pochodzi że w iednym stawie Karpie tłuste, a w drugim znowu chudsze bywaią: y owszem zkąd idzie, że się w iednym stawie y tłuste y chudsze znayduią. — ggg)

— 353.) Jako ryby wnowy światłem łowić. — hhh)

(str. 354.

zz) odpowiada Rozd. III Kuj. IV Dubrowskie° na Kar: 94 verso. —

aaa) Tamże Rozd. IV Kuj. IV. na Kar: 41. —

bbb) Tamże Rozd. V. Kuj. IV. na Kar: 42. —

ccc) Tamże Rozd. VI. Kuj: IV. O chorobach Karpi. na Kar: 43. —

ddd) Tamże Rozd. VII. Kuj. IV. na Kar: 44. —

eee) Tamże Rozd: VIII. Kuj. IV. na Kar: 44 verso. —

fff) Drzewobiony odpowiada Rozd: III. Kuj. V. Dubrowskiego który się znayduje na Kar: 93. —

ggg) odpowiada Rozd: V Kuj. V. Dubrowskiego znayduiącego się na Kar: K. —

hhh) następuie dwa paragrafy z rozmaitemi chorób przypadkami ze Stoynowskiego paragr: który noi nayduie: o rozmaitem wstawieniu ryb wszelakich &c. przy samym Końcu. na str: 3iij verso i 3iiij recto. —

(str. 354.) Jako ryby wrzelakie w kupę zgromadzić. —

– 356.) Zamknienie tey Książki
do 358.) o Rybnym Gospodarstwie –

(Koniec kalis?) „ Także też kiedy kędy co zgnije w czas oprawić, albo wrem nie tylko drzewiane ale y mury, kiedy iż niejrzy kryć wniwecz ię obracaią. a to większa kiedy pan czasu niema doyrzeć! abo kalis około tego chodzi, co ię natym niezna: wirdi wodę, a niewie miary iáka ma bydź na nię. Dc. A.M.D.G. "

x) widoczne skrócenie z zakończenia u Strojnowskiego wyjęte.

Tak tedy opisawszy i wyberawszy każdy paragraf tej Książki zkąd wyjęty widoczna iest ze pisarz miał przed oczyma tylko Strojnowskiego i Dubrawskiego tudzież notaty udzielone w Kollegium Jezuickim Kaliskim a wszystko własnego doświadczenia dodatkami pomnożył – że to na ręce iednemu nierozdzielić przekazuią rzeczy wybranych paragrafów które dopiero uzupełnione miał uporządkować. Zkąd niektóre z Strojnowskiego Rozdziały przestawione, inne wiedno zlane, inne znowu Rozdzielone – zkąd potrzebuie że z Dubrawskiego całkowicie wypisane a inne wyskrócaniu wyjęte – i owszem są różnice naywiększe między rękopismem

a

z wydaniem wczesnii Strojnowskiego
a wczesnii przekładu Dubrawskiego, jakoto na nowim miejscu do-
stawiło się i jestrze przy opisie
wydań następnie wskazę.† Znaj-
dującym przy wydaniu Strojnow-
skiego drzeworytom wyobrażającym
groble, jaz, mnicha, Korytka,
wagi odpowiadają figury rysowane
piórem – atoli niema tu przy wy-
daniu Strojnowskiego na odwrotnej
stronie tytułu umieszczonych wierszy
(20) Adama Władysławicza do Au-
tora ani Dedykacyi do Jerzyń-
skiego i Lanckorońskiego ani przed-
mowy do Mikołaja Strojnowskiego
tyczącej się – przez tego zastrzega
się na niektóre krócenia i odmiana
słow pojedynczych jak np: na-
przód zamiast najpierwej; Kiedy
chcesz zam: chcesz li; wielkiej
rzeczy: większej itd. Niema i po-
działu Strojnowskiego na dwie części
bo pisarz wyjmuje jestrze i zinad
bytby może na więcej (części) rzecz przed-
niejszą ostatecznie (może) rozdrobił –
gdyby ją był wybierzył. – † pismo
jednej ręki między R. 1645 a 1659.
Rękopis dobrze zachowany oprawa

w

† Nie mniem utrzymywać
atoli wzdam po czasie nazwa-
go Rkpā i wypisałem z niego
które następnie bibliograficznie opisuję – mówiąc
bym że to jest praca X.
Andrzeja Wrocławskiego plebana Ro-
wieńskiego który przebywszy najprzód Dubraw-
skiego – chciał wcześniejszy nasz rys o Rzeczy
gospodarstwie pisarzowi
jednemu zebrać i nowo wy-
dać – Sobaśki w Rękopiśmie
swoim dodatków w zadnym
z powyższych autorów nieistnie-
jących zresta prawie to za-
wiera wskroś co obaj
ostatni – Stryjkowskiego
kosztem Strojnowskiego prze-
mawiał. – a Strojnowskiego
i Dubrawskiego nasz rękopism
wydo najściślejszym zachowaniem
własnych uwag i rzeczy – miał
potrzebę zamilczeć. –

† Rysunki piórem odpowiadające
drzeworytom wydania
Strojnowskiego z r. 1609 są na stron: mię-
dzy: 42 a 43 — 73 — między: 74 a 75 —
133 — 138 — 141 — między: 146 a 147 —
150 — 155 — 157 — 161 — 163 —
(wszystkie 12.) —

w lekturę papierową z grzbietem pargaminowym.

(W następnie opisanie Wsi Siekierki o Krawowym gospodarstwie dotyczy się odnoszą wtym rozprawieniu Rękopismo.)

pisanie Dir Technika wprowadzamy coraz [illegible] wikami — Red.

Artykuł o Rybołostwie w pamiętniku gospodarskim Stan: Orzeszkowego wyprowadzić po bróżce wprzypisie *) na Str. 247. w N. 35 z d. 1. Września 1849. warszejsze Siekiera które następnie bibliograficznie opisałem — zaprawdę że jak gabar ta dochodzenia ciężkiego na stopniu doskonałości wspólne stoi — tak od czasu upadku Krajn prawie upadła — sama nauka wypadła grobel zastarzeje na uwagę — dni bowiem idące murowane gościńce przez rząd porobione wiele nie miały na względzie ani praktycznej ani teoretycznej nauki tym rzeczy — nadawnych grobach wprowadzić (pisze według Dubrawskiego) należy być wypadami drogowi po prostowali do czasu dogi i dlej aby nie niepotrzeby abbo pala im niezagrażała — tato przyczyna pozbawia nam wskutek nie stawu i utrudnia jako fortiori przez rząd spustrzonego. o który ciągły proces bez nadziei wygrania — owoc na jakim stopniu

ad III[9] Tytuł.

O Sprawie
Sypaniu, wymierza=
niu, y Rybieniu Stawów: Tak=
że o przekopach, o wa-
dzeniu y prowadzeniu wody. Kszią=
ki wszystkim Gospodarzom
potrzebne
przez Albrychta Strumieńskiego z
myrtowic, urzędnika Balic=
kiego wydane.
Anno Domini, 1573.

[w tym miejscu figlik odcisnięty]

W Krakowie, Łazarz
Andrysowic Drukowad

Opis. Druk cały Gocki, na tytule, w Dedy-
kacyi i przy końcu w Zakończeniu dzieła
bujniejszymi literami reszta miej-
scami ale pismem — na każdej stro-
nicy najwięcej wiersy 25 tekstu. For-
mat 8vo min. Sygnatura Fasi-
ka od A do Kiiij (zatem o mniej-
sza lit. L. arkusz sygnowany Lit. K.
co czyni nieliczbio wszy Kartek razem
68. —

Herb. Lewart

Na odwrocie tytułu mały pi-
sany Drzeworyt wyobraza herb
Kirlejów w ozdobnéj tarczy.

od K: aij – B.

Dedykacya.

" Wielmożnemu Panu panu Miko-
łaiowi Kirleiowi z Dąbrowicy
Kasztellanowi Wiślickiemu &c
panu mnie zawsze wielce ła-
skawemu. "

Napisy Rozdziałów

na Kar: B verso.

O sprawie sypaniu, wymierza-
niu, y bybieniu stawów: także
o ważeniu y prowadzeniu wody
2 rozd. — Naypierwey o wadze
albo o mierzeniu wody. —

Kar: B iiij.

Druga waga na sznurze Blaszky. —

K: C ij.

Wodna waga. —

K: D.

Nauka krótka o wywodzeniu wo
dy. —

K: D ij verso.

O Budowaniu Grobley. —

K: F.

Czego ma pilnować groblą sypiąc.

Kar.

Kar: Giiij.

Jakie Instrumenta albo purty wody maią być w tych Korzoch, abo Baztach. —

Kar: H. (tej Karty 1ygn: pomylona pozorna przez drukar: 1/2 G.)

Tarasy jakie maią być u Stawow —

K: Hiij.

O Stawie który ma grobly między górami. — K: Iij.

O młynich Ktore na Stawich pospolicie bydują. —

K: Iiij.

O Wrzyni iaka ma być tam kędy bierzesz wodę na Staw, a zwłaszcza u tych Stawow Ktore są zawarte poboczniczą od gościnney wody.

Kar: Kiij.

O Stawich Rustkich. —

Kar: L.

O przesuwaniu Stawow. —

Kar: Liiij.to.

O upustach rozmaitych Któremi woda odchodzi. —

Kar: Miij.

O upuście skrutowym. —

Kar:

Kar: N.

O Stawiech Ktore tż nie nale-
Kaczyż wodaż, tylko na Doli-
nach albo na Ziobiniach do Kto-
rych sye tylko ieno Drdzowni-
ca sięga. —

Kar: Nij.

O sadzawkach Ktore maią być
do przechowania Ryb wszelakich. —

Kar: O.

O pomiKach Ktore bywaią w
Stawiech —

Kar: Oij.

O narybieniu, y o mnozeniu
Ryb w Stawiech wszelakich. —

Kar: Piiij.

O Karasiech. —

Kar: Q.

O Narybieniu mieszych Ryb wsze-
lakich sztuk. (ktory ostatni
rozdział Koniecz Nowy: „ wszakże
będziesz miał czym ucieszyć się tu-
tego summo będziesz iadł. „ —)

Na Kar: Qiij — Qiiij —

Następuje bieżącymi literami po
ich wierszu na każdej stronie u góry
tychże zatytułowane: Zamknie-
nie tych Książek tak iż powy-
rzące:

nayjże:

Gdzieżbym tu miał wiele y nerwypisać wtey mierze, a zwłaszcza około stawowych robot itd itd —
a Koniec ij na odwrocie Riiij tak:

Gdzieżbym też tu miał pisać o wszystkich sprzedaż Gospodarskich, ale ia czasu po temu nie mogłem mieć, kiedym tego na ten czas zaniechał a wszakoż obaczywszy iesli sye tey mase Książki przez mię pisane y wydane W.M. (ratem także jak zacząt tak do końca) podobać będą, y tegobym zaniechać nie chciał, będzieli mi Pan Bóg wszechmogący zdrowia wyczyć raczy. etc —

(maty figlik Imkarbis)

po którem: Dokończenie.

Drzeworyty przypadające tu:
na Kar: Bij. Krokiewka.
— Biiij verso. Cerkiel i Blaszka.
— Ciij. waga żelazna —
(tu odrysowane w wielkości jak w Książce.)

W Książce tę posiada Bibliotheka J. Tarnowskiego w Dzikowie; Zbiór Książek Jana Jamszowskiego Kupiec. granicz: we Lwowie 2 u którego w pokoju cały ten opis robiłem miekciał mi bowiem za zadług Kanczyg ani pewnością do domu pożyczyć tak jest rzadkość a ciut ja w tę wilce kiedy zegarka 18 ℔ wartości który w zakład dawałem więc miekciał, wobawie abym mu bądź nie oddał, bądź u mnie nieprzepadła. —

Albrycht Strumieński

pisał się Myszkowic urzędnikiem Balickim) które ~~Nacisko~~ czyli Majestatu poniadał rodzony brat Mikołaja Terleja Kasztell. Krakow. Jan wda Krakowski r. 1574 zmarły; którego (jak mówi w dedykacyi) długo w usługach sobie zostałego dochowiadczenia zbierał do swej książki Terminacye te — chyba nalegania przyiaciół i znajomych tej miary swiadomy na koniec wydał z druku. Miernicza sztuka dobrze mnie umieć gdy na takich kamaniach pierwej Jan Grzebski wydałyś nie Geometryą nowo po polsku (r. 1586 w Krakowie u Łazarza Andrysowica in 8vo). powtarza jeszcze raz że on pierwszy książkę w tym przedmiocie ojczystym polskim ogłasza — a że zaczął o wielu księgach ojczystem tamtejszym rzecz podobną opisywaiąc (mając zapewne na myśli Dubrawskiego de piscinis o czem niżej) kedy zyczy aby ią kto po nim zaczął sprawniejszy co korzystaiąc umiał głębiej i szerzej oden napisać. W zakończeniu dziełka udziela przestrog jak ią obchodzić maiętnościami włościyc z stawy a osobliwie jak zbudzić którym też nadzor powierzone —

aby

1) P. Wojcicki w Histor. liter. r. 1845 wydanej T. III. l. 558 zowi go urzędnikiem Halickim — co nieprawda.

aby im dobre i rzetelne zarządy i pisarz
oddawał chcąc złód uniknąć i strat zwie-
dzoru — wspomniałem wyżej Howa Stru-
mieńskiego na nowaysie myśl iż i o innym
gospodarstwie miał pisać wogólności
złod Starowolski powiada o nim wy-
wodzie Bartłom: paprockiego: „usus
familiaritate alberti Strumini-
sti, qui idem scripsit de Agri-
cultura." Lecz gdy żadne podobne dzie-
ło do naszych nie doszło wiadomości — pe-
wniejsza iż napisawszy dla gospoda-
rzy o stawach, chciał (jak sam mó-
wi) o wszystkich sprzętach gospodar-
skich pisać — a to Starowolski pod
jedno mianowanie podciągnął. — (E'κ
τουτων LXXXIX. Barthol. paprocki.)

Cyrkiel. Blásius.

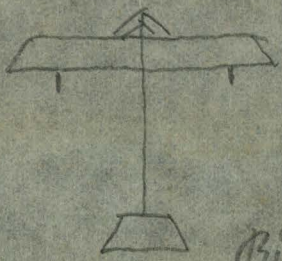

Bij

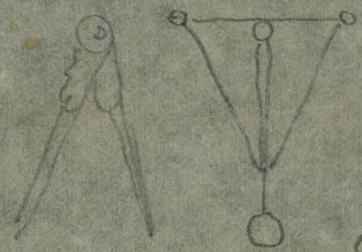

Biij

Dziurki ktorem
patrzyć do pa-
pieru

Szrobeczki kto-
remi podnosi
y opuszcza.

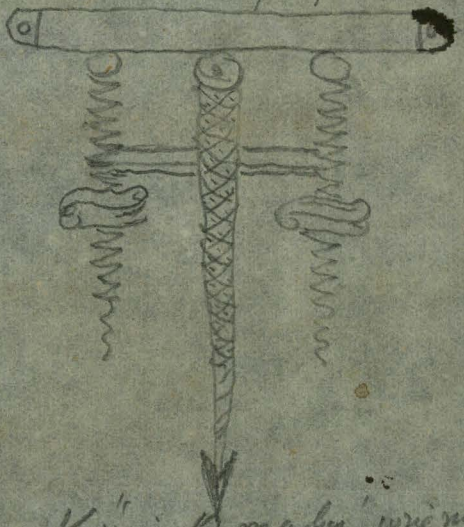

Ten Kościuszek maly wrzecion.

Kar. Ciij.

Tytuł.

O Sprawie
Sypanii, Wymierza=
niu, y Rybreniu Stawow. Tak=
że o przekopeas, o wazeniu
y prowadzeniu Wody. Ksią=
ki wszystkim gospodarzom
potrzebne
przez Albrychta Strumieńskiego z
mystowic, urzędnika Balic=
kiego wydane
Anno Domini, 1573.

Figlik ostatni mniejszy jak wszystkie tablic 14.

W Krakowie Łazarz
Andrysowic Drukował.

Druk wszędzie tak tu jak w całej Gocie pięknej.

Format 8vo minori.
Sygnatura Ai — Riiij (Ri tamże wto wchodzi.) (lit L niema)
Kart. wszystkich nielicz. 68.
N.B. na każdej stronnie wiersy 25 najwięcej.

Na odwrotnej stronie tytułu) – wordobnej
(Tarcza Herb Ferleja Mikołaja

Nak. A ij – B i) (Dedyk:) W mu Panu
panu Mikołaiowi Ferleiow z Dąbrowi
ce, [redacted]owi wszelkiemu &c. pannu
Mia zdrowia wiele szczęścia —

Na odwr. B i) O prawie Sypaniu wy
mierzaniu, y Rybieniu Stawow: Także o
wazeniu y prowadzeniu wody. &c. —
Nayperwey o wadze albo o mierzeniu
stawow. — (tu fig: 1.)

Tytuły rozdz. wyk. paragrafów

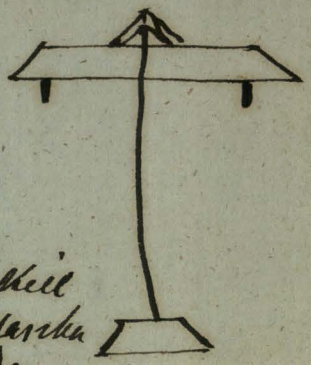

Biiij.) Druga waga na rzurza Blanka (Ferkiel Blanka odrzewayuc

C ij) Wodna waga.

C.) Nauka krótka o wywodzeniu wody
na odwr. D ij. O Budowaniu grobley.

Fi.) Czego ma pilnować grobla wypisz.

G iiij.) Jakie Instrumenta albo purty wo-
dy maią być w tych Kożzoch, albo Bar-
tach.

Hi (ale tygn przez myłkę drukar. G.) Na
odwrocie tejże) Tarasy iakie maią być u
stawu.

H iij.) O Stawie Athory ma grobla mi-
gorami —

Jij.) O młynicach ktore na Stawiech
popolicie budują.

Jiij.) O Skrzyni taka ma być tam
kedy bierzesz wodę na Staw, a wtam
na utych Stawów Ktore są zawarte
pobocznica od gościnney wody. —

Kij.) O Stawiech rustkich. —

L.) O przemurzaniu Stawów. —

Na odwr. tejże). O upuscie sormuty gdzie
zemi woda odchodzi. —

Mij.) O upuście Skruttowym.

N.) O Stawiech Ktore są wielkiemi
wodami, tylko na Dolinach albo
na Zlobinach do Ktorych sye tylko ieno
dzdzownica sięga. —

Nij.) O Sadzawkach Ktore maią być
do przechowania Ryb wszelakich. —

Oi) O ponikach Ktore bywaią w Sta
wiech. —

Oij.) O narybieniu y o mnożeniu
Ryb w Stawiech wszelakich. —

Piiij) O Karasiach —

(Qi) O Narzędziach niszych Rzeb wszelakich
etcet — (Ktory artykuł tak Kończy:
„ wtrak ij będziesz miał czym cieszyć
się Waszego Synow będziesz iadł. —
„

(Qiij — Riiij.) Następuią bujnieszym Drukiem ber ty-
tuły tylko na gorze Karteł tytułek
Zamknienie tych Ksiąszek. (na Karde
stronicy na tylko po wiersz 19.
początek: Gdzieby tu miał wiele
y rzeczy pisać wtey mierze, a nie-
zrana obfito Stanowszy robot itd —
Kończe: na odwrocie (Riiij)

Gdzieby tez tu miał pisać o wszy-
stkich sposobach gospodarskich, ale
ò czym po tenim nie mogłem nie,
tedym tego na ten czas zaniechał.
a wtrakoł obaczywszy ieśli sye ty
małe Książki przez mię pisane
y wydane W. M. podobać będą,
y tegobym zaniechać niechciał, b-
dzieli mi Pan Bóg wtrechmogą
y zdrowia wszytko wszystko. &c

(Figlik)

Dokończenie,

Drzeworyty są Kościelna fo. B.ij jak wtamtej stronie rymuie.
na odwr: Biiij. Carkuli Blaszki
na fo. Ciij.) waga zelazna —

ad Cod. mss.
1119.

Jana Sza
Dubrawiusza
o Rybnikach
y Rybach
ktore ij wnisz chowaią,
o przyrodzeniach.
xiąg pięcioro.

Jako są rzeczone, tak też w Gospodarstwie do
pomnożenia dobrego mienia są
barzo potrzebne.

z przydatkiem Joachima Camerarjusza
medyka norymberskiego.

w Krakowie
w Drukarni Woyciecha Siebeniowica, I. K. M. Typogr.

/Tytuł ten w ramkach ozdobnych drukarskich, tylko podkreślone wersze gockim drukiem. Dedykacya, wiersze, Rejestr rzeczy, napisy rozdziałów literami łacińskiemi — tekst sam bujnymi pięknymi gockimi. — Format ii 4° — najwięcej na każdej stronicy linii 27 druku. Rzołu niema żadnego. Karty nieliczb. signat: pierwsze cztery (z tytułem) niemają żadnej; dalej A—a2. — wszystkich kart razem 46. na każdą literę po 4 liczące. — Drzeworyt jeden na kar. C3 verso. wyobraża figury Dioptryi geometrycznej./ . Dziełko to posiada we Lwowie Zakład nar. Im: Ossolińskich cale — Księgozbiór Towarzy: agronom: nie cale. —/

Na Odwr: Tytuł: Karty — In arma illustrissimorum mnischorum (winny Faini: 10. 2 miejsca, na Herb.)

Na Karcie z małem):(Jaśnie wielmożnemu J. M. P. Franciszkowi 2 wálkiej Kuncyc Mniszchowi Kasztellanowi Sadeckiemu, Jaworskiemu, &c, &c, Staroście (której nic prócz pompatycznej prozapij nieżyczy.)

Dedykacya.

[redacted]

Na Kar: nil. 3ej — Regestr dla snadniejszego znay tu opisanych nadeszłych: Które się w Rozdziałach tego pisma o Rybnikach mianowanych znayduią. —

Na Kar: A2:

Księga pierwsza. Rozdział pierwszy o Rybnikach albo o Stawach y Sadzawkach. —

A2. verso.

Rozd: II. O zacnośći Rybnikow które wokrągłe nasze wystawiamy. —

A3. verso.

Rozd: III. O pożytku Rybnikow —

A4. verso.

Rozd. IV. O Dawności i pożytku Stawow. —

B. verso.

Rozd. V. O Karpiu. —

B2.

Na Kar: B2.

Rozdz. VII. O rzeczysaku —

— B4. —

Rozdz. VIII. O Imionach ryb, które się bez rybienia się, w sadzawkach znayduią.

Na Kar: C.

Księga wtora Rozdział I. przemowa —

— C. verso.

Rozdz. I. (sic) O położeniu i robieniu Rybników

— C2. verso.

Rozdz. II. O ważeniu wód w Rybniku i o Instrumentach do tego przynależących —

— C4.

Rozdz. III. O wymierzaniu wyrobów grobli.

— C4. verso.

Rozdz. IV. O Fundamencie grobli i o obwarowaniu iey. —

— D. verso.

Rozdz. V. Jako kwadraty to iest placzworograniste których się na ziemi na grobli robienie brać, wymierzać i według nich Robotnikow naymować —

— D3.

Rozdz. VI. O obwarowaniu Tarasem grobli aby się, naprawiona raz dobrze, nie psowała. —

— D. 3 verso.

Rozdz. VII. O Drzewach które są naygotowieysze do robienia w sadzawkach Tarasow —

Na Kar.

Rozd. VIII. O rowie albo przekopie ktoredy ij ma prowadzić do Rybnika wody y o obwarowaniu poczat-ku tego rowu przytym zaraz y o vpuście —

— E.

Xięga Trzecia. przemowa. —

— E2.

Rozd. I. O prowadzeniu do Rybnika wody. —

— E2. verso.

Rozd. II. Jako woda do nowego Rybnika ma bydź prowadzona —

— E3 verso.

Rozd. III. O sadzeniu Karpi młodych czym nowego do Rybnika. —

— E4 verso.

Rozd. IV. Co ij ma vpatrować wmło-dych Karpiętach, ktore ij na chowanie maią przenosić do Rybnikow y zkąd. —

— F.

Rozd. V. Jak wiele Karpi ma ij sa-dzić do ktorego Rybnika —

— F1 verso.

Rozd. VI. Dobry gospodarz ma mieć nasienniki, to iest sadzawki dla mło-dych Karpiąt —

— F2 verso.

Rozd. VII. O położeniu rybnikow na Karpi wygodne. —

Rozd. VIII. O Rozdzielaniu na trzy części Rybników —

— 73 verso.

Rozd. IX. O Tarle Karpi y szczuk. —

— 74.

Rozd. X. Czy raz czy więcey, iako zwyczaynie bywa, Karpi wrotki wyciera się. —

— 9.

Rozd. XI. Ktory czas nayspowszechszy zadrania narybkow do Rybnikow. —

— 92.

Rozd. XII. Co za nieznanie, że narybki bez zadrania się Tam naszego, w Rybnikach znaydują się. —

— 92. verso.

Księga czwarta. Przemowa. —

— 93.

Rozd. I. O powinności Rybb dozorcy. —

— 94.

Rozd. II. Na wsiąg o co się powinien karać Dozorca —

— 94. verso.

Rozd. III. Ryb. Dozorca Leśne co za powinności na nie.z —

— A.

Rozd. IV. O parzy Rybom należącey. —

— A. 2.

Rozd. V. O wyłowieniu Trzciny ktora się w zadrawkach zakorzenia —

Na Kar.

Na Kar. 43.

Rozd. VII. O chorości Karpi. —

— 44.

Rozd. VIII. Co nam Jesień za pożytek y co za robotę przynosi —

— 44. verso.

Rozd. VIIII. Zima po dworzey rybeg- go potrzebuie —

— J.

Xięga piąta. przemowa. —

— J verso.

Rozd. I. Ocrane łowienia ryb y iakie potrzeba mieć narzędy do niego nale- zące. —

— J2.

Rozd. II. O łowieniu Karpi i szuki.

— J3.

Rozd. III. O sadzawicach, które przy rybnikach Panowie ij maią. —

— J3 verso.

Rozd. IV. Jako ryby łowić gdy woda lodem przykryie ię. —

— K.

Rozd. V. Rząd to ze wiednych Rybni- kach Kusznye, wdrugich chudze, pod- czas też wiednymże Rybnikiu siedzie Kusznye drugie chudze Karpie maią- dzą ię. —

— K2.

Rozd. VI. Czy drugiego, czy kazdego ro- ku ze wszystkich Rybnikach ryby ło- wić trzeba. —

Na

Na Kar: K3.

Rozd. VII. O Karpi przesadzaniu poimanych do Rybników na przedawanie —

— K3 verso.

Rozd. VIII. Czym się to stanie, że lubo Rybników dostatek iest, przecie iednak Karpie w cenie wielkiey są —

— K4 verso.

Rozd. IX. Jakim sposobem Rybnicki o starzałe maią się dbać? —

— L. verso.

Rozd X. O przestrzeniach. —

Janusz Dubrawiusz jest jedna i ta sama osoba co Jan Dubrawski mamy dziejopis czeski Biskup Ołomuniecki - żył w początkach XVI wieku a umarł r. 1553. Dzieło powyższe napisał po łacinie pod tytułem: De piscinis które dopiero w lat przeszło sto na polski język przełożył; i w Krakowie bez miejsca roku wydał X. Andrzej Proga † plebon Dobrzeński 2 jak się podpisał w Dedykacyi Mnichowi. Bentkowski zapisał tę książkę w swojej Historyi lit. (T. II. str. 424.) lecz bez żadnej szczegółowej uwagi a mylnie stąd że Słowacza wydawca nazwał Janem a tę księgę napisał około r. 1600. gdy w Dedykacyi pisarz

~~żyje~~ ~~żył~~ ~~żyje~~, kiedy i jakiego -

† ~~wydawca~~ biegły w gruntownie ~~wydawca~~

1) Równe jest majątkowi Dzi lubo mirskiej na wołyniu - nie daleko wiśniowca który po wiśniowieckiej w dom Mnisz chów przeszedł - Równe jest wioska w Sanockiej ziemi niedaleko rzeczyki 3 mile od Sanoka a 2 od Leska który także własnością był Mnisz chów (dziś Krasicich) wobec tej miejscowości warto by prawdzie wiekowym obrazem był X. Proga Plebanem. —

Drubami Kral[ca] str. 443–445. Siekierowicza duchow przed rokiem 1660 niemamy wskazanych a gdy ostatnim wspomniany jest r. 1670 przeto do tych lat odnieść tę Xięgę możemy najpewniej. Ozdoba ta rozprawa a razem praktyczna i pożyteczna do krajowa – piękny polityczny oddana, oddania nie tylko czytanie starożytnych autorów ale dosyć własne doświadczenie w przedmiocie o którym przedsięwziął pisać – wpłata niekiedy wiersze krótkie z Wirgiliusza, Owidyusza, Martialisza przez progi gładko zpolszczone. Czasem o sobie natrąca; mówiąc o tuczonych szczupakach (Gesner) nadmienił że pamięta „ jak za takich szczupaków kopę na morawie dano 40 czerw. złotych gdy Zygmunt król polski osobnie wielkim pocztem prawie po królewsku (bo było przy nim do 3000 ieźdźców) odprawiona do Wiednia do Cesarza Maxymiliana y do Władysława Brata rodzonego węgierskiego y czeskiego króla iadąc był częstowany od Xięcia niego Stanisława „ a było to r. 1515 kiedy Dubrawski jako kapłan przy K. Turzii Biskupie swoim zostawał. Niema dosyć zadrego powtórzenia bayki o Krumińskiego

jako

+ Zresztą prawe. minister Stka Lanckoń umarł według Niesieckiego r. 1661. niewątpliwie książka tylko krótko przed jego śmiercią była wydana. ~~[illegible]~~

ad Cod. Mss.
1119.

59

Opisanie
Porządku Stanowego
y
przestróg niektórych Domowego
Gospodarstwa,
Pilnością uczynione, od
Stanisława Stroynowskiego
z Stroynowa,
Ku czytaniu y wiadomości wszelakim stanom wiel-
ce potrzebne y pożyteczne,
Teraz nowo w Drukuwydane
Roku pańskiego,
1609.

W Krakowie,
Barzy Skalskiego Drukował.

(Tytuł ten w ramkach linii podwojnéj. Druk na tytule mieszany gocki z antyką — wkładnie gocki wszędzie prócz cudzysłowa kursywą napisów rozdziałowych i wiersz na samym końcu tiker. Łacin. i kursywą także. — Format in 4° na każdej stronie liniami obwiedziony najwięcéj po wiersz 32. tekstu. Strony nieliczb. Signatura A — Fiiij. który ma Kart razem 36.) Drzeworyty przypadające znajdują się na kartach: C — Cij — Ciij — Ciiij verso — D — Dverso — Dijverso — Diij — Fiiij — Fiiij verso — Iiij verso (wystawia Hadrianus Israbla.) wszystkie razem drzewor: 12 figur. —

Na Karae odwrotn. Tytułu : (typ: A.)

Adam Władysławowi z Dantora

Zacny Strzynowski z przodków y zwłaszcza dziadowski:
Do którey zaprawiali ciebie od młodości
wnidzyss ziemiańs. zyrliwa pallas y mars krwawy,
Cwiczenia niebespieczne rycerskie zabawy.
Jesteś pochwały godzien, y cnotliwey miłości
Nie tylko przeto ieś teraz z zyczliwości
Ku wszystkim pisał o tym, iako rządem wody,
Ozdabiać maiętności, pomnażać dochody;
ale też i dla tego, że iakom sam świadom,
Radzimy słuszyć raczysz nowym panom zapiadom:
Dostatkiem, zdrową radą, która ze wszech stron
Ouwydzie ci wnet każdy ma wszy rozmowie.
przetoż ci co cię maią, dziwnie cię szanuią:
Za pracą teraźniejszą z niszemi dziękuią.
Dziękuie i Nereus, y rzeczne Nayady
Że o raciszaus wodnyss uczyss, będąc rady.
Żyiże długo Strzynowski, maiąc dobre zdrowie,
Ku twey pociesze niektory i twoi synowie:
(z którymi drudzy ty co Mothwi zniebespieczney toni)
Szczęśliwie żyią, niech ich sam pan Bóg zawsze broni.

Na Kar: Aij. (Dedykacya)

Jasnie wyn. Panom Je.M. panu Andrzeiowi Hrabi z Gorzyna Castellanowi wiślickiemu, Hrodelskiemu de Staroście y Je.o M. panu Zbigniewowi

wowi z Brzezia Land Koronnym
Xięstwie Sandomirskiey podkomorzemu pa-
nom mnie wielce miłościwym.“

Na Kar: Aiij — przemowa Stanisława
Strzyżowskiego z Strzyżowa do Mi-
chała Strzyżowskiego Syna swego
starszego. [redacted]

Napisy Części i para-
grafów czyli Rozdziałów
(nieliczb:)

Na Kar: Bij — Opisania porządku
Sądowego Części pierwsza, o spo-
sobności miejsc na stawy y stawki. —

Na K: Biiij verso — O upatrzeniu wy-
sokości przypadnienia wody w stawie
który budować ma. —

Na Kar. C. — O Korytku przez które
dowiedzieniu się iaka przypadnie głę-
bokość, albo i nierokość zalewku w sta-
wie, który kto budować ma. —

Na Kar: Ciiij — O szynwadze. —
Na Kar: D verso — O stkleniony wadze —
Na Kar: Dij — O sznurowey wadze —
Na Kar: Dijver. — O zułanowskiey wodney
wadze. —
Na Kar: Diij verso — O wywodzeniu
wody.

Na Kar

Na Kar: Diiij verso — O Budowaniu grobley. —

Na Kar: E. verso — O Naymowaniu Sztuk —

Na Kar: Eiiij verso — Czego pilnować Sypacz grobla. —

Na Kar: F. — O cudzoziemskich pomiarskich wymiarów. —

Na Kar: F. verso — O Trabach —

Na Kar: F. iij. — O Basztach —

Na Kar: G. — O Tarasach Stawowych. —

Na tejże: G verso — O Stawie który na grobla między górami —

Na Kar: Giij — O młynich które pospolicie na Stawich budują —

Na Kar: Giij. — O Młynie taka ma² być tam kędyś ciągnąć wodę na staw, a zawiasza u tych Stawów, które są zawarte poboczną od gorszney wody. —

Na Kar: Giiij — O Stawich Rybnich —

Na Kar: Giiij verso — Druga Część. O przesuwaniu Stawów —

Na Kar: H. — O upustach —

Na Kar: Hij verso — O Skrzydłach upuście —

Na Kar: tejże — O Zwodnicy —

Na

Na Kar: H iij — O Stawkach które bywaią nie na ciekawych wodach rzadkowianych, do których ij tytko dzdżownica służą —

Na tejże: — O zadrawkach dla przechowania Ryb —

Na Kar: H iiij — O ponikach w Stawiech

Na Kar: H iiij vers. O mnożeniu w stawiech ryb wszelakiej i narybianiu.

Na ostatniej stronie (I iiij vers) po Rowie: Dokończenie — wiersz.

: Stanisław Krzynowski

z Imionolister. Staw sławny noh trzoski.

Jako żywo, to prawda, że nim iest staw więtszy,
Tym nań koszt sporszy idzie y prasunek gęstszy.
potrzeba o nim myślić, kiedy śniegi schodzą,
By ij brzegi nie rwały, gdy wody przychodzą:
Żeby ryby nie uszły, by niepożydrały:
Dwy upusty kładź trzeby, coćby długo trwały.
Owa zgoła, każdy Staw sławny noh trzoski,
Na to nauką daie, Stanisław Krzynowski.
Którowich wielkiey godności, y wielkiey nauki,
Tym co sławy budzą, ukazuie sztuki,
Jak ij maią sprawować, figury wystawić,
Ktoby chciał mieć tey trzoski, zdybyby ij kiedy sprawić,
Wam ci to wielka sława o Sędomirzanie,
Że wswoim powiecie takiego dostanie:
Który do gospodarstwa ukazuie drogę:
godzien podziękowania za takę posługę. B.S.

Stanisław Strojnowski

urodził się około r. 1540 w Sędomirskiem, rzemieślnego najpierw dorobił się rządem dobrym znacznego, że i sam się miał za bogatego kiedy kilku synów przyzwoicie wychował za granicą i każdemu mienia udzielił i do wyprawy rycerskiej to sam to przez synów nalegał[1]) Ofiarowanie dziełka swego wyżej opisanego pisał z Kwiatek d. 20 Czerwca 1609 która gospodarstwa" musiała być jego własna. Niepodobna aby Strojnowskiemu pisma w materyi gospodarstwa stanowego poprzedników obce były owszem sam (wedle.) mówi że przestrogi niektóre doświadczenia własnego a nie z czytania innych wyciągł — niepogardzając zdaniem tych którzy o tej materyi przedtem (mówi tam) pisali. ale wprost nie cytując miejsc z dziełka Albrechta Strumińskiego prawie dosłownie przenosi — jak to porównania napisów rozdziałów łatwo wnosić — zatem że o nim wspomniał pod artyk: O nagromadzaniu sztuk (Everso) gdzie się tak wyraża: „ przed czterdziestą laty Albrycht Strumiński, pisał też o nagromadzaniu robot staroświeckich, ale to pisanie jego więcej należy do Szlachty i mieszczan niż do pokojów, bo się był wtam-

tych

[1]) wartoby dowodnie przekonać się czyli Strojnowski nasz ten sam jest co z Lipsowemi[illegible] później tyle dokazywał — mnie się zdaje że to może syn który jego, zaraz za całe życie jego, dorobiwszy się majątku gospodarstwem, moralne Kontemplacyi cnytyj obyczajów wynikłe zapatrywanie się na gospodarstwo" oddziałanie — wreszcie wiek późny w którym pismo wydał i mając się ku końcowi życie, nie przypuszczają myśli aby starzec przeszło 70 letny w r. 1609 dziełko się na wsi[illegible] i awantury w r. 1620-2. podejmował, bronił tutaj, zabijem, szpiegostwem tamtych mając wodnie dostatek, niewinne życie, i zatrudnienie umysłowe — tym względzie ciekawa jest sprawdzić o ile podanie Wojcickiego i Dzieduszyckiego na dowodach gruntowane co do tożsamości Strojnowskiego odpowiadającego roli ich-

tych

Historyi Lisowczyków. — (66. tabre Hist. liter. w zarysie wojciechiego. T. II str. 560.

" tych krainach schował i tam przy robo-
" tach bywał, gdzie pewnie niemiecz
" wcześniejszych niż tu gruntach mieszka-
" ią, nie ma tak dostatku wdochody y le-
" gumina, całym też i wiek swóy skro-
" mnie prowadzą, a poddani morawcy
" wojcy na naymnieyż niż na robociznach
" zasiedli. I ztąd też ogulnie cobyd
" wtuki dać, bez leguminu pieniądzmi
" zamenić zachował, czego tu u nas we-
" zwyczaiu niemasz. To ia widząc za
" potrzebuą nasz rozumiałem, opisać spo-
" sób albo pomiarkowanie naymowania
" robót, wedle wyczaiu polskiego ide"
czytał mowe i Dubrawskiego dzieło do
piśmie które iesze niebyło za iego
czasu na polski język przełożone 2)
jak wprzod mowa z ostatniego rozd:
o mnożeniu ryb i nawybiáciu (Winijow
w którym bardzo obrał o tamtem w
Xięgdze VIej poszerególnie rozłożył. /—
prócz dziełka samego którego Frey nie-
będzie oczywiście bo zimnych cierpaną
gospodarstwa domowemu wielce użyte-
cznego — godna uwagi przemowa
autora do Synów — którą zowie Te-
stamentem tymże dawnym; wniey do-
czytać się możemy nietylko rzyci iego
niektórych rozgałęzień ale jakoby wiek
obecnie wprowadzonych 2 materyą Xięgdz
rozdziałów — pięknym jest traktowaniem

filozofij

2) Dzieło to wyszło we Wro-
cławiu po raz pierwszy r.
1547 in 8vo. —

4 razy napomnienia i prze-
strogi ojcowskie

filozofij rodzinnéj moralności, obraz dzieci obyczajów przodków w którym ją sam odbarwił — a ten osobno rozmowi i doświadczeniu autora czyni zarzyt. Dany ij na końcu a zalecany Kardenin (Kommunie, obyczaje, rzeczi i nauka przodków naszych) aby czytał i młodzieży czytać zalecał — zdadzą ij te zdania niejednym jeszcze i dzisiaj oby tylko na wiatr je nie puszczali a mnij Korzystali. — Dziełko Trojanowskiego że wiadomo dwakroć drukiem ogłoszone zostało r. 1609; to wydanie wyżej ij oznaczyło tudzież r. 1636 którego niewiadomem a które wymienia Wojcicki wdzie: Obrazy starodawne (T. I.) str. 63—99. x) wcześnij ij obadwa mniemy rzecz rożną z którejś 1ej (1609) Bibl. Ossol. posiada przytoczył Wojcicki na niéj: wypomina to do wyrazów na tytule: „teraz nowo wydrukowane wydanie" i myślą że nie do tego liczą ij jakoby Trojanowski już pierwéj a przed r. 1609 dzieło nie był wydał — ale do Obrzyckiego Kraszewskiego którego nie wymienił, mnijego wiele rzeczy przejął i nowo o Kanonowym gospodarstwie przerobioną książkę drukiem ogłosił. Wszystko zaliczyć Trojanowskiego jest niezapomnianą obok Kraszewskiego

x) czem ij dwakroć wydania rożnij wybaczał Wojcicki l. c. ale wymieniwszy r. 1636 u Fr. Czerwego wyższo ani formatu ani ilości Kart nie podał — wszystko wypuszczone tam mają być winien władykańskiego — Dedykacya do Tuszyńskiego i Łaszczkiewicza — nawet przemowa Trojanowskiego do Syna która sama zasługa godna przedruku osobnego.

jako najdawniejszego tej materyi ojczystego pisarza tym mniej ze Stropiowskim ale dopełnia obudwóch tak ze wzgledzeniu doskonała podaja razem nauke gospodarstwa rybnego w powszechnem gospodarstwie krajowem wskazuja ze rzeczy wielkiey — wielkiego baczenia godne. Kazda Xięga poczyna ij mowa w ktorey krotki jest wykład tego co wnijey rozdziałami opisuje — w 1ey nauka o Rybnikach czyli Stawach i ich pożytku — w 2ey o wadze, miarze wod, rynnach grobel itd — w 3ey o sprowadzeniu wody aby Rybnikom na niey niezbywało a pełne ryb były — w 4tey Jak dozorować stawy, około nich sobie postępować w 5ey nareszcie a ostatniey tey (jak mowi) Komedyey rybnej rozprawia o łowieniu ryb i o tem co do tego należy. w Rozd X. mowa o pstrążnikach „bo rzeki koło czerwonego zamku dodaja „dostatkiem takich Ryb — i tu to rozdział mnij być piora Jmci Kanclerzyca na tytule (i nigdzie wiecej) wspomniany. — Zdobiadujący opisow tych trzech i znakomitych co do przedmiotow i radnij co do wydań ksiązek takowe trafić co skad do Rzkopismu wyjęto jich ij przy porownaniu rzekło. —

XX. Scholastica lectiones conscripta ab adamo Przonka Schola S. J. Lublinen. Syntaxeos Studion. anno 1623.

f. 1 — 281.)

1) Karty białe są: 18. 38 — 40. 42. 56 — 57. 58. 94. 95. 115 — 118. 119. 129. 133 — 137. 184 — 185. 207. 237 — 243. 258 — 263. 281 — 286.

(Rękopis pisany cały jedną ręką Adama Przonki (mimo dobrze zrękop. ni jak. zmiany) łacińsky. Są to ćwiczenia szkolne wyciągu łacińskim greckim i polskim w szkole Kolleg. Jezuitów Lubelskich r. 1623 w maju — przez profesorów a mianowicie x. Gabriela Wierzbowicza dictatim wykładane przez tegoż Przonkę z Babina spisywane. Jak to stylistyka na karcie ręką Wierzbowicza zanotowanego widać. Oprawa w pargamin starego wytartego Kancjonału kościelnego bez reklam. —)

Szczegółowe przedmioty tu się znajdujące są: 2)

2) Opis każdego przedmiotu zwłaszcza Gramatyki zrobił p. Jan Stanisławowski Kustosz Bibl. Ossol. r. 1847. i tego się tu trzymał tylko tam dopełnię gdzie tenże omijał. —

f. 1 — 8.) Liber summarum et observationum in paradoxa Ciceronis scriptus ab adamo Przonka Stud. Syntax. in collegio Lublinensi SS. I. J. anno reparatæ salutis humanæ 1623. die 13 maj. (Tytuł ręką Gabr. Wierzbowicza na białej karcie niliczb: przed 1 —

2. f. 9 — 18.) In somnium (Scipionis) M. T. Ciceronis. (summa i uwagi.)

3. f. 19 — 38.) In M. T. Ciceronis Librum 1m de officijs. —

(Tytuł tenże Cycerona księgi dalszych drugi sam spisuje

Scipiona z zaginionej księgi de Republica wyjęty summa jest cnyh wypisy aforystyczne †, zdania, adagia i przypowieści (apofthegmata) † i ich † godne stąd uwagi z pojedynczo podają pisany gdzie niegdzie przekład polski. wykładał je profesor w szkole ≠ a uczniowie przepisywali stąd wiele sprawnie zdań owych zestawiało które później w mowie potocznej i krasomowstwie przytaczali życiowi nasi. —

† argumenta

≠ phrases

≠ z porównaniem do zdań chrystusa i sp —

4. f. 41 — 42.) Carmina religiosa —
   a.) Carmen pro festo Pentecostes —
   b.) Alio genere —
   c.) de Sanctissima Trinitate —
   d.) de corpore Christi. —
   e.) de Beato Joanne Baptista —
   (nieznanego autora — pisał je Adam Bronka z Babina r. 1623.)

5. f. 43 — 56.) In Publij Virgilij Maronis Aeneidos Librum primum (podobne szkolne uwagi i zdania nie wiedy obok nowych zamiennych wyrazenia polskie pisał r. 1623. adam Bronka.)

Ø i wyrazów pojedynczych

6. f. 58 — 93.) Annotationes breves in Theognidis poetae sententias. (Bardzo pracowicie zebrane syntaxalne słowa i wyrazenia z Teognidesa poezyi. uwagi o mitologij greków poprzedza krotka wiadomość o życiu jego. pisał r. 1623. Adam Bronka.) —

7.)

7. f. 95 — 115.) Liber argumentorum in Clasę Syntaxeos D. Kante R. Do magistro Gabriele wierzbowicz anno a partu virginis 1623. d. 13. maija Nobili et Ingenuo adolescente Adamo Drzonka Bab. Discipulo meo. conscriptus. / principium Deus est mediatrix virgo maria / — Sit medium finis Gratia charo Dei / —
(za to wcześniej i prozą ćwiczenia szkolne po łacinie i po polsku i do innych przedmiotów wzory opowiadania i nóżenia jako to: Ex virtutem — Epistola Nunciatoria — Stemma Nobilitatis — przełoż. tac. Prudentia vis in gruibus — przełoż. tac. Homo MIKROKOSMOS id est parvus mundus — przełoż. tac. — Letandum est in deo — przełoż. tac. — Carmen in S. Martinum — merkuriusz — przełoż. tac. — Fabula de corbo et vulpe — (to po łacinie ΑΔΙΑΛΕΙΨΙΣ. seu studiorum continuatio — to po łacinie — magna eruditionis atque indefessi studii ars — Nascente palla de imber aureus — to po łacinie — De quodam adolescente — to po łacinie — o krolu alphonsie — De Rege alphonso — Eruditio efficit hominem — to po łac. — Disciplina in gemma — to po łacinie Testament alexandra w. — Testamentum alexandri magni — — de alphonso.)

8. f. 120 — 128.) grada prozodia Syn-

taxeos

* Dalsza kontynuacya tych argumentow na syntaxeyus wpodobnych przykładach znajduje się f. 138 — 207. zawiera elaboracye szkolne prozą i wierszem po polsku i po łacinie. pisał ad. przed r. 1623. Zajmuje znaczną część rękopisu — nie wypisuję ich do kart wyżej wymienionych odesłam —

tasczor d Dialecticorum Synopsis.
(akademiczny wykład reguł prozody greckiej - pisany wprawną ręką około r. 1623. lecz nie dokończony.)

9. f. 130 — 133.) Modus efferendi aut inveniendi dicti cuiuslibet mentis per Kalendas, nonas et Idus et alia huius digna eodem spectantia. (pisał pod r. 1623. adam prorokA z Babina.) #)

10. f. 208 — 235.) a) Argumentum et Explicatio Epistolæ ultimæ (Ciceronis) Lib. VII. 6.) argum^m et Explicatio Epist^l. 2. Lib VII. — c) arg^m et Explicatio Epistolæ 4. Lib. VI — d) arg^m et Explicatio Epistola 5 Lib. VI. — e) Argumentum et Explicatio Epist. 6. Lib. VI. — (wszystko pisane ręką ad. prorokI r. 1623. ozdobnieniem niektórych na polskie przełożonych wyrazów barwą czerwoną i zieloną.)

11. f. 244 — 258.) Modi loquendi — (rzadkie przekłady po łacinie i po polsku pisane ręką ad. prorokI r. 1623.) — III. godne uwagi.

12. f. 264 — 284.) Adelphi Terentii (prologus.) ii) wobec reszty tamtej jest to odpis cały ręką Adama prorokI z Babina wzięty Kornelii tego tytułu publikuja Terentii

cursu

#) Argumenta et Explicationes nonnulla - Ciceronis Epistolarum m. T. Ciceronis - Lib. VI. et VII.

W. Tytuł wszystkich ćwiczeń naukowych widno że przeszła troskliwe odbierał w szkole Lubelskiej początki nauk klasycznych że pilnie się uczył i nie próżnował. —

cyusza acta, z pierwszych wydań XVII. w. zdybuje się tutaj błędy przepisywania i niektóre warjanty wyrazów, przez Jezuitów za złote mianych według wydania szkolnego. Komedya ta nie cała dochodzi do połowy sceny 2giej aktu IV brakuje zatem końca aktu IV. aż do 7ej sceny i akt V cały, składający się z stron 10 $\frac{1}{2}$. — Tytuł wyżej wypisany wielkiemi literami nierówno i ciasno kreślony —

(W. tytuł wszystkich Kartki osobne.)

XXI.
1121.

Varia manuscripta
(miscellanea)
(Scripta circ. 1670 – 1750.)
f. 1 — 224. [1]

Zbiór różnych rąk pismem, jakiegoś Jezuity — wypisów rozmaitych autorów najwięcej obcych dawnych i pośledniejszych. prócz sentencyj, axiomatów, lemmatów, apophtegmatów są także wypisy historyczne do rozmaitych lat i osób od w. XIII. począwszy, które pilnie przepatrzyć powinien Komu na tem zależy — dołączał pisarz wypisy i rady lekarskie do mowie na różne stanowiska — mieco i wiersy — wszystko przedewszystkiem Huszyło jako autorowi którejś mowcy i panegirysty ciekawi allegacyj, erudycyj i pomoc do swych mów i kazań — bystro moda mówić górnie i nastrzępiać cytatami — jak mamy przykład w Swadach. rodzaj podobny zwali starzy fawellą a Jezuici wybornie mią w. szkołach swych młodzieńcze zara- — wszędzie trzeba by mieć, wypisy dobre i nauczające znamionowały pracę i trud — a tych teh. ich i tyle zbodliwy! —

(Ob: rejestrowe Karteł.)

1) Karty białe 1. 2/2 6/2 9/2 14/2 17/2 — 18/2 22/2 23/2 27/2 30/2 — 31/2 34/2 — 35/2 37/2 38 — 39/2 41/2 43 45/2 — 47/2 53/2 56/2 57/2 58/2 59 66/2 71/2 — 73/2 75/2 76/2 77/2 79/2 86/2 — 101/2 179 220/2 224. — Oprawa pargamin biały. —

1122.

XXII.
12mo

Rhetorica seu Praecepta Eloquentiae et Styli Epistolaris [1]

(ac. 1670 – 1700 circ.)

ff. 1 — 324. [2]

W zbiorze tym dla szkoły Jezuitów przemyskich przemianowym zawarte przepisy wymowy swobodnej i kazalnej, tudzież nauka pisania i stylizowania listów — wykład sanskrytu — przykładami polskiemi wierszów i prozy, tudzież sentencyami, axiomatami ich sanskrytskich autorów — po karty. Roku nigdzie nieodczytane — z pisma i oprawy można odnieść do końca XVII wieku dla tego założymy rok około 1700. w którym był punktem środkowym panowania szkolnego Jezuitów w polszcze. Zbiór ten godzien uwagi z wielkiej wykładu nauk których ci byli podjęli i których nikt nie podjął bieżących zagarnęli nie miał ogólnej metody do której by ci przyzwyczaić mieli — Każdy mistrz jak mu się zdawało i stąd mamy nawet w niniejszym zakładu zbiorze rękopismów rozmaitych Kolegiów w jednej materyi, różne skrypta według wyobrażenia jakie sobie doświadczeniem, czytaniem

---

1) Na grzbiecie karty teraźniejszej napisano: Rhetorica nicipeus dedicatio Tibi principis verbum incarnatum. ne) tak na karcie 1. od drzewa Dedicatio etc gdyż Rękopm niema tytułu żadnego — powyższy wypisany z katalogu. x

2) przez białych przodu nieł. K.10. na trzeciej czerwono: adusum Fr. augustini patatyn Clerici professi. — białe karty są: 72/2 — 73/2. 120 — 121/2. 211 — 212/2. 230 — 235/2. 251/2. 257 — 265/2. 292 — 324. Oprawa w pargam. wytarty bardzo na którym Kancyonał pisany — Charakterami dwoma Rkpm.

x Pod 1a karty napisano: Rhetorica seu praecepta eloquentiae et styli observationes de Epistolis

niem i nieregiem lat powołany na
Katedrę nauczyciel wymowy. —
Niepodobne wiec w do metody wy-
kładu naukowego przepisy reto-
ryki wtym tu powszechnie zgodny
się „kluczu“ i rzetelnie w literatu-
rze ojczystej na lat przeszło sto
sprawiony [1]) — Nie będziemy tu wy-
pisywać przepisy działami i pod-
działami - nad głównemi tylko
materyami zastanowimy czytelnika
którego „ciekawość“ i „cierpliwość“ do
samej pracy odwołamy.

I f 1 — 72.) poczyna się: De-
dicatio — Deo nomini — której
koniec wtrowali: majestati Tuæ
æternæ mancipia Rhetoresq
præmisheises. — następnie ci
sami Rhetorowie (Jezuici) Augu
Dedykacyą piszą: tuis Tutelari-
bus nostrisq. (Św. Ignacemu
i S. Franciszkowi - z odpo-
wiednio: ad Eloquentiæ Candi-
datos która się tak zaczyna:

Erudite simul ferreoque sonoro nostro
majore lingua an gladius etc.

kończy:

Libertas perijt
cum perijt Eloquentia —

poczem rozpoczyna się napisanym to-

nem

[1]) Rękopis in 4° CXXXIII.
w. 1714. : nine podobn.)

Jest na pergaminie u Pana Radlińskiego pod Łuckiem mieć Kazańskiego pisanie przywileju fundacyjnego wtóre nowe: Dajem wam Chwedorowi Mohilewiczowi abyście na Lachów Łowć, wobec[z]ki zabyjat i na mojej i mojej ucieczy zgóry Krzemieńskiej Ormiat — Jen fundacyjny potym wypędzony polski pisanie i owce part u Wołochów. —

(Mk. XXI/8 f. 073/1)

nem do nabożeńy polskiej (kandydatów) wspomniawszy nadto Alfonsa Króla Alexy i Teopompa polskiej Korony a naczelnie Jer optimum maximum wspomniawszy — daje mowy następujący podział:

partitio animi laboris nostri.

„Tripartitum partimur animi praesentis negotium. In 1ª parte instruendus est orator polonus antequam noctra consenderet praeceptionibus generalibus de quovis genere orationum. In 2ª parte praemonendus de vitijs et virtutibus stili orationis. In 3ª parte. praxis illi et adeandem varia supellex seu apparatus in omni materia Eruditionis symbolorum, sententiarum, Dogmatum, Jnjectionum etc suggerendus." — (stąd widzieć można nasze takie umiłowanie excerptów wszelkiej treści był wowczas nasząj potrzeby jak nas przekonywa wżdżej Rkpm poprzedni.)

pars 1ma de Audiencis oratoris et praeceptis Classicis quorumvis orationum. — (wykład Rozdziałami których każdy paragrafami oznaczony — pargo. 2. Rozd. II. traktuje o Koncepcie i dowcipie

Dorocipiei – typ wyharat profesor (Fonter) wodet czyli rodzajow siedmnastu i poparł przykładami, epigrammatami ich wierszem polskim – która odczytać zalecam.)

pars 2da De vitiis stylu Oratorii – (podobny podział poprzedniemu – przykład stylu polskiej prozy.)

f. 74 — 119.) a. m. D. g. Sacra

Rostra seu modus parandæ Concionis.

(podział jak w części poprzedniej przykłady prozy polskiej.) pisarz kończy tak: „ Et hoc vestris Ego vobis quæ ni vobis(?) Neo – & Theo – Rhetores mei inspicio, nisi magnæ Sabi nihil – vobis nunquam satis. a. m. D. g. Cui autem placet accipiat. – “)

Do tej należą: propositiones et modos propositionum formandarum.

(to są punkta na które Kazania proponowane – należą do poprzedniego traktatu.)

f. 122 — 256.) Eruditionis seu Sententiæ, apophthegmata, dicta, symbola, dogmata et diversis auctoribus collecta – pro oratoria praxi. (Ta część czyli zbiór bez tytułu – dalszy go tu sam wtrącił

dowiej

1) tu iż wyjęte z jakiegoś osobnego traktatu następujące paragrafy:

f. 144½. § 5tus (nie) Respublica, Regnum comitiarij seu Senatores patriæ, aves bonæ malæ &c. (Excerpta z różnych autorów.)

f. 151½. § 6tus. Omnium bonorum maximum libertas est (z wyrokiem do polityki i statuty excerpta z autorów starożytnych.)

f. 156. § 7mus de Statutis & Legibus de Regnorum. (excerpta z autorów starożytnych i obcych tych po pol. i po łac.)

f. 169. § 8vus de vectigalibus. M (Excerpta po polsku i po łac.)

f. 191. § 9nus de ratione custodiendi Regni — (Excerpta)

f. 194. § 4tus (nie) de postulatione vacantium officiorum (z przysłowiami po polsku i po łacinie — ten oddział defektowy.) #

II. (f. 266 — 291.) Observationes de Epistolis.

(krótkie reguły z przykładami i po polsku jak adresować do Króla, przyrzeczenia i td. i wzory początku listów, stylu wolnego języka; w rozmaitej materyi.)

Zbiór niektórych wzorów mów, Konsensów, przywilejów z Kancelarii. Królew: Rzeczpospolitej itd. na Kar. 198 mówi autor tak: „ad alias Responsorias remitto te ad Manuscripta quæ in nobilium domibus meis ordinari non in frequentia reperiuntur" &c. —

f. 236½. Corollarium Miscellaneorum de Regibus, Regnis, civibus patriæ bonis malis &c. Sententia, apophtegmata - (zdaje się z przestawieniem kart wyprawić - tytuł ten właściwszy całej 3ciej części.)

f. 238½. § 13tus Symbola. (def.)

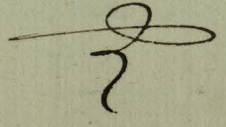

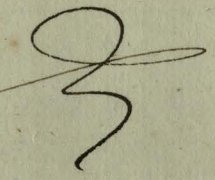

XXIII. Excerpta ex Historia ecclesiastica
1123. (podług Katalogu.) własnoręc.

Epitome
Annalium Ecclesiasticorum
Cesaris Baronii [1]

Rękopism bardo effektowny bez tytułu i roku Kart na początku, wrodku i przy końcu. mniało być więcej jak jeden Tomów wyciągu tego — niniejszy bowiem obejmuje wyciągi z Tomu VIII — XII — a stronnice jego liczbione z oprzemieniem wydanych od 1113 — 1980. pisarz bezimienny był Jezuita z Kollegium Krakow° u Ś-tej Barbary jak sam zaciągnął na stronnicy 1104: „Finis [2] Tomi 8vi Crac. ad S. Barb. 6. Jun 1605. Charakter jednem oprawnej rękі czysto pisany — oprawa pargamin zielony. — Jakkolwiek Tomik ten bardo urywkowy zasługuje aby wyszczególnić jakie z Tomów Roczników Baroniusza wypisy tu się znajdują. †

p. 1113 — 1232.) Ex Tomo VIII (pagina ta sine initio & fine.) (obejmuje stronnice lata 527 — 662. — deff.)

p. 1241 — 1404.) Tomus octavus Editionis antverpiana a° 1600. dicatus Clementi VIII. (na końcu Finis Tomi 8vi Crac.

† należałoby mieć za nie tychże bowiem miejsca do Dziejów polskich odnoszące się wspomnieniami przydatne a co najważniejsze (1. rzekę bodaj czyto nie owo Sustinowanie które dla swego wszystkich zrobił był X. (2. Jo. Skarga ocenem za Birkowskim mierzo i Maciejowski powtarza (Pitmiennictwo polskie T. I. 1691.)

1) brakujące karty są:
str. 1209. 1210. 1233 — 1240.
1407. 1408. 1423 — 1466.
1491 — 1498. 1501 — 1524.
1559 — 1564. 1569 — 1570.
1625 — 1630. 1643 — 1734.
1761 — 1764. 1881 — 1884.
1897 — 1898. 1901 — 1902.
1923. 1924. 1949. 1950. —
nadmienionym stanie zostało jeszcze kartek wszystkich

2) ponieważ przy każdym zakończeniu Tomu pisarz kładł datę jak tutaj a Tom XII dopiero wyszedł był r. 1607. skończenie więc tego później nastąpiło — czas zatem całego rękopismu przypada na lata 1605 — 1608.

Crac. ad S. Barbar. 6. Jun. 1605.—
(Epitome wisi ormego tomu tego
supersue.)

3. p. 1405 — 1557.) Ex Tomo nono
Romæ impresso in Typogr. vaticana
1600. — (Obejmuje lata 714—842.
razem lat 128. Tom ten ofiarowany
Henrykowi IV. Kr. franc. — Kilka-
set dla brakujących stronic deff. —)

4. p. 1565 — 1748.) Ex Tomo X^mo
(fragmentum compendii absque initio.)
Obejmuje kilkaset lat 845 — 1000.
(dla wydartych kart deff.) Na końcu
„L. D. O. M. et B. V. M. D. Crac.
14. Sept. 1605." —

5. p. 1749 — 1896.) Ex Tomo XI^mo
Romæ impresso in Typographia vati-
cana A° Dni 1605 continente annos
99. hoc est ab A° 1001 inclusive
usque ad annum 1099 inclusive (sic)
Dedicato Sigismundo 3to Regi polonie.
(fragmenta. zwiclu wyd. kart deff.)

6. p. 1899 — 1980.) Ex Tomo Duode-
cimo impresso Romæ in Typogra-
phia Vaticana A° 1607. continen-
te annos 98. dedicato Paulo Quin-
to pontif. Max. (Fragmentum
absque fine. Obejmuje to kilkaset
deffektowe lata od N. Chr. 1100 — 1186.)

Tobejmujące lata 590 —
794.

Na str. 1768 pod r. 1020 jest
dwa następujące wyciągi:
„Hoc anno polonie Ecclesia
completantur munificentia Bo-
lekai Regis, teste Longino seu
Dlugosio, cuius autographum
laudanter scriptum asservatur
Romæ in Bibliot. Vallicelana
dono datum a Malaspina Epo
S. Severi nuntio apostolico in polo-
nia". — 67.
„Idem Rex Bolekaus decima-
rum manipularium pro Eccle-
siis et ministris omnibus de-
crevit perpetue in regno. In-
terminans adversus filiis et
successoribus suis varia ul-
tionis divina flagella si eas
impedirent vel negarent." — 68.

Tomus † Octavus 1241

Editionis Antverpiana an[no]
1600

Tiraby clemk
VIII.

An. X. 590. Greg. pp. I. Mauric. imp. 5.
Gothi oppressa Roma
a Romanis pontifex solebant eorum
ostium pera, per hyemem ut eos so-
firmaret. Quam postea insecuti
reliquerat Italia ep. mainz Gotus, reli-
quit et quamvis imp. semper et impie
et ita ad septies absq; impies zes Anna
habuit. 2. Quia de re d. Greg. scripsit
in psal. 4 Poenitez. 3. vide et Romam
Eccles. reliquit eius Eccles. urbs. 3.
Et angli nonnumquam sine sacerdote pontificeq
vetebant ejusdem quia munia. Interim ea
obeuntibus quatuor a clero. q. et Roma
et urbs Eccles interim rectu gerebat. Archi-
presbyter; Electus, Primi regis et Con-
siliarius. ut constat ex epist. istius apud
Bed. l. 2. hist. Angl. c. 19.
Refert Gregy. serm. hoc pestis ad populu

1404 abbas †
Consignavi ista olim Dachi. qd inuca, Com
Romers Sacrificantes 738

Non fluxerit ab Oriente, ut in fine nu-
ius libri psalmi dicerer. Glo. pri. 20
ita Orientales, ubi in fine hymnos (ut
et in statuit S. Ambr. in Eccla Mediolan-
sin Orientales) vel Antiphonas, ut testa
testis D. Aug. q Conf. 7. - Sed in fine
psalmos usus fuit in Oriente Eccla
duntaxat teste Cass. l. 2. c. 8.

Finis Tomi 8vi.

Crat. ad S. Barb. 6 Jun.
1605.

ad Cod. mss. 1123.

Tae knihe str. 1241. i 1404. Cod. mss. XXIII in 8vo
Biblio: Zakładu nar. im. Ossol. 1123.

Summowana (Summa - Epitome) Rocznikow Cesara
Baroniusza, które mieniam xlęg X Piotra Skargi
pisane.

Łaj. Baron. 868. Lotaryusz krol do Rzymu przyiechał y od Papiesza vdzięcznie przyięty iest: ktorego pytał Papież ieżeli vpomniałeś Mikołaia przodka tego. dosyć vczynił, y vczynionąż przysięgę (strony Waldrady wyklęty) wypełnił on smiał powiedzieć y żeś wypełnił, iako by mu sam Bog roskazał: y pytał Papież wszytkich Panow y dworu iego, y żadnego nie nalazł ktoryby na krola prawdę powiedział: y wszedł do krola Papież. Dziękuię P. Bogu. podymyż do S. Piotra że mam żadzne będziesz, abyś się przez to vczynienie miedzy członki Chrystusowe od ktorych iest odcięty, wrocił. y skończywszy mszą Papież, wezwał krola do stołu Chrystusowego, y wzięwszy wrąk ciało y krew pańską wszedł do Lotaryusza, ieżeli się chcesz wiernym od cudzołostwa ktorego Mikołay zakazał, abyś Waldrady cudzołożnicę twoiey mąż odrzuconą nie znał: przystąp że a bierz Sakrament zbawienny na odpuszczenie grzechow twoich pomocny. A ieżeli cię sumienie trapi, y ieżeli się do cudzołostwa wrocić myślisz: nie bierz abyś tego na potępienie nie wziął. A Lotaryusz zaślepiony nic bojąc się onych słow, kto godzien niegodnie ie, y obrocinszy się Papież do drugich rzekł wszem kto ciało cudzołostwo krolowi nieść przystępuie a ciało y krew pańską bierze. kto tylko raz w tym sumnieniu brał, żaden roku drugiego nie doczekał. Gdy Lotaryusz z Rzymu wyiechał dnia osmego Augusta albo Sierpnia zmarł zraz nowe zatknąwszy, y w klasztorze rodzyn pogrzebiony: y na dwor iego takie pomsze padło, iż iako porażone wszystko płodały. Taki koniec był onej tragedey z tym Lotaryuszem.

Pismo X. Jo. Skargi.

XXIV.
1124 g

Luzuy

Series summor. Pontificum
Imperatorum romanor. Ducum
ac principum Polonorum etc.

(in 16mo oprawa wlkor. i deski:
pismo zw. XVIII. 1/4 dr.

97

XXV 8 Miscellanea
(ab ao 1654 — 1750.)
1125. (f. 1 — 219.)

Rękopism zbiorowy · pismo różnych rąk, współczesnych. — Najważniejsze tu pisma są dialogi dramatyczne czyli sceniczne z prologami i intermediami wierszem polskim pisane z wymienieniem lat do najdawniejszych należy drama: Homo Lapsus sive penitator (r. 1654.) f. 64. — urywek dramatu: Męki Chrystusowej (r. l.) f. 84. — urywek Dialogu: narodzenie Chrystusa (r. 1661.) f. 104. — Justyniana (r. 1660.) f. 120 — prologus. De s. Cantio Doctore almae Acad. Crac. (r. 1677.) f. 165. — pieśń Kościerna wier. pol. r. 1650 ur. f. 172 — (Ob. wszystko wszelkiego Karthag.)

1) Karty białe: 54 — 63. 102 — 103. 126 — 127. 169. odstrz.) 183 — 184. 190. 204 — 206. 214 — 219. (Oprawiony w tekturę prosto. około r. 1750.)

1) Myłne liczby stronnic XXVI, 1126.
tj: 43 dwa razy — 88 opuszczona — 119, 136, 147, 236, 342, 442 dwa razy — po 289 idzie li: 300 — 481 do 489 opuszczone. Rękopis bardzo mierny dowodzi wszystkich stronic — oprawa skórkowa. — Na str: 109 i 110 wstawiał tak ij zapisał: ex libris I. I. Gorczyński protunc auditoris Scholae Rhetoricae. —

Summa

Doctrina Rhetorica

Tempori et usui futuro tam pro Sacris quam pro Profanis Rostris accommodata.

Anno Nati in Carne verbi

1674.

A. M. D. G. B. M. V. H.

Curiosa Rhetorica per questiones Oratorias docta politaque Curiositati deservientes deducta breviter. Die 1a 9bris A. D. 1645.

(I–II. p. 1 — 529.)

(Rękopism między r. 1674 a 1698 zaczęty i dokończony jednym charakterem, poprawniej zresztą — tu dodatki późniejsze nie przekraczające 1ej połowy XVIII w. wprawione.)

Nauka wymowy i mniej części stylu retorycznego z przykładów w krótkich przepisach zawarta, stanowi treść głównej całego Rękopisma. przydał pisarz zbiór poczciwych mów, sentencyj, orudycyj itd w polskim i łacińskim języku

które

które ~~nadeszły~~ urządzeniu ich Krajo-
nowstwa a nawet mowom sa-
mym świeckim i duchownym, po-
mocą wieku całego XVII były -
Jest więc tych Rozprawań mie-
rzymy sposobnoś zwrócić uwagę na
owe wykłady sztuki lub zbiory
wzorów Krajowładztwa naszego -
wstanie i składnie politycznego
życia narodu były one niezbę-
dnemi. Tysiączne zdarzenia domo-
we i postronne wymagały po O-
bywatelu każdym, bo nawet wa-
runki domowym życiem, aby
mu wymowa nie była obcą + coś dopiero
komu należy najpierw wyrobić
znaczenie lub nauczyć obchodzenia tym
jakby, że wyżej postawionej miał
brać udział w publicznych obradach
na Sejmach i radach, dostojeń-
stwem duchownym, urzędem Krajo-
wym lub poselstwem zagranicznym,
czasu tego. Atoli, jak czerstwa
i wzniosła wymowa Krzyżan za
Zygmunta i Kwintyliana wyrodziła
ją i skarbiła pod Rekoraami ?
stał nasza ciągle napawana pe-
dantami prawidłami i konceptami
szkół Jezuickich po prowincyi
całego Kraju rozgniewdrowany —
przesadą, napuszystością i górną

gadatliwością

+ jej ją za młodu uczył
ją wprawiał

*) w młodości mojej przebywa-
łem był Rozmowy: o przy-
czynach rzadkiej wymo-
wy u Krzyżan (Dialo-
gus de oratoribus &c) z
Zamku - zarządzeniem ją był
drukować r. 1831 w Zakł.
Ojców gdy niedokończona
została przez uwięzienie
zacnego Hołowińskiego i
zamknięcie na lat wiele
drukarni — Egzemplarze
tego

tego pisemka (którego objętość najwięcej 5-6 ark.) nie będzie jednak w handlu. Księgarnia sprzedaje radnie wobec grafij naszej nakład cały. Dziś nie istnieje wymieniony na makulaturę za dyrektora pomiejszego

† wobec pisma

gadatliwością, nawet i czasy skazonego rządami Krasnowolskiego przeszłości wszystkim wiadomo. prawdziwiej tej zarazy jest i akademicy Krakowscy lubo ich ustawicznie Jezuickim nowościom opierali w końcu ulegli. Tych więc dwóch zakładów naukowych archiwa pozostałe skrypta i przepisy do nas dosłały — które pilnie przerwać i wyszukać a ile można dokładnie przedstawić i podać, pierwszym było nowemu zadaniem — aby nienależ każdy mógł być tych przyczyn świadom co tak długi i silny na umysł ojców naszych wpływ wywarły. Kto nie miał sposobności badać owych foliantów w których stoją zapisane, przepisów, wzorów, konceptów, erudycyi, impetów, skrypt do nich podobnych — ten przynajmniej z tych sumiennych szczegółowych zwierzeń łatwo i chętnie dopomoże sobie do zapomnienia, napomknień będzie wstanie zrobić sobie wyobrażenie bądź czasu, bądź stanu tej wybujałej u nas gałęzi literatury. Dostarczy do rąk owe źródła z których naród w życiu domowym i publicznym zawsze czerpał — staralibyśmy się przedstawić metodę z której i kiedy wyszły aby zarazem przyszły dziejopis literatury

† wyjmowy (pro sacris et prophanis Rodzaj)

tury potrafił rozróżnić (nie) od
mniej
dobrych i obarał systematycznie
że powodem dzieciństwo nie do ubóstwienia tej pięknej nauki ale do
jej ostatniego upadku.
Rękopis obecny raz dowodem
że niebyło ogólnego systemu
wnauce retoryki że każdy nau-
czyciel wykładał ją młodzieży
podług wyobrażeń jakie sam so-
bie uformował i z wzorów jakie
w ciągiem lat nagromadził a jakie
jemu się jedno wzorowemi być
zdały — dla okazania różnicy
i talentu nauczycielskiego — pun-
kta czyli kwestye oratorze
których pisarz ciekawą nową
retoryki (z innymi Rhetoricami)
wyprowadził, jak po sobie idą
wykaże. Rzeczy tytuł i wstęp
(przemiana) dają dobre wyobraże-
nie zamiaru wykładacza. Co do
przykładów przywiedzionych odno-
szą się ciekawych bądź do chronio-
nych bądź do owych kartek na
których przedmioty, osób lub dat
historycznych dotychczas jedynie,
spisane. —→

† nie mówię od dobrych
ale

f. II)

Procemium (κρόθλι ten wtkp talis:)

11 amplissimum, quia integris etiam lustris nunquam satis lustratam oratoriæ facultatis latitudinem scilicet Latinica solum perstringam brevitate præsentiam, Bellona præses temporum, mandavit oratori. Quare licet multa hic Rhetores congerant, de Rhetorica definitione, de Rhetoris officio, de eloquentia majestate, de inventione, dispositione, de locis intrinsecis et extrinsecis, et sexcentis talibus, mihi tamen ea nonnisi summatim attingere vel certe viva voce exponere, ac expedire omnia, in sola elocutione, quæ potissima Rhetoricæ pars est dependere cordi erit. et ceteris aliis. Hanc autem elocutionem multiplici stylo, florido videlicet et arcto, erudito et allegorico, amplo et conciso ubi patebit et orationibus, votis, problematibus ete dein multiplici artificio instruam, quibus artibus instructum oratorem nunc in Senatum et Curiam, nunc in exteriorum principum oras. nunc ad militaria fastra, nunc ad sacratiora rostra, nunc festivas amicorum domos, nunc ad funebres mortuorum eras ac ceremonias in pratis transferam: pratibus cum

2

ex exemplis brevitati consulere:
longas praeceptiones quas liber
non caperet librum manus
datam operam longius hic abeo
elaborabo &c — "

p. 1.)
Tractatus de multiplici stylo
oratorio — Questio de stylo
florido — Questio de stylo acuto —
Fontes aumminum acuto oratori
servientes —

p. 13.)
De Epitaphiis seu inscriptionibus
sepulchralibus. — De varijs vario-
rum inscriptionibus — varia sup-
pellex eruditionis ad pompam fune-
bralem serviens brevi methodo &c —

p. 24.)
De Funebri oratione — praxes
funebrium afferuntur — Sentem-
tiæ ad materiam funebrem spec-
tantes — Suppellex eruditionum
eidem materiæ servientium —
Symbola — Loci communes funebris
panegiryci. —

p. 66.)
De oratione genethliaca seu lu-
strica —

p. 73.)
De oratione Epithalamica seu nup-
tiali — Hieroglyphica & Symbola —
Eruditiones — Symbola &c —

p. 124.

W. kazda tu podana
kwestya kościoły ich przy-
władami polskimi i łaciń-
skimi które się opuszcza-
ją. —

p. 124.)
Legatus ad orbis Principes sit Orator seu usus Eloquentiæ in Legationibus —

p. 131.)
Sacer Orator seu Eloquentiæ usus in sacris templorum rostris —

p. 132.)
An possibilis sit extemporanea eloquentia

p. 134.)
mutæ Eloquentiæ — Species mutæ eloquentiæ — Species mutæ eloquentiæ moralis —

p. 136.)
Elocutio admirabilis seu Orator omnium linguarum &c. ws

ws. wynalazca tego rodzaju jest Athanazy Kircher Jezuita warto odczytać tę jego metodę zabijającą jak obuchem umysł młodzieńczy bezpotrzebnie. —

p. 140.)
Elocutio festiva seu salibus atticis inspersa — Sales attici in verbo — Sales attici in re ac sententia —

p. 143.)
Curiosa quædam de Dispositione Oratoria — expositio oratoria sententiæ — amplificatio oratoria sententiæ — amplificatio entymemeratii —

p. 153.)
de civili seu officiosa eloquentia generis demonstrativi —

p. 171.)
de politicis quæstionibus &c. (problemata cum exemplis.)

ws. Te problemata nazywają umysł jak w szkołach młodzieży wpajano idee absolutnych rządów (tzw. monarchii) za pomocą dowodzenia, czem pomiędzy Krzyżakiem a pobliskimi narodami wpajano wrogość i zaraz

p. 206.)
Curiosa quædam de memoriâ & arte memoriæ (cum Corollario. — Hieroglyphica.)

p. 215.)
Chrypto graphia (ie) seu mutta elocutio per arcanum scribendi modum (cum corollario) —

p. 217.)
De Eloquentia militari — De oratoria facultate — De dispositione —

p. 230.)
De elocutione — (Epistola ad Academ humanitatis) —

p. 257.)
Idea periodi etc —

p. 326.)
De usu erudicionum seu historiarum. —

p. 340.)
De stylo allegorico. —

p. 354.)
De syllogismo & usu seu nexu eiusdem in oratione —

p. 368.)
De Enthymemate —

p. 370.)
De protasi & apodosi. —

p. 373.)
De inductione. —

p. 374.)
De artificio ciceroniano orationis —

p. 377.)
De speciali artificio seu modo panegyrice orationis scribendae. —

p. 453.)
De oratore Ecclesiaste —

p. 495.)
Exercitia pro Juventutis etate. —
(na str: 510 „ Et haec cedant ad M. Dei gloriam. " —)
(ob. Kartki.)

crepiano wpolsce nadal monarchicznie zatady kto chce, tym wersu powziąć wiadomość michaj odczyta str: 172 — 18 . . . .)

Ms. Niektóre zprzepisów których tytuły wypisałem exerpuie w autorach rzymskich — Reszta przedmiotów do r. 1725 exc. Jachodzi. —

XXVII.

1127.

Niektóre
Wiersze i proza
Ignacego Krasickiego z Bisk. warmiń
-skiego
(autograf.
1793.)

(pisane własną ręką Krasickiego, na
białych ~~papierze~~ kartkach oprawionych między
drukowaniem składającemi Rubryczellę
Dyecezyi warmińskiej, której cały tytuł
dla pamiątki tu go wypisuję:

Directorium
Divini officii
pro
Cleriis Dioecesi
Varmiensi
Juxta Rubricas Generales
Breviarii
et
Missalis Romani
Ritum d'auctoritate
Celsissimi principis
Illustrissimi ac Reverendissimi Domini D.
Ignatii
a Krasiczyn Krasicki
Episcopi varmiensis
ad
annum MDCCXCIII. editum.
Insula Marina
Typis Kantterianis.

(wszystkie pisane, drukowane i białe
f 1 — 60.)

Autograf ten zawiera bajki niżej wypisane — urywek z arioszta: Orlanda xięgi XXXV. — i myśli różne prozą — (na kar. 53 ~~[illegible]~~ Regestr percepty i Expensy notowany przez Krasickiego r. 1793 wiosennie. w miesiącu Czerwcu — na k. 57 także notatka Expensy bez daty w Warszawie. Oprawa w adamaszek karmazynowy fakturki nowe — zawierzchniej wyciśniony 1793 (górą wazon (wodnisty) na karcie w grzbiecie piórem: Krasic Dubrycella — na fakturowej białej karcie wewnątrz: „R. 1799 Jozefowi Ossolińskiemu Dziedzicowi Nauk ojcowskich przez Synowca Jana Krasickiego Dubrycella ukochanego, na wiązanie z 17 marca ofiarowane.“ (pismo Jana Krasickiego z Baranowa.)

Karty pisane (liczb. piórem) 1. 3. 6. 8. 10. 12. 15. 17. 19. 21. 23. 25. 28. 30. 32. 34. 36. 39. 41. 43. 45. (53. 57.) —

Drukowane (liczb. także piórem) 2. 4. 5. 7. 9. 11. 13. 14. 16. 18. 20. 22. 24. 26. 27. 29. 31. 33. 35. 37. 38. 40. 42. 44. 46. 48. 50. 52. 54. 56. 58. 59. 60. —

niezapisane (także liczbione tj.: 21/2. 45/2. 47. 49. 51. 53/2. 55. 57/2. —

(/1 — 21. /28/2) I. Bajki tu opisane są: 1.) (Koniec Do wszystkich bajek. 2) Młot z Kowadłem. 3) Trzoda. 4) Tiloroł. — 5) Allegorya. 6) Jaś. 7) wilczki. 8) małpy. 9) Skowronek. 10) motyl i Chrząszcz. 11) Pasterz i owca. 12) Chmiel. 13) wilczek. 14) Konwersacya 15) But i noga. 16) wróbel. 17) myszy. 18) Lew chory. 19) Zajączek. 20) pszczółka. (wszystkie drukowane. przynależą wprawdzie zmiany wszystkie bez różnicy. Ob. wyd. Lwowskiego. poprawnego i Bajki (osobno przez pisarzów r. 1818 in 8vo wydane.)

(/23 — 28.) — II. Zabawki pieśni XXXV. (drukowane w rozprawie: o Bajkopisarstwie i Bajkopisarzach. odmiany niektóre wprawdzie wszystkie bez różnicy.) —

(/30 — 45.) — III. Myśli różne. (Tych wszystkich 51. niektóre drukowane. Inne nie jak porównać można w wydaniu pocztowym w Paryżu r. 1830 u Barbezata w jednym Tomie wyżej tym. na Stronicach 488 i 546.)

XXVIII. wiadomości

1128. o zakonie Braci mniejszych S. Franciszka [1]

(p. 1 — 569.[2])

(Rękopism (bez tytułu, autora, tłumacza i roku w którym) wykonany — cały jednej ręki, czytelnie.) — Przedmiotem jego jest przekład dzieła po łacinie wydanego którego tytuł: Speculum minorum, in quo primigenia Religio Ordinis minorum Conventualium praesentatur. Authore R. P. Casim. Bierzanski. Cracoviae 1688 in 4. — opis związku dziejów tego zakonu od r. 1182 czyli urodzenia S. Franciszka aż do r. 1520 włącznie. — Autor podzielił każdy na zwał wiadomościami, i takich wiadomości w czytanej jest 50[3] — Te które wyłącznie do Dziejów naszych należą są: (str. 155.) wiadomość 17. w której wspomina się o rozszerzeniu zakonu Franciszkańskiego po śmierci S. patryarchy aż do Sarmatów. O prowincyi Czeskiej, i polskiej jako i o założeniu wikaryatu Ruskiego. —

(— 158.) wiadomość 18. w której się czasy konwentu Toruńskiego

1) w katalogu Rękopiśmiennictwa: O zakonie Franciszkańskim wspólnie

2) z Regestrem. —

3) po których nastr. 549. List Brata piotra famtonis z Berdaty. —

+ (str. 170.) Wiadomoś 20 — wktórej sponina się o prowincyjałach nie nie nazna-czonych lecz wolnie obranych. przyjęciu nowych Konwentów. Jukwizytorach. Śmierci Bło. Kunegundy i innych Błog^ów władysława Łokietka do-tyczących przeniesio Braci mniejszym ogłasza się. —

i innych. Także Obserwantów przyjście do polski, prus i la-zonii wsponina też — +

(str. 175.) Wiadomoś 21. wktórej się sponi-na o dalszych prowincyałach. 55. Rezydencyj w Litwie i Inszo-pisuje się. Jednoś prowincyi czeskiej i polskiej pokazuje się —

(— 180.) Wiadomoś 22. wktórej się o prowincyałach polskich Kon-wen. Biskupach Konwent. Odsze-pieniu się w prowincyi i o po-rządkach Bernadynów w pol-sce wsponina. —

(— 188.) Wiadomoś 23. wktórej się o-mawia o prowincyałach tak polskich jak cudzoziemskich. Rozdzieleniu takowym, jakoteż prowincyi polskiej i czeskiej. O śmierci błog. Alexego Kon-wentuała. O wszeregnieniu się Reformatów Konwentuałów w polsce i o zniesieniu się —

(Reszta tych się także wogóle nie-kiedy czytły. Dodajęc tak spisma jak pa-pierza ze przekład ten jest różnoczesny wydaniu wyżej przytoczonemu.)

XXIX. Necrologium albo Regestr
24. v. 32.
1129. Kawalerów Orderu S. Stanisława zmarłych od ustawy Orderu
(1765 — 1787.)
(wroń tytułu ℔ 1 — 21.)

Dykes Ewangelia Kurlandzkiego Kawalera Orderskiego do którego należał pisany cały pocret zmarłych po imieniu, nazwisku i godzinie pod każdym rokiem osobno. Oprawa skóra czerwona z wyciskami osobnemi kotem — (Pola 11 — 15. 17/2 — 21/2 białe.)

(2 autografy w Bibl. Jak. nar. Jm. Ossol. Rkpm XXVII. in 8°. f. 30 — 45.)

Ws niedita oznaczone są gwiazdką. —

Myśli różne (Ign. Krasickiego B. W.)

1. Rozmaite, iż myśli swoje a przeszłości zwyczaj zoniepamięć; a przecież i niedzy obojętnemi znajdzie się niekiedy użyteczna, nieźle ją wziąć zadzierzyć, gdyż się zdarzenie z temu czyjś była i tym co ją miejsca.

2. Mówią iż się śmierci nieboim nie jest to śmierci się nabać. Plutarch powieda o Katonie iż nim się zabił cały wprzód Dyalog doń przeciągły Platona o nieśmiertelności duszy przemyślał, kilka razy do portu wyszedł czy już towarzysze wsiedli na okręty; miecz którym się miał przebić oglądał po kilkakrotnie i ostrza probował, nakoniec słuszego tak dobrze pojęciu ugodził iż ręką wybił. Kto tak krotkiwy i długi bije niezdaje się być społwojnym, a jeśli jak ow pisarz dodaje tak smacznie wtym razie zasnął iż po skończonego tłyszano, kto wie czy się tak niezdawało tłyszącym, kto wie czy niezdawał. możnaby na wielu historyach pisać co baba mówiła: i dawno i dalko i kto wie czy prawda czy niepprawda.

3 Najprzykrzejsza chorobą nudnoś a najczęściej się panom zdarza jest to jak owa co ią

pisem

psim głodem zowią, czczoń wobzarstwie.

kto szczęśliwszy? czy mądry czy głupi? z 4
pierwszego wejrzenia dać się mądry, z po-
worzonej uwagi kto wie czy nie głupi:
Cheąc Rawy nabyć trzeba się wcisz przed 5
siebie petrzyć, ale raz się nabywszy, czyste
by i za siebie poglądać należy.

powiadał podskarbi Fleming że byle by 6
tylko kto koniecznie chciał dasdzie milio-
na, a w anglii Lord abender pytany dla
czego tak prędko z niego drzewa rosną,
dla tego rzekł: że nic wcześnij nierobią tylko
to.

Kiedy Stanisława Leszczyńskiego powtornie król 7
lem obrać miano, a prymas potocki po-
zostali przyjaźni francuzkiej dla narodu
obszernie wywodził, rzekł Hetmecki wda
podolski: Zrobmy mostt po nad Niemce
a dobrze nam będzie z francuzami.

Szczupły Brühl minister augusta III rzekł 8
ogromnemu Tarłowi wdzie Sendomirskiemu:
rosły może być małym, a mały nigdzie
odpowiedział Tarło.

Trafiło mi się raz u stołu siedzieć obok z 9.
Lektorem S. teologij i rozmawiano o mar-

nościach

nośnaś świata. Dowiedziałem się potym iż ow Lektor był to Maciuś który u mnie przed laty za węgrynka służył. mnie się zdaje że Maciuś znalazł kosiak nie powrócił.

10. Gardzimy przysłowiami a omnis fere ex. byczajności; gdyby rzec niebyła dobra, nie stałaby się przysłowiem.

11. Ojciec króla Stanisława - Augusta Kasztelan krakowski mawiał: Zdjęcie czapki choć przed mszszym zdrowiu nie szkodzi, ani interesom w biżu, najmiszy sługa.

12. Chciwy się łaci - oszczędny podłości nie zna.

13. Trzeba żeby był krótko młodym kto chce być długo starym. —

14. Mielecki któremu Bursaus odebrano gdy pił do następcy zdrowie króla a kielich mu z rąk wypadł, rzekł: Pani Kamojska Kasztelanka Krotoszyńska szkło.

(voltaire: si dieu n'existait pas il faudrait l'inventer.)

15. Dobrze ten czuł prawdziwą potrzebę i użyteczność który powiedział, iż gdyby Religij nie było, trzeba by ją natenczas wymyślić, niż bez niej wstać.

16. Niemasz skuteczniejszego sposobu do uszczęśliwienia nad religią. ona uspokaja zadr porywczość, nadzieję wznosi, pociechę wzna-

wia

wia, rząd utrzymuje, bezpieczeństwo urzą-
dza, zwierzchnioś łagodzi, podległoś ubez-
piecza, zgoda tak jest towarzystwu ludz-
kiemu potrzebna, iż gdziekolwiek jej jawnie
zerwane zostało, tam ostateczny upadek
przyszedł.

Egoizm albo samolubstwo ze wszystkiej 17
tym sposobie myślenia najpowszechniej
się rozpostarł, wyraża własne nazwisko.
Wdzięczność go słowikiem nie nazwie, ale też
wnet się powinniby wymazać, Religią
Ojczyznę, pokrewieństwo, przyjaźń.

Mówił Epiktet: kiedy używasz gliniane- 18
go naczynia, myśl o tem iż kruche się mo-
że. Zdaje się być rzecz prożna, które ho-
dyer życia tak radząc o wszystkim rzeczy
kosztowney, ale wcześnie straty wielką jest
ulgą. Że zaś jedne straty często się zda-
rzają, drugie za niemałe kiedy cier-
pieć koniecznie trzeba, znośniej przynaj-
mniej cierpieć po przewidzeniu niż nagle.
Za młodości idzie zdrowie, razno" i pięknoś" 19
za starości boleś", smutek, i bojaźń przy-
szłoś". Trzeba się sposobić zawczasu ku od-
mianie niełatwiejszej choć przykrej, aby ul-
życ przynajmniej ciężaru gdy go nowy przyj-
dzie.

20. Twierdza o Kardynale Richelieu iż co
roli a czasem i częściej odmieniał Kamer-
dynerów iż oni jako najbliżsi najlepiej
pana poznać mogą. Kto się będzie poz-
nanym nie boi, a może mieć Kamerdynera
doń mu na jednym.

21. Zawsze jest jakowieś osobliwe dziwactwo
przyrzucone do wielkiej cnoty. Alexander
życie stracił żeby za najlepszego pijaka
uszedł, Juliusz nie tak się cieszył z laurem
jak z tego że mu łysinę zasłaniał. Kar-
dynał Richelieu pisał tragedye, i gniewał
się na Kornelego, Fryderyk radniej mówił
o Racynie niż o Alexandrze i pisał wier-
sze do samej śmierci. Zdaje się iż jak ro-
dzice te dzieci najbardziej pieszczą które
najmniej pieszczoty godne, i oni zkąd się
najbardziej cenią zkąd im najmniej sławy
przyrasta. Zgoła ledwo nie każdy zbyt wzię-
tiony nad drugiem, ma wtobie coś takie-
wego co go zniża; wrasnie jakby to
cnotę przyrodzenie iż wpowszechnym dzia-
niu zbytnią różnić klasy nie należy.

22. Horacyusz i Boileau pisali prawidła
Rymotworstwa, a zapomnieli o tym iż
zbyt chwalić a zwłaszcza mniej godnych,
niegodzi się, ale też niemając nic zyskali

folwarki i każdy zmiś swój opisał.
Bardzo się ten zbliża ku grupstwu, kto nadto 23.
mądrym jest.
Kto kolwiek rzecz robiąc ustawicznie o regu- 24.
łach myśli, zrobi rzecz symetrycznie mierną.
umysł wielki tym nie gardzi, ale się nie rane-
śnia.
Ból in bardziej zastrzeżony tym prozej dotyka. 25.
Ledwoby się prostym zmysłem nazwać niemo- 26.
gło czucie wewnętrzne, tak wpływa rozna-
łania nasze. Stopnie tego są rozmaite. Szczę-
śliwi! którzy go wdostatkowanym posiadają
(stopniu), kunszt tego albowiem nie nada,
co przyrodzenia jest darem.
Niemasz nic nudniejszego na świecie, nad nie- 27.
złe wiersze.
Niemasz nic nowego pod słońcem i powiedzą 28.
to się wszystko co się tylko powiedzieć mogło,
zostały się wsie tylko sposoby powiadania,
a tych zrodło obfite nie kasze rozpaczać
żeby się na nowou" zdobyć nie można.—
metafizycznie wewnętrznej swoiej o poczytko- 29.
wych prawa zasadach i pierwiastkach takowy
wyraz umieścił:
"Wprodzej zmysłow odzieży, co szerzeniu wrotcy,
Ten był co śmiał na przyszłou" czyste podnieś" oczy
I nie zstąd liczył wymiar czasu co nie każ
wiele trwał, lecz co poznał, i czego dościkał.
Rzadko naśladowca zastuży nato żeby był na 30.
Śladowanym

(Jakoby był pozwolił:
Kto chce być nadto mądrym.)

kadowanym. Czuł ię pasterzem Horacyuſz gdy mówił: o imitatores servum pecus.

31. Bydź wſtowanſ nieustraszonym jeſt to najokazalszy przywileij głupſtwa —

32. wyraz ten moki panie ile mogę zapamiętać niktogo nierozgniewał, Ty za wyraz prze pięćią chodzi.

33. więcej jeſt niewinnie nędznym niż szczęśliwym, nie dla tego iż tak przyrodzenie zrządziło, ale ztej przyczyny iż każdy więcej chce niż mieć może, dla tego zaś więcej chce iż wyżej ſię ceni niż wart ukatem według przeświadczenia swojego mniej ma niż mu ię należy.

34. Salomon powiadał trzy rzeczy ſą mi ciężkie do zrozumienia a czwartej wcale pojąć niemogę, ale też za jego czasów niebyło Licencyatów filozofij, Bakałarzów ś. Theologij i Doktorów obojga prawa.

35 przyjść do powątpiewania o nieśmiertelności jeſt największą dolegliwością w którą człowiek wpaść może. wjednym tylko razie myśl taka może bydź ulgą iż od przyszłego nieszczęścia ocala, ale mieć to za ulgę jeſt nieszczęściem.

36. Mam książeczkę wktórej piſze co mi na myśl przychodzi; ile razy chciałem kartę napeł-

nić

nie tylem razy ją zdarł, ile razy nie myśli-
łem o karnie tylekroć ją napełniłem.

Ilekroć trapiło mi się widzieć dzieci igra- 37.
jące, zawsze sym był tego wybrał co inne
zaprzęga; takiem musiał być Cezar który
gdy przy sekytku wieku powiadał: iż wo-
lałby być pierwszym na wsi, niż drugim
w Rzymie.
więcej jest podobno wcześnowieku szczebiów od 38.
prawdziwie nadrzego do zupełnie grupiego,
niźli wrodzaju zwierzęcym od słonia do mró-
wki.
Nie każdy jest uniżonym kto się nisko kła- 39.
nia. Kapucyn który się pisze niegodnym
dla tego iż Kapucyństwo nad wszystko prze-
wyższa pokornym się zwać nie może.
Niechciby był kto powiedział iż radość jest 40.
miłą rzeczy społecznych; owszem to bardziej
zasmucać powinno, iż do takowej ulgi nie-
dola przymusza.

Nabożeństwo wielkie uczucie bytość Boga trwoje. 41.
Nie jest to wistocie iż skromnou pochwałą 42.
nie lubi, nie wydaje się tym iż się godna,
ale czuje iż jej należą.

Niedowiarstwem wszyscy prawie grzeszą oprócz 43.
chwalonych.
Ostatni już to jest stopień kłamstwa, kiedy 44.
kłamiący sam sobie wierzy.

45. Nie jest rzecz rozropna zbyt się na tym zasadzać co wszyscy powtarzają. O umarłych albo dobrze mówić trzeba albo nic, powszechny odgłos; niechcieby za nim pozwedł dziejopis niemiłibyśmy historyi.

46. pierwsze myśli powiadają najlepsze, możnaby dodać drugie najrzadsze.

47. Lecrobby na okazanie fałszu tego wyrazu niemożna użyć, takto prawda jak paźdi manifest.

48. Skarży się na głupię ci wiele o sobie rozumieją, a jak bydź głupim inaczej można?

49. Kto często powtarza ci pochwałami gardzi, zapewne albo się niedebrał, albo nietyle miał ile się spodziewał, albo co najpewniejsza niebył się godzien.

50. To słowo urbanitas w właściwem znaczeniu do wytłomaczenia trudne jest, ale nie równie trudniej znaleźć takiego, któryby czuł co ten wyraz znaczy.

51. Godna uwielbienia pobora takiego tłomacza który poprawia tłomaczonego.

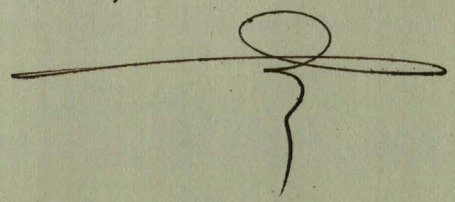

XXX. Jan Zamojski. Poema J. Janińskiego. autograf (zgubiony)
(w oryginale Juvenal.)

L. 1130. Hora B. Mariæ Virg. secundum consuetudinem Rom. Ecclesiæ
Praecedit Calendarium.

(in 24°. Oprawa Axamit.
Karl 145.
pismo na parg. w. XIV.)

pismo w. XIV.

Darowała K. Lotwińska r. 1833.

XXXI. Liczny wkład katalogu

1131. Liber de Articulis passionis Domini nostri Jesu Christi.

(in 12°. Oprawa z deski
Kart 127. pismo na pargam.
wiek XV.)

XXXII.

1132. Libellus choralis seu Gradua-
le Missus.

(in 24. Kart. 226. XIV.
Fragmenta membranacea. XIV.)

Kart 226.

XXXIII.

1133 Nobilis Polonia avitis
Equitum stemmatibus
insignita etc Calisii
A.D. 1702.

(in 16° = Kart. 350.
pismo zw. XVIII.)

XXXIV.
1134. Lwszy w katalogu.

Politik Ks. Katyska polski Senatowi poselskiej Izbie i wyższym Kołom rady mowy, i materya Ustawa, na rożne dyskursy podający.

(in 16mo Karl 391.
Pismo XIII. XVIII.)

XXXV.
1135.

Laurus vel Katel
Dialog albo rozmowa
o przyjaźni
Marka T. Cycerona
do Tyta Pomponiusza
Attyka, wierszem polskim
wyłożona.

(in 8vo Karl. 35.
Pismo XVIII. XIX.)

1). brak folia 1 z. 58. 58/2. 97/2. 98. 98/2.

XXXVI. Miscelanea

1136. (ab a° 1470 — 1490. circ)

(ff 1 — 123/2.)

Rękopism papierowy, obejmuje same duchowne przedmioty. Charakter ręki kilku wprawnych. Typuły, rozdziały, litery początkowe, tytuliki (gdzie nie gdzie) gęsto na kartach, periody, i do barwą czerwoną kreślone — cały nakład do starannie wykończony kodeksu w. XV. a gdy proca ostatka cały jest wymaga odnowienia oprawa zużywana, wpółczesna deski w rzeką karmazynową powlecrone rzodki i narożniki porostałe mosiądzne. —)

I.

(ff 1 — 52.) Rosetum memoriale divinorum eloquiorum. (czerwoną) (na karcie 1 — 3/2. Dedykacya do Kardynała Brauda taki ma początek:

„Reverendissimo in cristo patri et domino, domino Braude divina miseracione tituli sancti Clementis... sacrosancte Ecclesie presbitero cardinali placentino volgariter nuncupato — frater Petrus de Rosenhain monachus monasterii medicensis sedi Romane immediate subiecti ordinis sancti Benedicti patauiensis diocesis" etc —

(na k. 3/2 do czytelnika taki prolog

i

i wiersem zamyka: „ Ceterum lectorem exquiro benivolum cuius discrecionis lunam non renuo concepsam tum cunctei meteororum scriptoribus limam communem in veridico cuius denique prudenciam exhortor in domino etc — Et quia Roseum memoriale divinorum sloquiorum hoc opus vocatur per capita ipsius insinuans Invocacio divini auxilij et intencio materie quam tango (?)

Rore tuo cor eristi riga, mentem michi lustra
optatis dona pye votis celica pilastra (?) &c.

(który wiersz 100 tabi Konie f. 5/2)

Indelibilia stant hec hoc carmine lector
Si contingas hoc centum per caput versos. —"

(na k. 5/2) Explicit prologus. Incipiunt canones. (tych kanonow prozs dwa oddzielone Kazdy pismem wiksszem czarnem)

(na k. 10.) Et tamen de cognoscendo inicio capitulorum — Recapitulacio de ipsis epilogo.

(na k. 10/2) Per hos operis epilogos cognoscitur nomen libri cuiusves capitulorum, libri, ordo librorum ac quotus liber sit

et

et de quo tractat quilibet li-
ber- (wiekszem pismem czarno
w liniach i klamrach czerwonych.)
Początek:
astra, polum, cuncta terra
genesisque patres dat de
(wiersz wtóry epilogu 73.)
(na k. 11/2.) Tetrastichon operis sequitur
(proza.) wzrót do czytelnika-
(na k. 12.) Hic incipiunt metra super
genesin (wiekszem pismem czarnym)
— - 14.) Super librum Exodi sequitur.
— - 15/2.) Super librum Leviticum sequitur.
— - 16.) Super Lib. numerorum.
— - 17/2.) Sequitur super lib. Deuteronomii.
— - 18/2.) Sequitur super librum Josue.
— - 19/2.) Super lib. Judicum sequitur.
— - 20/2.) Super librum Ruth sequitur.
— - —) Sequitur primus liber Regum.
— - 21/2.) Secundus lib. Regum sequitur.
— - 22/2.) Sequitur tercius liber Regum.
— - 23.) Sequitur quartus lib. Regum.
— - 24) Paralipomenon sequitur primus
— - 25) Secundus lib. paralipom. sequitur.
— - 26) Sequitur primus liber Esdre.
— - 26/2) Sequitur super librum Neemie.
— - 27) Secundus liber Esdre sequitur.
— - —) Sequitur liber Thobie.
— - 27/2.) Liber Judith sequitur.
— - 28) Sequitur liber hester.
— - 28/2.) Sequitur liber Job.
— 4 30) Sequitur lib. proverbiorum Salo (mowiś)
— - 31) Sequitur liber Ecclesiastes.
— - 31/2.) Sequitur liber Cantica Canti-
corum.

(na k.

(na K. 32/2) Sequitur liber Sapiencie.
— — 32/2) Lib. Ecclesiasticus sequitur.
— — 34) Sequitur Lib. Ysaie prophete.
— — 36) Sequi: Lib. Jeremie prophete.
— — 37/2) Liber Trenorum sequitur.
— — 38) Lib. Baruth prophete sequitur.
— — —) sequr Libr. Ezechielis prophete.
— — 39/2) Lib. Danielis prophete sequitur.
— — 40) Lib. Ozee prophete sequitur.
— — 40/2) Sequi. lib. Johel prophete.
— — 41) Lib. Abdie proph: sequitur.
— — —) Sequ: Lib. Jone prophete.
— — —) Lib. Micheas prophete.
— — 41/2) Lib. Naum proph. sequitur.
— — —) Sequ. Lib. Abakuk prophete.
— — —) Lib. Sophonie prophete.
— — —) Lib. Aggei prophete.
— — —) Sequ: lib. Zacharie prophete.
— — 42) Liber Malachie prophete.
— — 42/2) primus liber Machabeorum.
— — 43) Secund. lib. machabeorum.
— — 43/2) Explicit vetus testamentum Tetrasticon. (vsir. 8.)
— — eod.) Sequitur lib. Mathei evang^te.
— — 44/2) Lib. Marci evang. sequitur.
— — 45) Lib. Luce evang. sequitur.
— — 45/2) Lib. Johannis evan. sequitur.
— — 46) Incipit Epistola Pauli apostoli ad Romanos.
— — 46/2) Incipit Epistola ad Corinthos prima.
— — 47) Incipit Epistola beati Pauli ad Corinthios secunda.

(na K. 47/2)

(na K. 47/2.) ad Galathas Epistola sequitur.
— — 48) ad Ephesios Epistola sequitur.
— — cad) ad Philipenses Epistola sequitur.
— — —) ad Colosenses Epistola sequitur.
— — 48/2.) ad Thesalonicenses Epistola.
— — cad) ad Thesalonicenses secunda.
— — —) ad Thimotheum prima Epistola.
— — —) ad Thimotheum Epistola secunda.
— — 49) ad Tytum Epistola sequitur.
— — —) ad Philemonem Epistola sequitur.
— — —) ad Hebreos Epistola sequitur.
— — 49/2) Liber actus apostolorum —
— — 50/2) Canonica Jacobi Apti sequitur.
— — —) Canonica prima Petri ~~apostoli sequitur~~ apostoli
— — —) Canonica secunda Petri apostoli.
— — —) Canonica prima Johannis Apostoli
— — 51) Canonica 2da Johannis Apti: sequitur
— — —) Canonica 3a Johannis Apostoli.
— — —) Canonica Jude apostoli —
— — —) Liber Apokalipsis sequitur.

(wszystko powyższe jedną ręką pisane dzisiejszemi czyli drugiemi czasami elegjackiemi. Ostatnia Księga Apokalipsy ku tak ją końcu:

" At nova sunt cuncta dolor abstersus decor verbis
sponse stat lapide
Bis senos fructus lignum reddens pluviumque
angelus ordet se nec adoret ait. "

(Na K.

(Na karcie 52 autor i cego przepisywacz takimi wierszem dzieło zamknęli.)

" Ecce iesu dive claudo pyetate libellum
letitie cupiens celestis more locellum
Sit benedictus domo deus ade virgine natus
Credentes sacris verbis salvare paratus.
de petra surexi (3.) petrus et memoranda reduxi.
Scripta sacrata dei que natali sacer (3.) petro
claudere concessit ut michi petra salus sit. "
(pismo czarne zgodne:——— kardego wiersza czerwono.)

O scriptor Librum cum scripseris argue demum
Non concedatur labor, hic ti non labeatur
attentus scriptor expertus denique lector
Sacre scripture cui sit bene cure.

per Vicencium scriptus
1. D. N. C. (1470.)
(pismo czarne wyższe. Ostatni wiersz i rok podkreślony czerwono.)

Ws. O piotrze z Wsi Rozenpaimu obacz: 1) Sixti Senensis Bibliotheca sancta T. I. p. 452. Ed. venet. 1565. in fo. 2) Wroplf. Bibliotheca Mellicensis. p. 206. 212. 213. Edit. Vienn. 1747 in 4°. 3) Jöcher's gelehrten Lexicon. T. III. p. 1471. Lipsig. 1751. in 4°. —

Dzieło powyższe wyszło wydruku dwakrotnie r. 1505 (in) w Lipsku i r. 1544 (?) w Strassburgu. —

Petrus Rosenheimensis Germanus
monachus Benedictinus in coenobio mel-
licensi austriae, poeta scholasticus,
divinarum litterarum non ignarus,
scripsit ad Praxedam titulo S. Cle-
mentis cardinalem, elegis distichis
succinctum opusculum, omnia utriusque
testamenti capita breviter perstringens:
cui titulum dedit, Roseum memo-
riale Divinorum. principium vero
tale, astri postus coelum, terram, cla-
ruit nub Sigismundo Imp. a° Dñi 1440.
(Bibliot. sancta Sidi tit. cuncis.
T. I. p. 452-3.) Edit. venet. 1564. fe

II.

(f. 52 — 57½.) Incipiunt Summaria librorum brevissima Biblie. de quo quis tractat. materiam prosequendo pro fundamento memorie conservando (crewwono wiekszem pismem.)

przy końcu: „ Capitula veteris testamenti sunt nongenta sexaginta quinque (965). Scilicet novi sunt 2.6.). Scilicet to cuis biblie sunt f. 2.2.6. (czarno większem pismem rodzaju mi crewwonemi.)

wszystko pisane dobrzej mniej więcej tą samą ręką, poprawy tytuły, inicjały i przerwy crewwono. rok nie ma nigdzie możemy go jednak blizko stanowić na 1470 a 1471. — mogąc być w porównaniu Treści Ksiąg pisma S. [redacted], niniejsza praca [redacted] pomocą. —

III.

(f. 59 — 97.) I. Jesu Christe mania pia. Elogventissimi viri Leonardi Gvstiniani Venetiis in Sancti Nicolai Myrarum Episcopi vitam. e greco in latinum traductam. ad Reverendum in Christo patrem ac dominum dominum Laurencium Gvstiniano venetorum Episcopum ac fratrem eiusdem. prohemium feliciter incipit. (większemi literami crewwono ten tytuł. na k. 62 prohemium explicit.„ crewwono)

Na tej

(Na lejce: Incipit vita Sancti Nicolai. (czerwono) —
Na k. 96½) Beati Nicolai vita feliciter explicit. (czerwono.) —
Na k. 97.) In laudem Sanctissimi Nicolai oracio quotidie dicenda antifona sequitur (nie) czerwono)
Końcy się:
Explicit vita beatissimi nicolai per manus cuiusdam Johannis presbiteri de Bodzanczin de eadem finita secunda feria post festum Sancti matthei ewangeliste anno m° cccc° sexagesimo primo. etc (nie czerwono wielkiemi literami gocheni jak wszystko.)
W gusmo to też dwakrotnie: 1) aldi: Poeta christiani — 2) Turnis: acta Sanctorum — 3) vicellius: Hagiologus. — autor umarł r. 1446. —

IV.

(f. 99 — 112.) I. Abreviata memorie collacione psalmorum terminorum illuc dicio davidicorum.
Incipit prologus in psalterium.
(czerwono.)
Końcy się: Explicit psalterium breve & utile omnibus. (czerwono.)
(Charakter gocki dobry cyrty zupełnie jak w poprzednim. Tytuły i kurdegp psalmu różni Inicjałki, zwykłe czerwono.)

Robin

Rolu niema atoli można mu nadać
1471. Autor niewiadomy polak zadrze z
dodanymi niektórymi słow: wyrazów polskich
obok łacińskich jak: f. 99. nowalia – nowizna. arvum – pole. f. eod. decursus – tłokow. f. 99 dornicioni dedicus – chrapal. f. eod. – mirificavit – dziwno uczynił. itd. – praca ta zajmuje się wyłącznie bardzo nieznacznym synonimów łacińskich obok wyrazów niektórych polskich przez cała
wnoszę po bliższej jest Kopiś.)

V.

(f. 113/2 — 119/2.) bez tytułu począwszy się:
„Nota scriptura sacra per
diversos libros in deo motus animae
sue, humana membra describit de
de — (pismo jak poprzednie czerwone
przedmioty marginalnie czerwono znaczone
gniazdka i periody bądź kreskami bądź
podkreśleniami takie. Jest to wykaz
wyrazów tłomaczących ortoki hebrejskie, wzruszenia
duszy czyli namiętności, w pismie f. od
Boga wyszły. (br. około 1471.)

VI.

(f. 120 — 121/2.) Regule pulcre ad fa-
ciem scripturam sive claves. (czerwono)
poczatek: „Nota vij regulas ad ex
ponendum sacram scripturam quas
tangit Isidorus primo libro de sum-
mo

– mo bono in capit° XX et vocantur ille regule ab aliquibus claves quia per eas intellectus apperitur Scripture in ." (f. 121.) „Nota singularem et valde utilem doctrinam prophetarum de (Która nota na kar. 123/2 niedopisana i mniej kowie całego Rękopisma –) Charakter pisma i wykonanie jak pod IV. i V.)

(Ob. osobne Kartki!)

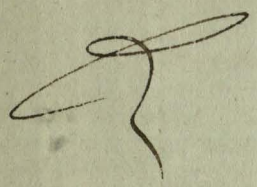

1) na których wierzch na białych kartach do obkładek lub wierzchnej jak podnej znajdziesz.)

wierzch

Wiersze wyczytane na kartach okładkowych
tak wierzchnej jak spodniej Rękopisma
Bib. Ossolińskiej do L. XXXVI. in 8°.

1. Epitaphium fratris Petri monachi disoluti Cardinalis.

Cui libuit licuit, cui cecca voluntas
Jus erat et sensus pro racione fuit
Hic jacet, ad summum pridie (?) de fece (?) levatus
Non passa est monstrum mors preparata dii
Difficile longo tractatu durare tyrannum
Discite collega novercit ista preceps (?)
Quod tulit antistes. quod vos tollerastis et omnis
non tulit Ecclesie crux miserata tue
Quod violenter opus verum fortuna levavit
Dignum est ni preceps vt violenter eat.

2. De te ipso.

Non ego picture radianti gloriör auro
Nec mea videreo forma decore nitet
Sed beat hoc unum quod sum sub principe Sixto
Inter Cardinales a Cardineis (?) gloria prima choreis (?)

3. Distichon

Cum Domino, Jere, aqua, igne mulcere,
monachus includitur — vitet habere cave.

(na okładce wewnętrznej wewnątrz.
pismo najpóźniej między r. 1480 - 1490.)

Laudamus(?) et munda, cera cum crismatis unda,
Magnificum agnum, quem do tibi pro munere, magnum
Somnia sicut natum per mistica sanctificamus
Fulgura de sursum pellit et omne malignum
Portatus munde, servat a fluctibus unde
Pervaguans (?) servatur partus liberatur
Petram frangit vt Christi sanguine angit
Dona dat et dignis, virtutes destruit ignis
Morte repentina salvat, sathanaeque ruina
Si quis honorat eum retinet ab hoste triumphum
Pars valet huic minima tamen sit integra tota
Agnus Dei miserere mei, qui crimina tollis. —

Hoc Urbanus papa Romanorum Regi cum agno
„pro munere magno“ misit. (ww. cr. 1480 - 1490.)

(mss. XXXVI. in 8°- na okładce spodniej wewnątrz.)

W następują wersze Tajemnicze bez tytułu tą samą ręką co i poprzednie pisane treścią omyłk.: Valedictio cuiusdam monachi claustrum subeuntis.

XXXVII. (pod. Katalogu)
1137) Carmina in laudes Sanctorum
Orationes - et litera pastorales
Romae edita
(ostatnie drukowane.)

—

Miscelanea
ab a°. 1580 ad 1650.
f. 1 — 289.

greckie i łacińskie według podobieństwa w wilnie między 1580 a 1600 pisane przez różnych Jezuitów po założeniu akademij tamże przez Batorego przeniesiono kilku z średniogrodu innej polski (Korony) przybyli tamo, między tymi było 3 zyjących co greckie składali rymy i wykładali greczyzny w Kollegium - Stanisław Warszewicki, Stanis. Grodzicki, Mikołaj Kunicki Orlizow dwoch - Łacińskie zaś hymny (carmina) pisali Zaborowski, pawet piotrowski ?), Jan Kon...., Jan Michoro..., Szymon P.. piotr Kwiatow..., Jan Sapia, Dawid Brzyndza, Walenty Babski S. Z., (może Szymon Zimorowicz), S. S.; —
Niebyśmy tak rzeczkowi dokładnie co do greczyzny kodex ten wyprowadzili co tem szczerej wyznajemy żeśmy

się udawali do P. Kozmińskiego
ustanowionego profesora w gimna-
zyum lwowskiem – języka greckiego
który pomimo że wydał jakąś gram-
matykę, niemógł mi dać dosta-
tecznego opisu – wiersy greckie
w tym kodexie będące, w któ-
rym skrócenia starogreckiem pi-
smem były dane hieroglifami –
niezrozumiałymi. Stąd też prze-
konałem się że nauka greckiego
języka nigdzie w szkołach, akade-
mjach winna być dawana, aby
nietylko druki dzisiejsze, ale ru-
kopisy dawniejsze (także wskróconeiż)
a osobliwie rękopisma oddające
się mogli rozumieć – co dziś nie
daje się być możliwe kiedy pan
profesor nam był zaambarasowa-
ny.

(W. Kartki.)

XXXVIII (pod. Katalogu)

1138) 1692. Nowe miasto duchowne
wierszopiskim piórem pokazane.

2 ad Cl. Mbs XXXVII. Miscellanea

8vo 1137. ab ao ad

fl — 289.

tytuł now. Inwentarza.

Pieśni na cześć Świętych i na
śmierć Krzysztofora Batorego, Kasztelana
Akerstyhi dla Radziwiłła Pierwszego, Kanclerza
Litewskiego itd. na ostatek Dyalogi rożne
rożne wszystkiemi. Łacińskim greckim, polskim
a nawet parę wierszy hebrajskich.

REWERS

na niżéj wymienione dzieł , które z biblioteki Zakładu Ossolińskich pożyczyłem:

Nazwisko autora i tytuł dzieła.	Miejsce i rok druku, drukarz.	Format, oprawa.	Ilość tomów, stronic, rycin, map, lub tablic.	Numer Inwentarza.
Biory na Kopyjgce rękopisma in Octavo. XXXVIII.+ Numera: XXXVIII., XXXIX, XLI, XLIII, XXXXVI, XLVII, XLVIII, XLIX. Stary Katalog		in 8voo	Tomów razem Osm 2	

+ wrisor grubo łaiński

Rewers otrzymany wraz z [illegible]

i najdaléj do D. 24go Grudnia r. 6 — Zakładowi nauk. im. Ossolińskich nieuszkodzone zwrócić obowiązuję się.

We Lwowie, dnia 21go Listopada 1851. Aleksander Batowski

W. natych Rękopismach Hrabstwa wsie jiszcze są bede je potrzebował

— — czas niella coraz szybciej przestrzeń lat oddzielających nas od przeszłości, coraz szybciej znikają zgromadzone nad tymi, co jeszcze pamięcią sięgają dawnego życia. Nadchodzą nowe pokolenia wychowane w atmosferze dzisiejszej cywilizacyi i dzisiejszych miesięcy, które wtedy oddalonego życia oczekują się z wszystkiem, tylko nie tem co nas we własnych ocenach usprawiedliwia, co nas ubezpiecza, to jest z tradycyami, przekonaniami, zwyczajami dawnego życia publicznego i prywatnego. Kiedy człowiekowi nie do działania niestaje, to powinien tego co zrobił za młodu, dzisiaj za zgrzybiałą starością odpadłe; a dzisiaj czyste i za drogostkar wśród nieżyczliwych i niewartych, że gdyby majątki dziejów były pomiędzy nami głębsze i powszechniejsze, byłoby więcej pomiędzy nami zgody.

Przegląd poznański zeszyt 5/6 67 str. 1852.
str. 33.

XXXIX. Epigrammata et poesia
1139. latina. —

XL. Zbiór różnych wierszów. –

1140.

XLI. Tłomaczenie Georgików i Eklog wirgilego. Rękopismo Jana Michalskiego. —

1141.

XLII. Fizyonomia Życia ludzkiego z
1142. obrysu Joba odrysowana. — (nie
klaje. ni)

XLIII. Władysław pod warunk. Pra
1143. ydya Juliana Niemiewicza.

XLIV. Rocznowy umarłych Polaków
1144 (niestaje .ni) —
(pod. roz. innocent.)
Wypisy z Roczników Akademii
Krakowskiej. Kadynuskiego Mar-
cina zkw Opolinskiego. —
(in 8vo Kart 17.
Pismo współczesne.)

XLV. pisma Sygnerta. (nieistaje. ni)
1145. (pod. nov. Inv. aut.)
Grammatyka języka niemieckiego
po łacinie napisana.

in 8vo = Kart 52.
Pisma z XIX wieku.

XLVI.
1146.

O Kwiatkach. –
in 8° Kart 40.
pisman 240. XVIII.

1138. Nowe Niebo duchowne słońcem
mieszaiem i wielu rożnemi światłami
gwiazdami jasnie oświecone a nabo-
żnem wierszopiskiem piorem do
uznania i uważania rozbożnego do
wiernym oczom ludzkim wyraźnie
pokazane, roku do sporządzenia
nowego nieba na ziemi 1692.

in (in 8vo Karl 391.
pismo rzw. XVII.)

XLVII.
1147.

Conciones. (ex 1562 – 66.)
in 8vo Karl 890.
pisanem saec. XVI.

XLVIII. Breviarii casus sedi apostolicæ seu Excommunicationes extra bullam cenæ Domini Summo pontifici reservatæ. –

1148.

m 8vo Kart 51.
pismen sw. XVIII.

XLIX. 1623. Historya o panience
(86. druk. ozdobne z czerwo.) 1149. niebieskiej. — Rozmaitemi nabo-
żnemi p. Wincentego Morawskiego.
w 8vo Kart. 230.
Pisana wieku XVII.

Li. Via vita ex S. Scriptura ver-
1150. bis composita authore Joanne
à Jesu maria.

in 8vo Kart 134.
grisman 2 XVIII. W.

113

L. T. Korona mądrości bojaźń Pańska, albo rozmyślanie o sterech ostatnich rzeczach człowieka każdego. P. Pawła Symplicyana. — w Krakowie 1604.

in 8°. Zarf 112.
pisma rękop. XVII.

L. II. Karamia Swiątecznie – po cerkwi.

1160.

№ 8: Kart. 229.
Pism. zw. XVII.

L. III. Zbiór nabożeństw. —
1153.

in 8vo kart 75.
pismem alw. XVIII.

L. IV. annotationes quadam medicæ.

1154 (ex Ao Dni 1584.) 66 n. Januar.

in 8vo Kart 174.

prius 210. XVI.

L V. Wypisy z Homera. p Ogoliń.
1155. Księgo z frantur Homerowe

= 8 = Kart 62. wypis =

LVI. Jus ascetica. –

1156.

in 8° = Karl 278.
pisano sec. XVII.

L. VII. Turecka. (Nie stoją ale jest
1157. inna pod tą liczbą.)
Dzieje francuzkie różnych auto-
rów ludzi Opolińskiego zapisu
in 8°. kart 16. wyoł.

L. VIII. De Institutione Regii Pueri.

1158. Littera Elisabeth de Polonia Reginæ ad Vladislaum Hungariæ Bohemiæque Regem. —

L. IX. (Miscellanea.)

1159.

Izbica Ktośći niema Strojnowskie Dwór

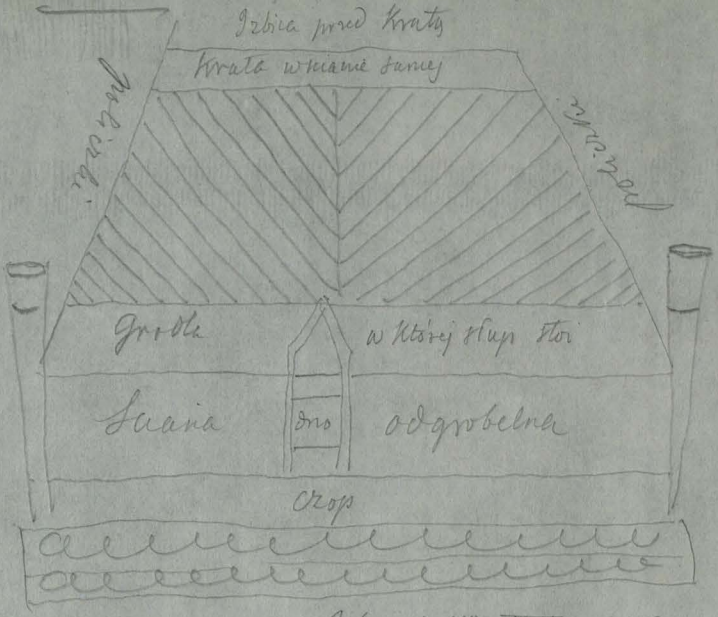

Rękopis in 8vo XIX. p. 73.

(u Strojnowskich na Karcu.
Piij verso)

Korrespondencye literackie i Źródła
do historyi prawodawstwa polskiego
w zbiorze rękopism. bibl. Ossolin'ch
wespół zwiadomościąg o Dyplomatach
tymże chuś.

Korrespondencye: Każdy czas ma swój nastrój. Nietylko i literatura podlega takim periodycznym słabościom. Jednym zdaniem istotą jéj złego nastroju jest swawola praktykowana w korrespondencyach literackich. Nie przeczymy użyteczności podobnych korrespondencyj. powinne one jednak rzetelne być i rozważne, szerzyć prawdę nie mylić, oświecać nie bałamucić. Tymczasem tak korrespondencyi jak redakcye dopuszczają się wielkiej w tym względzie lekkomyślności. Redakcye przez niewczasne umieszczanie listów, wyjątków z listów, nie przeznaczonych dla całej publiczności; korrespondencyi — przez potrzebne dowcipienie tu lada pogłoski, tam chwilowego o jakiejś poważniéj rzeczy widzimi się. Najwyższéj w tym kierunku płochości pozwala sobie Dziennik Warsz. Każda chwila przynosi nam tego dowód. wnet jak p. a Morbach w Czarnéj, reklamuje ktoś przeciw wydrukowaniu twego poufnego do przyjaciela listu przez red. Dn. Warsz.; wnet jak w zajmującym numerze niniejszego Dn. Liter. zachodzi potrzeba sprostować najdziwaczniejsze fakta, popełniane przez Dz. Warsz: w korrespondencyjnym serwisie donoszenia tam czegoś; wnet czytamy w Dz. Warsz. wierutne bajki tem szkodliwsze iż rozchodzące się szeroko od wisły aż za białe i czarne morze a dotykające osobistości wprawiają publiczność w niepotrzebne wzgląd innych i rzeczy o których niegodzi się lekkomyślnie rozszerzać fakta. Moglibyśmy na tysiące takich grzechów Dzien. Warsz. przytoczyć. I tak np mając zwyczaj

krytyka Dziennika Warsz: co do podań literac:

przekładać

przeplatać w drobnicy sporób nowiny polityczne
i urzędowe potoczności literackiemi, obok dowie-
dzień: że pewien Jw. jenerał do Lublina odjechał, albo
że pewien mahometanin Krzyż Ste Stanisława dostał
itd., wdziela Dr. Warsz. ważnych notat o Tomicya-
nach, według niego Jakuba Górskiego akademika
około r. 1630 żyjącego, gdy tymczasem Tomicyusza
cały zbiór aktów Kancelaryi cesarzów najwięcej Zyg-
munta I winniśmy Stanisławowi Gorskiemu Kanon:
Krak. piotra tomickiego bibl. Krak. domowemu lekarzowi
i sekretarzowi — około r. 1546 — aratem o lat sto przed
Jakubem żyjącem. Dr. Warsz. zna ją także jak
za pierwsu na białych krukach, czyli na nadrzędnie
wydanych kwiatkach, kiedy nikt nabuby porwać
aż do Zygm. Augusta czasów. Dr. Warsz: na kor-
respondenta który mu pisze ze Lwowa o Katalogu
Bibl. odnowskiej (nie odanowskiej ani odolanow-
skiej) złożonym p. Aug. Bielow^o, który zwiać nie
widział że odnów pode Lwowem leży, a katalogu na
ony nie widział lubo we Lwowie wydrukowany. polak po
polsku chcący zapytać na Aptyku Dr. Warsz. (z d.
20 Stycz. 1852 nr. 24.) co znaczą wyr. trzeciego
o skopirowanych skorupkach dawnego prawodaw-
stwa polskiego? — albo czy można dać wiarę: że
P. Maciejowski dał jeden zbiór cały rękopisów przepisać? — Lecz z radością nad taką
herkulesową pracą ochłonąwszy, dowiadujemy się z Dr.
Warsz. o odkryciu jakiego nowego Niesieckiego, gdy
pod tym nowem Dr. Warsz. chce tylko rozumieć ks.
Korya herbarzowego dwa biskupie rzeźbe po synie Zyg.
Augusta (1572 — 1575.) przypadłych. Tu po Koronie
Orzelskiego spotykamy się z wiadomością o polonezy-
stej Zabrzeńskiego. Czytelnik nie wątpi pomyśli o
nowem dziele Stanisława Zabrzeńskiego biskupa płockie^o

gdy

† o Koronie
Ksiądz. Orzel-
skiego. Czy-
telnik pomyśli
zapewne — —

gdy przeciwnie autorem położonych jest Andrzej Lubieniecki rektor szkoły elbelskiego dysydenta.
Ale najwięcej krzywdy wyrządził Dzien. Warsz. doniesieniem naprzód pobieżnem o źródłach do historyi prawodawstwa polskiego, znajdujących się w zbiorze rękopismów Bibl. nar. im. Ossolińskich, powtóre o dyplomatach tymże zbiorze mających być moją własnością. Osobliwie pierwsze z tych dwóch doniesień może nie tylko ogół publiczności lecz nawet literatów, oddających się badaniu prawodawstwa ojczystego, ze szkodą literatury wobec wprowadzić, a w każdym razie myśl o zbiorze rękopismów Zakładu Ossolińskich na powierzchnię wyobrażenie. Dlatego mamy robotę zaobowiązek, bliżej rzecz tę wyjaśnić.
W nrze 3 Dzien. Warsz. str: 6. umieszczona jest korrespondencya ze Lwowa (właściwie list do W. a Naiejowskiego) donosząca że ja przeglądając i spisując rękopisma Bibl. Ossol., krom Statutów wiślickich żadnych innych prawodawczych zabytków dawnych w zakładzie tym nie znalazłem — czego wdalszem następstwie myśl wypływa wniosek, jakoby zakład Ossol. ani dla p. W. A. M., ani dla którego kolwiek innego badacza prawodawstwa ojczystego żadnych zresztą materyałów do studyów nie zawierał. Co do pierwszej części doniesienia, prawda jest że przeziérałem i jeszcze przeziéram, że opisywałem i jeszcze opisuję rękopisma Bibl. Bibl. nar. im. Ossol., ale niedokładnie donosi korrespond. Dzien. Warsz.; że krom Statutów wiślickich żadnych innych prawodawczych zabytków tam nie znalazłem i t. d. Gdyby albowiem istotnie tak się rzecz miała, a doniesienie takowe wiarę dano, mniemanie o przeziéraniu przeze mnie rękopismach byłoby błędne a o mnie i pracy mojej nawet krzywdzące. Odróżniając naprzód znaczenie ogólne wyrazu statut, że że jedne są synodalne, kapitulne, kościelne

o Rękopis: Bibl. Ossol. Statutów wiślickich — a mianowicie wiślickich

a drugie prawodawcze czyli koronne, o tych ostatnich
acz wkrótce i pobieżnie podamie Dz. warn. 9°
sprostuję. Statutów wiślickich czyli Kazimierzowskich
znają 2 zbiór rękop. Opol.° nie dwa ale trzy
kodexy. 1° najdawniejszy pergaminowy (cod.
mss. in 4° XXXII. f. 27–56.) którego początek: pro-
logus. Incipit liber Juris polonici etc. ordo e-
ius qui servatur per omnes provincias Regni
polonie. — Rękopis wprawdzie piękny i dobrze zachowa-
ny ale pod względem wykonania czyli czytelności te-
kstu wiele do życzenia zostawia. Joachim Lelewel
w T. XX Rocz. t. w. p. Nauk str. 192.; nadto p. tak-
że w dziele: Bibl. Ks. dwoje. T. I. s. 233–237. sze-
roko mówi o Statucie wiślickim. J. w. Bandtkie
wydał rozmaite texty jego zróżnicami w dziele Jus
polonicum warsz. 1831. in 4°. atoli najdawniejsze
wydanie jak wiadomo winniśmy Łaskiemu arcyb. gnie-
zn. w. kanc., z którego Kazimierz Konarski pijar wy-
jął i w I Tomie Woluminów umieścił. — Wydał różnie
Lelewel r. 1824 Statut wiślicki jak ram o tem w
Bibl. Księgach swych T. I. s. 233 wspomniał. Wy-
danie jednakże texty mniej więcej różnią się zrobił a
Łaskiego jako najpierwszej drukiem ogłoszonej, naj-
więcej odmianom i dodatkom znać dowolnym wydaw-
cy podległ; tak że zestawienia pilnego, i porównania
rzetelnego wymaga. Opis wcale porównawczy każde-
go wszechpolskiego rozdziału (capitulum) czyli artykułu
i słów znaczenie jeszcze na do poznania. Co do mniej-
szego Kodexu tyle nadmienić, że bedąc najdawniej-
szym zwątpienia dotąd odkrytego, na bliższe rozpozna-
nie tem ramem zasługuje. — Rękopis ten nazwany
krakowskim z powodu że pisany jest tąż ręką i
wtymże samym kodexie co Regula domus S. Spiri-
tus Cracovie a° Dni 1400. Jest zatym odpisem
wcześniejszego pełniejszego kodexu a wcale bliższego pro-

mulgacyi

mulgacyi swojej: „volumus ut omnes nostre Constitutiones edite nunc in Colloquio generali in Wyślica etc. (l. c. Cap. V. f. 28 v. colum. b.) Lubo Statuta czyli Kod pierwszych wnosić by należało, iż Statut ten wszystkie obowiązywał prowincye, treść atoli przekonywa iż jedynie do Małopolski się liczą, dla tej racyi jest zupełny dla całej Korony zaś nie, czego układ rozdziałów i cały pierwotny rękopism dowodem; zwłaszcza że wzmianka tu o Krakowskiem i Sandomirskiem jedynie mowa, stąd łatwo wnosić, dla czego liczba rozdziałów od całego Statutu mniejsza. Wstęp nawet, z wstępem Łaskiego porównywając, odmienny treściwszy i gładszy; cokolwiek przeto Łaski do tekstu przydał pierwotnego jako niebyłe, za erudycyą wyraźnie Kanclerza uważać się powinno, który pochlebiając Stanom koronnym i królowi, pracę swą drukując, zmieniał lub przerabiał czego w tekście przed sobą leżącym nie miał. Stąd różnice liczne w każdym niemal Kodexie. odnośnie zaś do ostatniego, Konarskiego rozdziałów 151, † zresztą

† w naszym Kodexie liczba nierówna 106. brakuje, bądź zniedopisania, bądź iż z Statutu obowiązującego wszystkie prowincye (który dla Małopolski a że wszystkich po kilka osobnym) rezerty opuszczono. Nadto samo liczbienie rozdziałów zaczęte, później zmylone a wkońcu zaniechane — wszystkich blisko 115; —

co także dowodzi że Kopiator albo sam robić przerabiać i przestawiać pozwalał, lubtez z Kodexu dla Małopolski przeznaczonego przypisywał; i to ostatnie podobniejsze, gdyż nawet niektórych wyrazów nierozumiejąc, takowe błędnie przepisywał. Text ten Kodex jedyny zowyąd o którym pisze Lelewel w Bibl. T. W. p. nauk Tom. XX. s. 203 stąd jedynie znaczniejszy, że starszy od widzianych przezeń dwu rr. 1423 i 1441 (ibid. l. c.) — 2° Kodex papierowy Statutu Wiślickiego znajdujący się między pismami rozmaitemi (Mss. in 4° bez sygn. ff. 1—13/2) nazwę go Łaskorońskiego, z powodu że należał do Hieronima

Łaski

Lanckoron° jak podpis własnoręczny ręce: Stanislaus Lanckoronsky de Brzezie Cuiavien Sandomirien[sis] Capitan. Camenecensis Generalis „ f 43/2 świadczy. Własnek tego statutu bez tytułu dla brakujących kart zwydania początkowych pisany jest najdalej około r. 1470. wnosząc to zdaty przy Kar 80. w kodexie tym mamy całych rozdziałów 128. odnośnie więc do Baudtkiego wydania nie dostaje rozdziałów 28. Tytuliki Rozdziałów, nieco większemi literami, nie są liczbowane. Na głowki początkowe (inicjatki) miejsce białe pozostawione. Nie można odgadnąć dla czego w niektórych rozmaitych rozdziały (capitula) statutów często przestawianie (transponowanie) przez bez porównania z najzupełniejszym kodexem dokładnie wyłożyć trudno jest które tu rozdziały brakują. kodex poczyna się od słów: „ de prescripcione maritate mulieris decennali „ a kończy: „ de termino non existentis in terra et termino gravis debiti solvendi. amen. „ — 2° Trzeci kodex papierowy statutu Kazimierzowskiego w zbiorze Dzieduszyckim Ossol.° jest równoczesny prawie poprzedniemu i znajduje się między pismami rozmaitemi (cod. Mss. Ch XV. in f°.) Jest tu zaraz ułamków różnych trzy, które zarobna wszystko ich opiszemy, aby badacze prawodawstwa bliżej się zapoznali z niemi, a wogóle[m] będzie się lub po omacku jak dotąd do nich nie odwoływano. Ułamku pierwszego (k. ff. 103–106) pismo z XIV go wskazuje go wieku, litery początkowe czerwone słowa skracane. Na tych trzech kartach spisana summa rozdziałów statutu czyli tytułów index obszerniejszy tychże z których (ratio erore) naliczyłem 88. Początek: Sequitur de obligacione hereditatis in pecunia. Capit. I. „ ułamek drugi (ff. 106–123) znapisem: „ Sequitur de constitucionibus. Statut ten Kazimierzowski r. 1347. (Wiślicki.) jest zniszczeniem i zwilgotnieniem kart wiele

mocno

mocno defektowy. pismo pospieszne, blade, nieczytelne, skracane, na dwóch kolumnach, najdalej z lat 1446-1450. we wielu miejscach i w ramym wstępie kk odmienny. Końcy Bordiar 137: de tutoribus puerorum. Odpis tego Statutu dla Wielkopolski Bandtkie wcale nie-znał. w obszerniejszem rozpoznaniu które tu opuścić nie-można, tytuł i liczby rozdz. wykazałem dokładnie, celem łatwiejszego porównania i zestawienia textów między obu rękopismami różnemi przeinaczonych. Statut nasz nie wchodzi w żaden kodexu, bo zamiast w poprzednich znajduje się (k. ff. 114. 115.) za tu Bordiary: 158-161. i 173-180. atoli bez żadnych tytułów, papiery w tym tomie zebrane były własnością Seraf. na z Werwałdu mieszczanina i ławnika generalnego Sta-rowskiego w drugiej połowie XV wieku żyjącego, po któ-rym Jan Długosz dwie opis nasz kupił był kamienicę na burze przez siebie założoną przy ulicy grodzkiej. Te zatem Statuta u Długosza wyraźnie były. Zdaniszcze nie na tem końcu się przez prawodawcy za-bytków — czyli według Dzien. Warsz: stronników rękopi-śmiennych w zakł. Ossol. — Ma zbiór rękopisów (Statuta spisane całe już dla użytku miejscowego czasu) odpis oboto r. 1470 statutu w Warce „in vigilia Simonis et Jude (27. 8bris) diebus regnantibus a D. 1420 wydanego (Cod MSS. Lanckor. 4to ff. 14-18.) ma także odpis owej sławnej księgi o prawach wogólności znanej pod tytułem: Summa legum Rajmunda Neapolitańczyka, którą Tarki wprowadziły swego Commune wydał. (Cod. Lanck. f. 19- posiada również odpis piękny blizki a może najbliższy oryginału, w którym Statut Łęczycy przez Kazimierza W. r. 1368 ogłoszony został, tem ważniejszy że w żadnym dotąd zbiorze praw nie znalazł całkowitego umieszcze-nia. Należy przeto do nieznanych i świeżo odkrytych.

(Cod

(Cod. Mss. Berwalda – Długosowy in fo. Cl. XV. na kar. 135.)
autorowie prawa polskiego mówią wprawdzie że Kazimierz W. wydał dla ziem krakowskich statut; ordynacyą w tym roku, która się w Karbcu Kor. Krakowskim miał znajdować, ale go w zbiorze takiego i późniejszych na próżno szukamy; jest tylko potwierdzenie jakichś statutów de anno 1451. – Dalej jeszcze w tym samym kodexie ważny znalazłem ustanek statutu, odnoszący się do panowania Kazimierza W. również w żadnym nie mniejszym zbiorze ani wydany drukiem, obwiązujący obowiązki urzędników starościńskich i innych, celem zapobieżenia nadużyciom urzędników. Fragment ten krociuchny wartoby wydrukować. Zabrał. Opol. posiada również odpis, świeży wprawdzie bo z r. 1798, ale Cracheiego ks. potwierdzony statutu praw mazowieckich przez Mikołaja Sulczę z Szamotuł r. 1456 spolszczony. (Mss in fo. L.) dalej Kodex prawa magdeburskiego spolszczony XV w. w którym Krom wilkierzów po polsku i po łacinie dla Lwowa wydanych odkryłem statut przez Kazimierza W. nadany Żydom prowincyi tej Rusi. „Quod Judei nostri in Lamburga et tota terra Russie etc. Tytuł jego taki: „Jura Judeorum nostrorum per serenissimum principem ac dominum Kazimirum dei gracia regem polonie privilegiis sub nunquam vigillis roborata – z r. 1337 z potwierdzeniem z r. 1487 (?) (Codex Mss. in fo. L. I. ff. 2–5.) prawa te o wiele różne od nadanych Bolesławowskich r. 1264 a szczególnie z potwierdzeniem przez Kazimierza W. r. 1343 w statut Aleksandra Króla wszczonem. Otoż Żydzi czerwonoruscy inaczej a wielkopolscy inaczej radzeni byli prawem. – przytym samym kodexie (ff. 9.) znalazłem urządzenie co do zbiegów po obu brzegach Bugu, nakaz odgraniczający Ruś czerwoną z Litwą wydany – około r. 1487 – ale bez żadnej daty, wdowóz jeno artykuły przez komisarzów delegowanych ktemu pod tytułem: Statuta

Statut Kaz. W. Żupniczy

Statut tegoż dla Żydów czerwonej Rusi

ex

Inne prawo- dawcze zabytki

ex utraque Bug terenda per ordinem.. przebiegając, dalej zbiór zgłopis w zakładu tegoż nie mogę pomi- nąć, księgi przywilejów miasta Krakowa stanowiący: Jus Civile Cracov. ex autographis ab a. 1222. (Cod. mbr. f.V. in fol.) Statuta regni pol. per nob. Lucam Drzewicki A. 1565 congesta ac descripta. (Cod. mbr. f.IV. in fol.) – ciekawy także dla różnic zgłopis Statutów prawa Szczerbica autograf; i odpis. (Cod. mbr. f.III. i f.XXXIII. in fo.). Także zbiór pod tytułem: Archivum iurium bonorum episcopatus Cracov. et ducatus Severiensis. roku wprawdzie 1746 odpisany, zawierający akty dyplomata i inne ważne dokumenta odr. 1204. po- dług autografów wkapitule przechowywanych „ex ipsis veris originalibus" (Cod mbr. in fo. XCIII.) wreszcie że pomimo wiele zgłopisów prawodawstwo wyłącznie zajmują a wyłącznie zbiór dyplomatów pergaminowych 180 pie- rwo sztuk liczący ludzie Regesta dyplomatów przez Marcina Kromera mistrza Koronnych dziejów – na wielką uwagę zasługuje zbiór. Jana Łaskiego dla króla Zygmunta III. sporządzony zbiór praw przedstawiający po polsku pod tytułem: Compendium legum itd. r. 1595. wraz dobrami tabellarycznymi to- warzystwa krajowego całego pod władzą królewską zo- stającego kapitułę złożonym którego napis: Cautes Jagiełło y Króla iego mocy należące the rzą. Cod. mbr. in fo. f.XXXIII. K. 5–27.) Zdaje się tego otrzymaliśmy naszych przodków albo niedowiarkowie czasów dawnych – a tych dla niemiejętności i między nami mnóstwo – przekonają się byleby chcieli, lub prawa narodu była im nie- obojętna, że był kiedyś w polsce rząd i porządek, był sprawiedliwości wymiar, było wykonanie praw, rady i sejmowe w ojczyźnie zaufanie i poważanie, które nie dla zysków jeno lub wynagrodzenia się ale dla dobra pospolitego chętnie pracowali, braci współnej służyli, Boga i przysięgi przed jego tronem wypełnienie

wykonanéj bali się, a który jak w tarczy herbowéj tak wgłębi serca godło: amor patriae nobis ustawicznie nosili. – Z tego com w przegladzie tym wspomniał dość jasna, jak niegodna wpośród nas bliźnie, rzeczają się na biegość trzeciego Zabytku piśmienne starożytnéj ojczyzny naszéj dwiema słowy zbywać. I nawet szczerze litować się trzeba, że się znajdują tacy, co ani się bliżéj i niby grzecznie piśmiennictwu oddali, sami przecie tak powszechnie wyobrażenie o nim mają a co gorsza – nieprzełamawszy się nawet, mając ksiąg sporobności, chcby wszystkie przeczytać i wziąć się wahają się. Co do mnie upewniam się całkowicie tu pośredniém wprowadzeniu tyle ważnym dla naszego prawodawstwa zaledwo setna jest cząstka owych rękopismo których rozpoznanie tak kilkakrotnie powtórzeniem. –

ogólny pogląd na nasze prawodawstwo dawne

Teraz jeszcze nieco o dyplomatach tymczasowych bo i ta rzecz przydać się może na potomnéj, a na się cokolwiek inaczéj jak jest podana w Dzien. warsz. wzmianka mniejsza wzakrzi będzie bardzo krótka, zachowuję bowiem sobie obszerniejsze pomówienie w wstępie do kodexu dyplomatycznego Oparłbym tego, który niegdyś zamyślam. W Dzien. warsz. pomieszczone są dyplomata tymczasowe. W tym względzie wolałbym raczéj je i wszystkie publicznemu dozwolić mieli aby niepowrotnie zaginione były; atoli oryginałów tyle ważnych, tak mało znanych nigdy pomiędzy niemogłem a przechowane w Bibliotece uniwersytetu lwowskiego stały się partactwa pożarem który Lwów na d. 2 Listopada 1848 dotknął. Dla uniknienia niesprawiedliwych dowtarzań lub pozadrzeń należy mi obok słowo tycząca się archiwum tymczasowego kilka słowami tymczasem wyjaśnić, aby

O dypl. tymczasowych krótka wiadomość

Tymczasowym

trudniejszym nauką dziejów i prawodawstwa ojczystego rzetelne udzielić wyobrażenie o tym skarbie staroświeckim, w którym była przechowana czyli może najrzadsza i najciekawsza pomników zarówno odległej przeszłości, a tym samym wyjaśnień zbędzie, których ona najbardziej obfitować może.

Zbiór aktów Tynieckiego Opactwa

niegdyś najbogatszy bezsprzecznie we całej dawnej Polsce, wiekami trzem długi czas przez skrzętnych a może i zazdrosnych Benedyktynów pilnie strzeżony, do ostatka ich istnienia nikomu nie był przystępnym; uwydatnił nawet ów nawet ucieczka, tak dawnej Cracklego i badania przemiłowanym mężów jak Lelewel, Ossolińskiego, Bandtkiewicz. Dyplomata publikowali dotąd udzielone i wiele innych rozbierane wyjmowali umarli nasi jedynie zdania Stanisława Szczygielskiego: Tynecia r. 1664. in 4° wydanego, do którego jak do jakiej wyroczni wszyscy się odwoływali. Cokolwiek zaś wszyscy późniejsi bądź wyjaśnić, bądź też zbić przedsiębrali, na domysłach lub rozumowaniu mniej więcej trafnem oparli, nacoż atoli dochodzeń, porównań lub odkryć wcale nie dowiedli. po zniesieniu catkowitem zakonu Benedyktynów Tyńca, po zinkamerowaniu dóbr tego opactwa przez rząd, najprzód biblioteka wzmiankowana czyli jak wprzód na miejscu zostawiona, a później i archiwum opactwa do Lwowa zwiezione, w dozór bibliotekarza Wereh. Lwowski wydanie oddane zostały, ale tymczasowy iż właściwy zbiorów tych będą zakonserwowanych aż do rozstrzygnienia sporu od lat 20 toczącego ostatecznie przesłanie oczekiwały. Skutek go jest drugi czy trzeci rządu bibliotekarz, który nie posiadał indexów porządnych ani inwentarzów, skarb ten tymczasowie bez żadnej kontroli do rąk wszystkich zupełnie sobie powierzony. wszystkie aktów archiwum tynieckiego składających było jeszcze pod kluczem jego sztuk blisko (czy numerów) 5000. a zamych pergaminowych dyplomatów i przywilejów, wcześnie gdym tamtędy przejeżdżał

przepisywał kilka dni z rękopisów. Leżały w oberszadzie, nietknięte prawie w szafach dolnych głównej bibliotecznej sali. W latach 1846. i 1847 uprzejmości dozorcy biblioteki p. Stronskiego zawdzięczam zeszycie zbiór tego nader cennego. zabrałem się najprzód do dyplomatów pergaminowych z tego że się jeszcze malarzem, nam odpisy robiłem odkładając całkowite wypełnienie wszystkich wankiowych papierowych do komnatów do swobodniejszej a ruchliwszej, niż była podróżna chata, pory. — ale zamierzając wydać dyplomata tymczasowe nieprzerwałem jednak na tym; i celem uzupełnienia takowych zabrałem się do wyrukania brakujących gdzieby się znalazły. prócz będących przed to w archiwie na Wawelu kilka nadań wziąłem kanonicznych i tabularnych a parę oryginałów w zbiorze prywatnym. prócz tych udzielił mi z zbioru swego W. Ks. Dzieduszycki najciekawszych dyplomatów trzy w oryginałach, między którymi wyszukiwaniem trafiłem odkryć się najdawniejszy ów Księgi dyplom z r. 1105; i inne dwa dyplomata Bolesława wstydliwego z lat 1234. i 1258. nakoniec w zbiorze dyplomatów zakł. ojców Malarzem pergaminowych dwa z lat 1228. i 1335. które prócz dosłownego odpisu jako jestże istniejące (zbiór sam bowiem tymczasowy stał się jak już nadmieniłem) wprowadzonego zamierzonego wydania kodexu oczekują. Owoż niedawne wydanie jakiem sposobem, niemogło być autorowi nigdy wprowadzenia dyplo[matów] samych nadało mi się nadzieję cennych zabytków do historyi i prawodawstwa nader ważną od zupełnej zatraty ocalić. — W której ciekawi między nieznane dotąd, wątpliwe lub przed oczem badaczem chowane przez[ze] mnie dowody objaśnienia lub wierniej przedstawione źródła. — Nie[ja] czytelnikom, tymczasem przykrą wzmiankę W. Wam[ci] dozwolę i ciemno zrobioną, z tą uwagą iż wszelkie czytelność do druku nie przeznaczone korrespondencye otwarcie ogłaszane i czytane być[ć] powinny, gdyby obszernem lub dwuznacznem tłumaczeniu nie uległy. —

pisałem we Lwowie w marcu 1852.

Alex Bodowski

(druk. w № 15. Dziennika Literat. Karola Szajnochy.)

1852

Wiadomość o spalonym Zbiorze Naukowym w mieście Krakowie w dniach 18, 19, 20 i 21 Lipca 1850 R.

Lubo od właścicieli tej niepowetowanej szkody dotkniętych spodziewać się należy dokładniejszej wiadomości; to co podać dzisiaj w tej jeszcze mierze powinni możemy wspomnieniu — spalono bowiem nie jedno rzadkie dzieło, nie jeden biały kruk w bibliografii ojczystej a zdymem mieniał nie jeden owoc pracy zasłużonych w literaturze naszej mężów. Jak spalona biblioteka po Wojciechowskim przygotowana do druku; powtórna edycya słownika niemieckiego i na ukończeniu piszczący z wielką pracą i nakładem wielki słownik łacińsko-polski i polsko-łaciński wyłącznie — spalono kilkanaście tysięcy dobrowy zbiór dzieł do Literatury polskiej Karola Mecherzyńskiego niemniej i jego prace do literatury i historyi literatury polskiej. Spalona bi-

bliotéka

biblioteka wojskowa polska p. Wsbockiego i dalsze jego pisma w rzadkie historyczno-wojskowym, którym ogłoszony ostatni pobudek pochlebne i sprawiedliwe wydał powody. Spuścizny jej wielkiego grafii będzie Tatry p. Wiuc. polla i wiele innych tegoż współczesnych historycznych i geograficznych — w mieszkaniu Teodora Stankowicza spłonęło wiele obrazów ojca jego malarza wielka i znakomitym nakładem i wieloletnim staraniem zbieranej biblioteka Hr. Morsztyna i bogaty zbiór rycin polskich. Biblioteka Dmet obejmuje polskie i jeden z najbogatszych zbiorów polskich rycin i numismatów i obrazów obejmuje p. Fredleina — Juliana Sawiczewskiego ogromny zbiór pieśni polskich wraz z nutami spisany, kosztowne ryciny i numismata. — Radzy Banoego biblioteka prawnicza — piękny zbiór Hr. Ostrowskiego (?) — Stara biblioteka odrowąża w Kamieńcu Raya — Biblioteka matematyczna i architektoniczna Radwańskiego — Zbiory Rycin i starożytności Gąsiorowskiego biblioteka rzadkości technicznej wraz z pra-

cami

cami Wrocławskiego. Ogromna Biblioteka Dominikańska, liczyła przeszło 16 tysięcy dzieł, wiele rękopismów, i osobny wolumen Dyplomatów z XIII. XIV. należący do historyi narodowej i kościoła odnoszących się. Znajdowało się tam po kilkaset egzemplarzy dawniejszych dzieł przez ostatnich lat wydawanych; strata tem bolesniejsza że ogromne poniosły niemałe szkody w czasie dawniejszych odwiedzin miłośników książek niektórzy pozwolili do Biblioteki swojej wstępu - tylko co przy radkości książkowych w niektórych, kosztowne dawne i przepysznie pisane pergaminowe rękopisma. Niemałe dzieło, celnik czterowej połowy XVI wieku, książki polskie węgierskie i Matthea Duhareń, wszystko zniknęło na zawsze zoba i myśli ludzkiej. — Biblioteka XX Franciszkanów odnowiona i przyozdobiona w ostatnich latach XVIII. w. przez X Korzeniowskiego około 10 tysięcy dzieł liczyła francuskich, włoskich, niemieckich, a szczególniej łacińskich teologicznej treści z w. XVII. i dawniejszych. Rzeczy wiele i pomiędzy książki ale co ważniejsza rękopisma niemałej wartości jako to: 1) Kronika Wyszkowskiego Historya kościoła XX Franciszkanów Krakowskiej

Krakowskie 2) tegoż Historya zakonu
w całej polsce itd. 3) zbiory pieśni
włoskich sprowadzonych przez tegoż. 4)
zbiory pieśni kościelnych X Kierskow-
skiego 5) Rękopisma X. Jasnowskiego
Kanon: i profesora itd. — wiele też było ich
dotąd miał, obrazy zakonników, do-
tychczas i zakonników krakowskich i obraz
S. Cecylii w rzeźbie przeźliczniej oprawy.
Zgorzała wiosni Biblioteka S. Józefa —
ani zbiór niektórych dzieł łacińskich zaborczej
treści. — medyjały: kosztowny zbiór o-
brazów ś. p. p. Skotnickiej, uniwersytetowi
przekazany — w chwili pożaru wyrzuca-
no je z drugiego piętra okienno. — obrazy
malarni szkoły Teutnickiej — zbiór rycin
i starożytności Dutkiewicza — obrazy o-
leyne i ryciny senatora Sosnowskiego —
Duplikaty Biblioteki Hr. Mosqnskiego
piętra postawione na ulicy Brackiej po-
przemieszczeniu samejże Biblioteki — pod
księgarni i drukarni Friedleina, macierzy
poniosł szkodę księgarz Czech ale cięższej
doznała klęski drukarnia Uniwersytecka
jako to 26 Kart pism tytułowych linij i o-
wodek — 4 Karty garmontu druku, 6
supleb liter czcionowych — 24 arkusze od-

bitych

brtyst VIII Tomu Historyi Liter: polskiej
Mich. Wiśniowieckiego — 13½ arkuszy Ary-
metyki Prof. Hr. Krasińskiego — nakład
Ksiąszki do nabożeństwa dla polek — 2
arkusze Fizyki Prof. Kunzyńskiego — 2
arkusze II Tom: Rzym: 1850 wyd. Towa:
Naukowego — 2 arkusze Rozmów dla ludu
wyd: tegoż — Nakład oprawnej pięć Gramatyki
Łazowskiego — 2200 egzemp. Nauki
dla szkół początkowych — nowe wydanie Drze-
worytów Uniwersyteckich odbitych w 115 Egz:
— 149 egzempl. Dzieła o posagu Uniwer.
Jagiellońs. (Hil: Mochnackiego) 3 tom - waga
Dziennika, Nazwa Kolumny druków, rybka
papieru i prasy ręczne —
w pałacu Wielkopolskiej historyczne i narodowe
starożytne obrazy — w pałacu Prikupia
prawie nieznanej cenności, trudno było wystar-
czyć niemiecznej stusobi — niemogł przeto-
czar gabinet oddalić będący zgodą tej
historyi w obrazach i pomnikach narodowych —
narodowe artystka włoskiego Skarbowiec
mógł autora Sybilli wnieść — uratowano
nieco obejmujących obrazów, popiersia, Bolesławo-
wiatowskiego, miniatury pomnika Chrobrego
Kościuszkę — co się więc dało uniknąć uratowano,
bez pożaru, pomnik Legionów w
ostatnim gabinecie uprzątnięty niszczał — po-

Krasińscy

Książnicy ni równie dwa starożytne pisma
na głowę jedno zarazem Bibl. Jembrichiego
drugie za Bibl. Szyrkowskiego oba rw.
XVII. —

Trudno na razie obliczyć wszystkie rodzaje pism
literatura i sztuki piśmienne w dziejach, rękopismach i pomnikach starożytnych a zbiorach
publicznych i prywatnych pomiędzy — naliczono samych Bibliotek 13 — do wielkich tak
bibliograficznych należy spalenie ze Biblioteki Konst: Załuskiego, który wielką część zebranej ogromną pracą i kosztem życia całego dawnej polski do krakowa przeniósł. Biblioteka ta niebyła spisaną — przepadło więc wiele dzieł rzadkich i prawie nieznanych nikomu — niewiadomo nawet jak była liczną — wiadomo tylko iż
mieszkanie w Rossyi a mianie majątek tam
i w krolestwie wszędzie bibliotheki posiadał.
Z domem p. E. Malkowskiego sprowadzi ciekawe banki i ważne Rękopisma i Dokumenta
historyczne szczególnie lat 1733 — 1792 mało
jeszcze znanych wypadków — także zbiór tegoż
Pudowki i pomników starożytnych jedynie pisz
o spomnieniu rzeczy — strata więc tem dotkliwsza że pisz to niepierwszy raz w pożarach
i wojnach archiwa i rękopisma objaśniające

Dwoje

dzieje bijemy naszej ręcznie zgniłej —

Mss. in 4°

XXXIII. 115

czyli

potrzebnych wiado

Rok ósmy

Ruski rok (lieto 6489) / 981 / nasz / od Chrys.

Jest w Kanie pierwszy fakt 1700 roku ~~Lut~~ Aug. II. gmejsjar Kosow do Jiotra Alexiewicza -

Herder:

na rewolucye czyli politycznych obrazach Egipcjan -

Historya wewnętrzna stanu władzy, formy rządu i ludu

mieszkańców Jerozolimy - panowanie miało pięć dalszych epoch [illegible] czasu [illegible] ludu żydowskiego.

REV

na niżéj wymienione dzieł , które z b

Nazwisko autora i tytuł dzieła.	Miejsce i druku, d karz
Rękopism № CCIV 3 historyczne materyały z r. 1620 – 1719	

i najdaléj do Końca Sierpnia 1850

nieuszkodzone zwrócić obowiązuję się.

We Lwowie, dnia 2 sierpnia

6.800
5.508
1292

6800
5058
1742

130
1849.

JAN KAZIMIERZ KRÓLEWICZ POLSKI

I CO POPRZEDZIŁO WSTĄPIENIE JEGO R. 1643—4 DO JEZUITÓW W RZYMIE.

Przez

Alexandra Batowskiego.

» — sed incorruptam fidem professis nec amore quisquam et sine odio dicendus est.«
Tacitus.

Młodość Jana Kazimierza pełna jest dziwaczności losu, zmian i sprzeczności powołań. Już owa niespokojność umysłu jego i niestateczność charakteru, owa że powiem płochość młodzieńcza w wieku dojrzałym, pociąga nas ku zastanowieniu się nad człowiekiem, który, z jakiejkolwiek go zechcemy uważać strony, słabym, a nawet przykro wyznać niedołężnym wydać się musi.

Przekonywają nas dzieje tylu upłynionych wieków, żywoty tylu sławnych lub osławionych ludzi, że żadna spółczesność, mimo daru bystrego rozumu i jego przenikliwości, mimo bliskości źródła, nie może jednym rzutem oka ogarnąć ludzkie działanie, i skreśleniem choćby najsumienniejszem, podać je w całości czasom poźniejszym. Czasy upłynione i czyny żyjących w nich ludzi do potomności należą. Jej to przywilejem, nikomu nie przebaczać, — władzcy świata, przed których niecnotą lub okrucieństwem współcześni drżeli, milczeli, cierpieli, tracą przed sądem potomności swą przemoc srogą i równie z drugimi odbierają od niej pochwałę, lub naganę i przekleństwo. Słabości

i wady serca o tyle tylko według słuszności na politowanie lub pobłażanie zasługują, ile się okazały nieszkodliwemi ogółowi.

Ani wątpić, że wady, które filozof w Janie Kazimierzu dostrzega, nie wszystkie jemu samemu przypisywać trzeba. Dość nieszczęśliwy, że je bez winy z rąk przyrodzenia otrzymał. Niektóre przyniósł na świat z organizmem własnym, jedne wyssawszy z mlekiem macierzyńskiem, drugie odziedziczywszy po ojcu. Ten mu dał upor, wahanie się i powodliwość namowom obcym, tamta pewną apatyę, ospałość władz moralnych z chorowitością fizyczną, towarzyszącą plemieniu z którego pochodziła. Już owa krew dzielna polsko-litewska Piastów i Jagiellonów nie płynęła i nie kipiała w żyłach jego, ale krzepła, owiana tchem rakusko-szwedzkim; a co przyrodzenie ujęło, to wychowanie i naoczne przykłady nie tylko nie naprawiły, raczej wypaczyły i zniedołężniły. I tym-to bodźcom już w rannej dobie ocknionym, przypisać trzeba tę Kazimierza niepowściągnioną lekkomyślność w chwytaniu się lub zaniechiwaniu najważniejszych w życiu przedsięwzięć; tę niestałość umysłu, którą cechuje przysłowie polskie: «dobra dusza — słaba głowa.» Był bowiem Kazimierz z rzędu tych ludzi, co w dobrem sercu tworzą dobre zamiary, a nieudolnem spełnieniem takowe niweczą i psują; którym się łatwo spodoba wszystko i wszystko po chwili sprzykrzy, którzy raz przez siebie obranym torem nie idą, ale jakby sobie na przekor krętych szukają manowców, złorzecząc w końcu, że się zabłąkali; którzy nareszcie bez oporu w przepaść się wciągnąć dają, lubo ją przed sobą widzą. — Wojaczki jął się najsamprzód — azaż z szczerego upodobania? bynajmniej. Miękkiego albowiem na przeciwności serca, bez zasobów i ćwiczeń w sztuce wojennej, prawdziwego nie czuł do niej powołania. Wnet więc sprzykrzywszy sobie trudy obozowe, postanowił zwiedzić kraje Europy. Chwalebna zaiste żądza, zwłaszcza w panujących, gdyby stosując ciekawość swoją do powinności, jakie go kiedyś czekały, miał był na widoku postęp i ducha narodów, które poznać spieszył. Ale niemogło być uwieńczone pożądanym skutkiem postanowienie, wynikłe z nudów i

przesycenia. Wybrawszy się do Hiszpanii, według Piaseckiego wyrazu *animi causa* [1], mimo że bytność we Francyi groziła mu niebespieczeństwem — służył bowiem przeciw niej w wojnie niemieckiej — puszcza się nierozsądnie tamże i wpada samochcąc w niewolę, którą łatwo mógł był przewidzieć, a jeszcze łacniej uniknąć. Krok ten nietylko naraził światłego Władysława na długie zmartwienie, ale stał się oraz przyczyną nie małych dla obydwóch kłopotów. Po wielkokrotnych zabiegach wraca nareszcie z Cyteronu, więzienia swego, do Polski, bynajmniej nie uleczony dwuletnią przeciwności szkołą. Właśnie podtenczas młody elektor brandeburski składał hołd królowi i rzeczypospolitej w Warszawie, a nieco poźniej książe nowoburski gościł tam w zamiarze poślubienia królewnej, siostry Kazimierza. I to mu stręczyło niejakie roztargnienie, lubo poważniejszych zajęć pilnie unikał, a nauki i ksiąg czytanie o tyle lubił, o ile mu te były niezbędnemi, nie biorąc ich nigdy za środek zaradczy przeciw owemu przesytowi życia, który go od młodości trawił. Nauki więc i ksiąg czytanie nigdy tak doń nie przylgnęły, by mu uspokojenie duszy i namiejętności stręczyły, umysł jego owszem ciągle niemi drażniony, zdawał się cofać i słabnąć. Równie prędko znudził go dwór brata i świetne zabawy warszawskie, które ze wstrętem podzielał, jak ciche Nieporętu ustronie, dokąd na miesiąc lub czas dłuższy, jakby na dobrowolne wygnanie z dobraną drużyną udawał się. Do tej (jak mówi nieoceniony Piasecki) melancholii, z którą z zagranicy wrócił, przydać należy długi i bliskie niedostatku potrzeby. Temi więc niespokojnościami dręczony zaledwo lat parę wytrwać podołał. Mijam w tem miejscu wiele jeszcze okoliczności i rysów, które do uzupełnienia obrazu Jana Kazimierza po lat dwóchset upływie, piszący bezstronnie zebrać powinien, szukając nie w samych panegirykach lub pismach współczesnych prawdy, lecz w znajomości serca ludzkiego, odgadując rozrzucone na różnych

1. Chronica gestorum etc. a P. Piasecki Eppo. Premislien. Ed. Craco. 1645. p. 599.

miejscach mniej znane myśli; te bowiem dorywcze ślady najwierniej iskrę historycznej rzetelności nam przechowują. Ta-to rzetelność objawia postać Kazimierza tak jak ją tu oddaliśmy i jak się następnie okaże. Ale i tego pominąć w przechodzie nie można, że wielkie i stanowcze zdarzenia, w które tenże w drugiej, że się tak wyrażę, politycznej połowie swego zawodu został wmieszany, ściśle z losami i niefortuną Polski się wiążą, i że z tem usposobieniem duszy nie zdołał ani do końca wytrwać z odwagą, ani się oprzeć nawale gorzkich utrapień, którym, gdy cofnął kroku, będąc przeważnych tych nieszczęść świadkiem i ofiarą, jak mówi Czacki, przyjął niebaczny winę słabości na siebie. Tego indywidualnego stanowiska Kazimierza na przeciw Polsce, która pamięcią dziadów a może i wpływem przemagającej opinii uniesiona, oddała mu ster ojczyzny — nikt dotąd gruntownie nie zgłębił ani zbadać pomyślał. Rozdarta na poły rzeczpospolita, okazując naczelnikowi swemu łono ranami okryte, wystawiona na pastwę domowych niesnasek, płakała jeszcze z Kazimierzem, gdy ten sprzykrzywszy sobie tron i ojczyznę rzucał je; a nikt się nie znalazł, coby przypomniał, że Kazimierza dawno już przedtem własny kraj nudził, że go po tylekroć odjeżdżał, nie okazując ani prawdziwej przychylności do gniazda, w którem się urodził, wzrósł i wychował, ani do rodziny którą zostawiał, ani do ziemi, w której wnętrznościach przodkowie jego sławą okryci snem wiecznym spoczęli. Więc i na tronie siedział niechętnie, i zręcznej tylko upatrywał pory, by się uchylić, i długo wprzódy rządzić przestał, nim złożył berło w ręce narodu. Takie, rzeknę bezstronne, na dowodach oparte skreślenie tego w klęski domowe obfitego królowania jeszcze nietknięte, dzielnego oczekuje pióra — acz wiele bardzo posiadamy źródeł, z którychby całość nietrudno osnować. Z żadnej epoki dziejów nie mamy tyle listów, dyaryuszów i pism urzędowych, co z tej; a w miarę tłumem cisnących się nadspodziewanych wypadków, pomimo powszechnego w kraju szczęku oręża, wielu pisarzów jak Stanisław Oświecim, Starowolski, Kochowski i inni,

opisują nieszczęścia tego okresu i szczegóły życia Kazimierza [1]. Wszyscy atoli wychodzą z czasów, w których Jan Kazimierz zostawszy z nowicyusza kardynałem, a wnet potem królem, małżonkiem, dalej hetmanem, tułaczem, prorokiem, exkrólem, opatem bogatego klasztoru, [2] jako siedmdziesiątletni starzec miał się stać kochankiem cudnej urody Francuzki. [3]

Wróćmyż do tej chwili gdzie królewicz szczerze nad sobą nie zastanowił się, — żołnierza-li czy księdza zawód ma sobie obrać? Zaledwo z Niemiec do Polski powrócił, odwożąc wydaną za mąż siostrę, począł tworzyć niespodziewane ani przewidziane, a z całą ubiegłą przeszłością sprzeczne zamysły, nie chcąc się z niemi nikomu, nawet najzaufańszym otwarcie zwierzyć. Gdy tak dręczony ściga jakąś marę przyszłego uszczęśliwienia, nagle porzuca Polskę, opuszcza chorobą ustawiczną złożonego brata, właśnie, kiedy tenże pomocy jego i podpory najwięcej żądał. Albrecht Radziwiłł nawet, ów w szkole Jezuitów wyćwiczony umysł, sam w ciekawych swych pamiętnikach pisze, iż lubo w bliskich z dworem, a może i z Jezuitami stosunkach zostawał, z pewno-

1. W Klimakterze III. Libr. VII. p. 338. Wespazyana Kochowskiego np. ciekawy czytam szczegół o wejściu Jana Kazimierza do towarzystwa Jezusowego. Było to w Rzymie, podczas kiedy królewicz pasował się z sobą, czyli miał tonzurę zakonną, czy kapelusz kardynalski przyjąć; — radził się więc Józefa z Kopertyna, świątobliwego karmelity bosego, który go za całą odpowiedź temi zbył słowy: »nec tu Jesuita, nec tu Cardinalis.« Zakonnik ten słynny z cnot, policzony został poźniej do rzędu błogosławionych. (Obacz żywot jego). (Ob. także Mss. Stanisława Oświecima sub Anno 1651. Bib. Ossol. N. CCXXIV. Miscellanea N. CCXXV. in folio).

2. Henryk de Bourbon duc de Verneuil par Francyi był od r. 1622. opatem — kommendarzem w St. Germain de Prez pod Paryżem, zrzekł się na korzyść Jana Kazimierza exkróla polskiego i szwedzkiego wspomnionego opactwa pod dniem 12 Października r. 1668, który otrzymawszy Bullę potrzebną od stolicy rzymskiej z dnia 8 Marca 1669, upoważnił Daniela de St. Martin-Barés królewskiego radcę, aby opactwo to w imieniu jego objął, co też na dniu 23 Maja t. r. dopełnionem zostało. (Ob. Mss. Bib. Oss. CVII. ad f. 342).

3. Posiadam w zbiorze moim rycin historycznych ojczystych wizerunek metresy Jana Kazimierza, Maryi Mignot, wykonany na kamieniu w Paryżu według olejnego obrazu sławnego za Ludwika XIV malarza Piotra Mignard. Twarz i cała postawa tak są urocze. że nie można dość się napatrzeć. Bliższych szczegółów o stosunkach tej pięknej Francuzki z księdzem Janem Kazimierzem, opatem St. Germain, ile mi wiadomo, nie mamy. Mignard malarz urodz. r. 1610, umarł r. 1695.

ścią nie wiedział, czyli królewicz do Niemiec lub do Włoch przy końcu Maja r. 1643 z Polski wyjechawszy, udać się zamierzył, a w samej Polsce wtedy dopiero wiadomość o tem powzięto, gdy listy nadeszły, że Kazimierz w Lorecie czas niejaki przepędziwszy, bądź z namowy spowiednika, bądź też ścigany smętnemi życia zawody, do towarzystwa Jezuitów wejść postanowił [1].

Urban VIII Papież, uproszony przez Kazimierza, podjął się wiadomość tę pierwszy królowi oznajmić. W liście albowiem z Rzymu pod dniem 8 Października pisanym, a już w ostatnich dniach tego miesiąca Władysławowi bawiącemu w Wilnie doręczonym, Ojciec Ś. krok Kazimierza pochwalając, nadto dodaje: «że postanowienie to książęcia tak znakomitego rodu, tyle darami młodości i fortuny od ludzi najprzód cenionemi — uposażonego, wszelkich roskoszy i ponęt świata dobrowolnie się zrzekającego, przenoszącego niewygody nad dostatki, ubóstwo nad skarby, skromne i ciche schronienie nad zgiełk świata i tłum dworaków — uległość wreście nad władzę rozkazywania drugim, nie bez natchnienia wyższego ani też uweselenia aniołów w świątyni pańskiej skutek swój odniosło.» [2] Skoro się Władysław o tem dowiedział, napisał list do Piotra Gembickiego biskupa krakowskiego, w którym nie tylko nie mógł utaić żalu, bądź że Kazimierz krok ten bez jego wiedzy i skry-

1. Memoriale rerum gestarum in Polonia a morte Sigismundi III. etc. (Mss. Bib. Ossol. pod liczb. CXV i CXVI. ad An. 1643). Pamiętniki te ważne do dziejów naszych, oryginalnie jak widzimy po łacinie przez Alb. Stanisława Radziwiłła pisane były. Bib. Ossol. posiada je w odpisie dla śp. Ossolińskiego w Warszawie uczynionym, pod liczb. zaś CXVII. posiada także przekład polski r. 1731. przez księcia Hieronima Floriana Radziwiłła praprawnuka autora zdziałany, odpisany w Nieświeżu r. 1764. Wydanie Ed. Raczyńskiego z r. 1839 w 2 tomach zgadza się zupełnie z tem tłómaczeniem. Ostrzedz jednakże muszę, iż książkę całą poprawek i dodatków miejsc (bardzo ważnych) opuszczoych napisaćby można, ktoby chciał dokładnie rękopism łaciński z przekładem polskim porównać. A że tłómacz pozwalał sobie jedno opuszczać, a drugie przeinaczać lub całkiem z swej głowy dodawać, wydanie łacińskiego Memoriale lub wierny i dosłowny przekład jest do życzenia.

2. Ob. Epistola Urbani VIII. pont. Rom. de data Romae 8 Octobris 1643. ad Regem Pol. Vladislaum scripta. Mss. Bibl. Ossol. L. CCXXIII. f. 137.

133

cie uczynił, bądź że powagę starszego brata i króla jako zwierzchności nad sobą za mało ważył «będąc z starszeństwa wszystkich swych braci opiekunem, prawem zaś braterskiej miłości a wolą ojca do starania o nich powinnością uczczony. Ale daleko więcej (dalsze są wyrazy listu wspomnionego) uskarżamy się na ojców Jezuitów podstępy i chytrość, którzy niezważywszy czy zapomniawszy zwierzchności naszej i dobrodziejstw zakonowi ich świadczonych, nie dawszy czasu uwadze, przemówili go sobie.... Co jeśli to ojcowie rozumieli, że królewicz Jmć. aetate będąc maturus, że jest capax consilii penitentiae za nim chodzić nie może, to jenak wiedzieć byli powinni, że królewicz Jmć., że tak rzeczemy, nie był własnowładny, ponieważ postępki jego wielkiej konsekwencyi tak wysoką w sobie decoris et dignitatis mają uwagę, że się zaraz o osobę i dom nasz królewski opierać muszą...» [1] W końcu żądał król tym samym listem, aby Gembicki innych kolegów swych wezwał, całą im okoliczność obecną przedstawił, a wszyscy autoritate Synodali do kardynała protektora Polski (był nim Sabelli) udać się nie omieszkali z prożbą do Ojca Ś., aby Jezuitom breve dispensatorium nie dawać, przez któreby królewicz od czasu przepisanego nowiciatu był uwolniony. «Niech się (mówi król) rzecz toczy sposobem zwyczajnym, w którym być może tak experimentum conscientiae i spatium paenitentiae, a tam obaczemy próbę i jeżeli Consilium hoc ex Deo czyli to Jezuitów.» Słowa te dowodzą, że król nie tylko uczuł boleść z doniesienia tego, ale

1. List z którego tu wyciąg, znajduje się w pamiętn. J. P. Niemcewicza T. III. s. 490 lecz bardzo niepoprawnie wydany, snać z błędnego odpisu w wielu słowach przeinaczony np. Zborowski (s. 492) zamiast F. Borowski. W zbiorze rękopis. około r. 1650 pisanym posiada Bibl. Ossol. pod L. CCXI. f. 30/2 kopię tego samego listu od króla do X. Aleks. Trzebińskiego podkancler. kor. biskup. Przemyskiego z Przewałek dnia 4 Listopada 1643 r. pisanego nierównie wierniejszą. Ztąd się okazuje, że król do więcej osób znakomitszych w tych samych wyrazach zmartwienie swoje wynurzył, a co w tym względzie później uczynił, z radą ich się stało. Na karcie 31/2 rzeczonego wyżej rękopismu jest nadto pismo: «synodu prowincyonalnego w Warszawie kongregowanego» z dnia 13 Listopada t. r. do kardynała Savellego wysłane, które w całości na końcu czytelnik znajdzie.

zupełnie sobie nie życzył, aby Kazimierz wchodził do zakonu, znając go dobrze, iż stan ten sobie niebawem zmierzi. Wszelako Kazimierz nieczekając zezwolenia brata, w kolegium Loretańskiem pod kierunkiem Aleksandra Pellegriniego rektora w naukach prędko wyzwolony, z całego życia spowiedź uczynił, a otrzymawszy rozgrzeszenie od tego rektora, przez jenerała zakonu przyjęty, włosy krótko ostrzygł i szatę długą przyodział. Zrazu spokojny i wesoł, dwór swój tą zmianą zasmucony odprawił, mając odtąd już skromne i całe pobożne życie prowadzić. Pierwszego Października o tem przedsięwzięciu Kazimierza Urban zawiadomiony, wysłał poń, gdy już się do Rzymu z Loretu wybierał, karetą swoją Markiza Santa-Cruce aby go pozdrowił, w drodze mu towarzyszył i brewe, mieszkanie na Watykanie ofiarujące — doręczył. Z wdzięczną zakonnika prostego pokorą odmówił i powozu i zaszczytu królewicz, a obyczajem swych nowych braci z rektorem i asystentem lichemi końmi o jednym pacholęciu, który je poganiał a razem i usługi pełnił, puścił się w podróż do Rzymu. Po drodze zatrzymywany i zapraszany przez szlachtę znakomitszą, gubernatorów i starsze duchowieństwo, trzej nawet kardynałowie Cesti, Poli, Sabelli chcieli się w przyjmowaniu królewicza wyprzedzać; za wszystkie atoli oznaki te wdzięcznym się okazując, podróż rozpoczętą skromnie kończyć oświadczył się. Drugiego Października przybył do Rzymu pod noc i w domie profesów wysiadł. Zaraz przy wstępie witał go jenerał, któremu do nóg się rzucił, nie chcąc wprzódy powstać, aż mu ojcowskiego nie dał błogosławieństwa. Poczem przenajświętszy Sakrament uczcił. Gdy się zaś dowiedział, że mu mieszkanie kardynała niegdy Farnezego, założyciela miejsca przeznaczyć chciano, odmówił, prosząc uniżenie, aby go od innych braci niczem nie odróżniano. Zawiódł go więc jenerał do infimeryi blisko będącej, a gdy pożegnawszy odejść się zabierał, królewicz temuż nawzajem uszanowanie oddając do celi go odprowadził, poczem do siebie wrócił. Tu go całe zgromadzenie zakonne spotkało, a zwyczajem swoim witając tytułem

dejelek

131

JAN KAZIMIERZ KRÓLEWICZ POLSKI

I CO POPRZEDZIŁO WSTĄPIENIE JEGO R. 1643—4 DO JEZUITÓW W RZYMIE.

Przez

Alexandra Batowskiego.

(Dokończenie.)

Wyrazy dziennika, w treści przytoczonego: *consentiente Rege fratre* nie są wcale zgodne z tem, cośmy podali z początku. List nawet Jana Kazimierza do Władysława IV (z nowicyatu rzymskiego) w kilka miesięcy poźniej, bo 2 stycznia 1644 r. pisany potwierdza i świadczy, że na to wyraźnego przyzwolenia królewskiego otrzymać nie mógł. Wprawdzie Kazimierz odwołuje się w nim, że postanowienie jego królowi przez spowiednika Jerzego Leże (Leger) było oznajmione, że król to do własnej woli jego zostawił, dodając, czemu tego wprzód nie uczynił; że mówiąc z nim sam na sam, jeszcze namyśleć się doradzał; a i inne prócz tych na obronę swoją przywodząc wymówki, że byłby bez wiedzy lub uzyskania koncesyi nigdy się nie poważył do zakonu wchodzić, «nowy atoli żywota pobożnego wybór (rzecze tamże) nie lekkomyślnie uczyniłem, chcę służyć Bogu, który mnie powoływa, abym odpokutował grzechy i duszę moją tem pewniej zbawił.» Lecz najciekawsze wyrazy listu w oryginale tu położymy, z nich bowiem łatwo przekonamy się, jak Jan Kazimierz sam był o sobie mocno przeświadczony, gdy krok ten stanowczy robił. «Fieri id nullo modo potest ut de egressu ex religione sub quovis pretextu aut colore tractetur. Et profecto quando ego vel levitate deceptus vel tædio victus actionem tam indignam aggredi meditarer, pro certo habeo, fore ut Majestas vestra labentem in vocatione confirmaret, cum nullo pacto adduci possim ut credam, M. V. notam ignominiæ adeo

indignam inuri Regiæ suæ personæ et Familiæ nostræ permissuram, ut hoc tempore et sæculis consecuturis toto *orbe terrarum diceretur, e nostro sanguine unum fuisse, qui digito commonstraretur et italico dicterio derideatur: Fratre sfratato.* Rogo itaque toto cordis affectu, ut dignetur M. V. probare quod feci etc. etc.»[1] I długo czekał na zezwolenie królewskie Kazimierz, bo Władysław, jak w początkach frasunku tak później gniewu zataić nie mógł. I wszelkie w tej mierze kroki były nadaremne; — bo nie zmiękczyły Władysława ani prośby Radziwiłła (Albrychta Stanisława) imieniem zakonu zanoszone, ani list kardynała de Lugo, ani umyślny na Litwę przyjazd wizytatora Polski i prowincyała Fabrycego Bomfi, ani też wstawianie się Ossolińskiego Jerzego w. kancl. kor.

R. 1644 w marcu otrzymał Tyszkiewicz podskarbi litewski zlecenie wszystkiemu zgromadzeniu urazę królewską wymówić, surowo przykazując, aby się żaden z nich nie powołany u dworu nie pokazywał. Co było powodem iż kilku Jezuitów z bojaźni utracenia łaski królewskiej (a potrzebowali jej, aby król wraz z stanami, w których dysydentów wielu zasiadało, niewydalili całego zakonu za granice rzeczpospolitej), suknię przyodziawszy świecką, zgromadzenie swoje pożegnało.[2]

W pięć lat po tem zdarzeniu Jan Kazimierz ostatni bezdzietny potomek jagiellońsko-wazowskiego szczepu, zapomniawszy o wszystkiem, co poprzedziło, objął rządy polskie przez

---

1. Niepodobna mówić w żaden sposób o wystąpieniu mojem z towarzystwa pod jakimkolwiek pozorem. Zaiste gdybym chciał uczynić krok tak niegodny, czyli to lekkomyślnością wiedziony lub przez zmierzenie, pewien jestem że W. K. M. sam byś mnie upadającego w powołaniu wspierał, gdyż w żaden sposób wierzyć nie mogę, abyś W. K. M. dopuścił, by taka, osoby W. K. M. i naszej rodziny niegodna plama na nich ciężyła, i w tych czasach i w wiekach następnych w całym świecie mówiono, że był ktoś z krwi naszej, którego palcem wskazywać i wyśmiewać by można przysłowiem włoskiem: braciszek zbiegły. Proszę więc z serca W. K. M. abyś raczył potwierdzić, co uczyniłem i t. d. Kopia współczesna tego listu znajduje się w rękopismie Zakł. Ossol. CCXXIII. fol. 151 z napisem: *Copia literarum Patris Joannis Casimiri principis ad Ser. Reg. Poloniae Vladislaum IV ex noviciatu Romano. 2 Januarii 1644.*

2. Rkps. Albrychta Stanisława Radziwiłła jak wyżej pod r. 1644.

kiej słuszności obraża, ale Bogu za siebie i drugich staje się odpowiedzialnym. Żywym tego przykładem był nasz Jan Kazimierz wypielęgnowany od pieluch pod okiem chytrych i podstępnych Jezuitów. [1]

PISMO SYNODU

PROWINCYONALNEGO W WARSZAWIE ZŁOŻONEGO. DODATEK DO NOTY 7.

AD CARDINALEM SAVELLUM REG. POLONIAE PROTECTOREM NOMINE SYNODI PROVINCIALIS VARSAVIAE CONGREGATAE ANNO 1643.

Eminentissime et Reverendissime Domine!

Convocata his diebus provinciali Synodo, de rebus Ecclesiæ nostræ Catholicæ Polonæ deliberamus, cum S^m^ Poloniæ et Sveciæ Principem Joannem Casimirum religionem Societatis Jesu ingressum esse tristis nuntius Poloniam pervasit universam. Qui inopinatus, atque retroactis sæculis inauditus, ut cæteras christiani orbis partes, procul dubio admiratione, ita totum hoc regnum gravissimo affecit dolore. Dolet inprimis S. R. M. se domumque suam regiam præcipuo subsidio privatam, dolet Respublica et Ordines Universi, principem in fortunam regni natum, vitæ splendorem vitæ privatæ tenebris commutasse, omnesque spes, quas de hoc tot cæsarum ac regum germine cuncti conceperant præcidisse. In tanto dolore cum S. R. M. cæterique omnes versantur, multum quidem mirantur, quod s. princeps non communicato cum S. R. M., quem patris loco semper tenuit, consilio, novum vitæ statum inivit. Sed in primis ab universis jure merito accusatur præcox ac festinatus patris generalis S. J. in suscipiendo ad religionem suam, tali ac tanto

---

1. Znalazłszy r. 1846 materyały ciekawe, a widząc, że szczegóły wejścia Jana Kazimierza do towarzystwa Jezusowego nie dość są wiadome, a nawet przez dziejopisów naszych nie tknięte, — sądziłem, że i ten, acz krótki opis nie będzie bez korzyści dla dziejów.

wolny wybór narodu, co więcej, pojął za żonę własną bratowę Maryę Ludwikę z Gonzagów. [1]

W epoce tej, którą niemyślimy opisywać, okazał wprawdzie Jan Kazimierz wiele odwagi, wytrwałości i cnot panującego zdobiących; ale ze względu na okoliczności, w których się znajdował jako jedyna już latorośl dzielnego niegdy szczepu, przewodniczącego narodowi do oświaty europejskiej pochopnemu i swobody miłującemu i laury na polu sławy w tylu rycerskich potrzebach zbierającemu, Jan Kazimierz obeznany z czasami dawnemi i swemi, z narodem i światem, nie posiadał owego zimnego męstwa, owej statecznej i mocnej woli, poskromić swawolę możnych, wymierzyć uciśnionym sprawiedliwość, utrzymać w karbach dumę i zarozumiałość, powagę z władzą połączyć, oddać każdemu słuszność, i stać się groźnym najezdcom północy, czego po nim naród rycerski wymagał i miał wymagać prawo; bo dowiódł to sławną po wszystkie czasy w dziejach konfederacyą tyszowiecką. — Nieposiadając zatem tych sił moralnych, odznaczających ludzi niepospolitych od tłumu, siły fizyczne stargał w najpiękniejszej porze życia, i ani został ojcem nowego pokolenia w rodzinie, ani ojcem Polaków którzy mu ster ojczyzny z ochotą powierzyli. Przeżył bunty, pożogi, najazdy, zdrady, domowe i obce wojny, ale nie zdołał wprowadzić surowej sprawiedliwości, ani też się starał wskrzesić i utrzymać ducha porządku i zgody. Jeśli komu ten sąd nasz i sposób pojmowania charakteru Jana Kazimierza zdaje się za surowy lub z uprzedzenia czerpany, kończymy uwagą, iż stwierdził sobą, że łacniej zamysły układać, przyrzekać, przysięgać, niźli je wypełniać; a kto tak lekkomyślnie czyni, nie dość, że zasadę wszel-

2. W zbiorze moim rycin ojczystych posiadam wizerunków Jana Kazimierza do 14; między temi całoarkuszowy rylca sławnego Danckertsa jest najtroskliwiej wykonany. Lecz żaden zbiór dotąd nie ma wizerunku tego króla jako Jezuity, lub po kardynalsku, — nie miał go i gabinet sztychów Stanisława Augusta. Najpiękniejszy i bardzo rzadki wizerunek jest Hondiusza rytownika w Gdańsku r. 1649. in folio z podpisem: *Joannes Casimirus Rex Poloniae M. Dux. Litt.;* który zakład Ossol. posiada.

DYSSYDENT.

POWIEŚĆ POLSKA Z KOŃCA XVI WIEKU.

Przez

H. R.

I.

Od początku maja r. 1578 miasto Lwów, zamknięte w ciasnych swoich murach, z których dwie tylko bramy obszerniejsze, krakowska i halicka, prowadziły na zabudowane tegoż nazwiska przedmieścia, przedstawiało widok więcej jeszcze ruchawy jak zwykle. Oprócz licznych kupców bowiem, różnej narodowości, którzy tu mieli swoje składy towarów, rozchodzących się daleko na wschód i północ, ożywiła miasto wieść o bliskiem przybyciu króla Stefana Batorego, na której odgłos zjeżdżała się liczna szlachta okoliczna Rusi. Możniejsi zajeżdżali do domów własnych w rynku, mniej zamożni tulili się po domach miejskich, których właściciele bogatsi nawet utrzymywali szynki piwne i miodowe. A nie była to próżna tylko ciekawość widzenia nowego króla, który uspokoiwszy zbuntowanych Gdańszczan, zjeżdżał do Lwowa; mądry i dbały o dobro kraju monarcha miał odprawiać w osobie własnej sądy nadworne w stolicy Rusi.

— Czy widziałeś Waszeć, panie Michale, wjeżdżającego przed chwilą od krakowskiego przedmieścia pacholika królewskiego, rzekł, nieprzywitawszy się nawet tym razem otyły i wysoki mieszczanin, z oczami na wierzch wystającemi i zadartym nosem do przechodzącego spiesznie koło ratusza człowieka średniego wzrostu, który niezdawał się, z postaci wnosząc, mieć skłonność do otyłości; bo cienki i chudy, na twarzy blady, rzadkich jasnych włosów, okazywał w ruchach swoich, chociaż szybkich a jednak drobnych, że i zatrudnienie codzienne nie służyło ciału

— Kiedyż król przyjedzie, odparł szybko pan Michał, czy może dzisiaj? a ja spieszę właśnie na wieżę, postawić zegar ratuszny podług mojego. Czyście może co słyszeli mości Alempech?

— Tyle tylko słyszałem, co ów pacholik, zdybawszy się z dworzaninem pana Herburta powiedział mu: że jedzie z listami od księdza Solikowskiego sekretarza króla jegomości do pana starosty.

136

principe consensus, quod non aliter, ac si de privato aliquo communisque sortis homine ageretur. Non S. R. M. consulta, non spatio ad deliberandum sumpto, uti rei gravitas et novitas postulabat, petentis principis votis obsecundavit. Expendere profecto debebat, quae tam S. R. M. quam ejus paternum maternumque genus per totum orbem beneficia in religionem soc. Jesu contulerit, quantumque inclytarum harum familiarum reges et principes suo favore juverint, ut eadem societas ad ejusmodi amplitudinem floremque pervenerit. Hunc S. Regis nostri et totius Reipublicæ gravissimum dolorem in sinum Em. V^{æ} deponimus, illudque unum ab ea oramus, ut Em. V^{a} suam authoritatem apud SS. Dominum interponere velit, ut Sua Sanctitas omnino prohibeat, eundem S^{m} principem nostrum sacris ordinibus initiari vel votis religiosis ante elapsum biennium mancipari, uti Soc. Jesu fert institutum; scilicet ut si S^{m} principem cæpti consilii pœnitentia subierit, integram ejus mutandi habeat potestatem. Non dubitamus Em. V^{m} id pro sua benignitate curaturam, atque justissimo S. R. M. ac totius regni dolori condolituram, quorum utrique Em. V^{m} addictissimam experimur. Cui nunc officia obsequiaque nostra deferimus. Datt. Varsaviae 13 Novembris 1643 Anno.

Z kopii współczesnej rękopism. bibl. Ossol. in folio CCXL. kar. 31/2.